

BABAD TJERBON.

Uitvoerige inhoudsopgave en noten

DOOR WIJLEN

Dr. J. L. A. BRANDES,

met inleiding en bijbehorenden tekst

uitgegeven

DOOR

Dr. D. A. RINKES.

VERHANDELINGEN

VAN HET

Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen.

DEEL LIX.

Tweede stuk, eerste gedeelte.

BATAVIA,		'S HAGE,
ALBRECHT & Co.		M. NIJHOFF.
1911.		

INLEIDING.

In de wetenschappelijke nalatenschap van Dr. Brandes werd o. m. aangetroffen een overzicht van een Babad Tjerbon ¹⁾, hetwelk mij voorkwam, in verband met onderzoekingen over den Islam op Java, speciaal de Javaansche hagiologie, eene nadere bestudeering alleszins waard te zijn.

En, aangezien eene behoorlijke waardeering van het aandeel van Dr. Brandes in dergelijke onderzoekingen door aanhalingen in eene of andere latere publicatie niet tot haar recht zou komen, kwam het aanbevelenswaardig voor, bedoeld overzicht (lees: uitvoerige inhoudsopgave) op de een of andere wijze te publiceeren.

Al hoe wenschelijk het zou zijn voor de beoefening der Indische letteren in haar geheel en omvang, en rechtvaardig tegenover de verdiensten van Dr. Brandes, dat men eene systematische publicceering van de velerlei gegevens, in zijne nalatenschap, die voor uitgave vatbaar zijn, ging ondernemen, voorloopig is daaraan, uit gebrek aan deskundigen, die voor zulken arbeid, (welke veel moeite geeft, en waarmee men weinig eer inlegt), tijd disponibel hebben, geen denken.

Maar hetgeen zich om de een of andere reden daartoe aanbiedt, dient dan ook ter hand te worden genomen, voordat de goede gelegenheid weer voorbij gaat.

Het uitgeven van door anderen nagelaten wetenschappelijken arbeid echter is altijd een teere zaak. Natuurlijk dient daarbij op den voorgrond te staan, dat men de verdiensten van den auteur zooveel mogelijk in het goede licht plaatst, maar juist de wijze waarop zulks het best kan geschieden, verdient eenige nadere overweging.

Eenerzijds zou men bijvoorbeeld kunnen volstaan met het persklaar maken van de nagelaten papieren zonder meer. Zulks moge, wanneer het betrokken werk af, of zoo goed als af was, op het overschrijven na klaar, en de uitgave kort na het overlijden wordt ondernomen, het meest aanbevelenswaardig zijn, in het algemeen doet men op die wijze te kort aan den auteur, die

1) Zie den Inventaris van de wetenschappelijke nalatenschap van Dr. J. Brandes, Not. Bat. Gen. 1906, Bijlage III, p. XXVI, sub No. 5.

als regel den tekst, zooals die werd nagelaten, allicht niet zonder grondige herziening zou hebben gepubliceerd.

Een andere methode is, het nagelaten stuk critisch onderhanden nemen en met gebruikmaking der resultaten van latere onderzoekingen, het betrokken geschrift geheel omwerken en aanvullen.

Ook dit komt echter noch raadzaam, noch billijk voor. Het werk wordt dan feitelijk van een ander, en zou zeker door den schrijver bij leven evenmin als het zijne geaccepteerd zijn.

Op grond van deze overwegingen koos ik een middenweg tusschen deze twee alternatieven en bepaalde mij er toe, het handschrift te zuiveren van onopzettelijke taal- en schrijffonten, verder hier en daar eene kleine redactiewijziging aan te brengen, en eukele voetnoten, door [] gemerkt, aan de verklaringen van den schrijver toe te voegen.

Doch men zal licht ontwaren, dat ik mij inderdaad tot het noodige heb beperkt, en in het algemeen meer overhelde naar de eerste, dan naar de tweede der genoemde uitgaaf-methoden. Immers, op die wijze loopt men minder kans den auteur te schaden, daar de welwillende lezer gaarne de onvoltooidheid van het werk in aanmerking zal willen nemen, dan door allerlei wijzigingen en „verbeteringen”, die misschien later weer weg worden geredeneerd en waarvoor men den auteur ten onrechte dan aansprakelijk zou gaan stellen.

De inhouds-opgave van Dr. Brandes is weliswaar vrij uitvoerig, maar het kwam toch wenschelijk voor den tekst, waarop zij betrekking heeft, tegelijkertijd uit te geven, mede opdat ieder in de gelegenheid moge zijn de opvattingen van Dr. Brandes te verifieeren.

Ofschoon dit niet nader werd opgegeven, bleek de inhoudsopgave te zijn ontleend aan Babad Tjerbon, No. 36 uit de Collectie-Brandes. ¹⁾

Dit handschrift is blijkens daarin voorkomende notitie, geschreven (of afgeschreven) door een zekeren Moehammad Noer ²⁾ en bevat, behalve den Babad-tekst en eenige persoonlijke aantekeningen van een der houders, nog een paar verzen in het Soendaneesch, die hier echter niet ter zake doen. Eene korte aanwijzing nopens de lectuur van het geschrift aan het slot is na den tekst overgenomen.

De Babad-tekst zelve beslaat 75 + 4 pagina's folio, met $\pm$ 17 à 18 regels per pagina, in duidelijk Arabisch karakter, hetwelk hier om begrijpelijke

1) Zie: „Lijst der handschriften in berusting bij Dr. J. L. A. Brandes enz.”, Not. Bat. Gen. 1906, Bijlage I.

2) Volgens een andere notitie, gedateerd: Bandoeng, 16 Maart 1877, zou het zijn samengesteld door Ki Moertasiah, en in bezit zijn geweest van Adimadja.

redenen door Latijnsch schrift vervangen is. Bij dit laatste is de spelling van het origineel getrouw, haast slaafs gevolgd.

Deze werkwijze heeft veel voor en weinig tegen. Zonder daarover in den breedte te willen betoogen, mag toch opgemerkt worden, dat alleen op die wijze den deskundigen lezer een geheel zelfstandig oordeel over de interpretatie van den tekst wordt gewaarborgd. Maar bovendien, bij het uitgeven van als wetenschappelijke lectuur bedoelde teksten, ¹⁾ dient men, tot zekeren grens, m. i. niet de regelen van eene steeds min of meer kunstmatige grammatica, maar het gebruik als opperrechter voor de schrijfwijze te aanvaarden. Het ligt echter mede niet op mijn weg, dit beginsel hier nader te motiveeren, terwijl ik tevens wil erkennen daarvan in enkele gevallen (ook vroeger) van te zijn afgeweken. Enkele veel voorkomende woorden als *ija* e. a. zijn bijvoorbeeld thans zonder overgangslitter geschreven, en bovendien is de *hamzah*, die in het origineel steeds achter *poetra*, *istri*, *Djaketra* en andere woorden, die in Javaansch karakter een *tjakra* zouden hebben, was geplaatst, niet nader aangeduid.

Alleen eigennamen, of hetgeen ik als zoodanig meende te moeten beschouwen, werden met kapitalen geschreven, leesteevens c. a. zijn niet aangebracht, omdat men den lezer daarmee eene interpretatie opdringt, die later kan blijken niet de juiste te zijn. Trouwens, meermalen behooren bepaalde zindeelen eigenlijk zoowel tot den voorafgaanden, als tot den volgende zin, en bij afscheiding door teekens zou dan eene herhaling of terugwijzing noodzakelijk zijn, die zich bij dichtmaat niet zonder belangrijke omwerking in den tekst zou laten plaatsen, en aldus geheel willekeurige en oncontroleerbare emendaties zou meebrengen.

Bij de Arabische woorden, die nog niet onbetwistbaar in den Javaanschen taalschat zijn overgegaan, zijn in transcriptie de in het origineel aangeduide lange vocalen eveneens aangegeven, overigens echter is alleen getranscribeerd wat er stond.

Evidente schrijffouten zijn stilwijgend verbeterd, doch daarbij is de grootste beperking in acht genomen. Fouten tegen de maat zijn alleen bij enkele zeer belangrijke afwijkingen aangegeven, bij onze onbekendheid met de zangwijzen is het trouwens moeilijk te bepalen welke fouten bij het „matja” al of niet zwaar moeten wegen.

Verder werd de tekst gecollationeerd met een Babad Tjerbon van overeenkomstige redactie, namelijk No. 107 uit de bovengenoemde collectie Brandes,

1) De eischen, die gesteld moeten worden aan werken voor het onderwijs en voor volkslectuur, zijn natuurlijk ook in dit opzicht geheel andere.

en de kleine tekst-verschillen in noten aangegeven. Daarbij zijn echter niet alle futiele afwijkingen opgesomd: talrijke hoogst onnoozele verschillen van spelling en dergelijke zijn meestal onvermeld gelaten, alleen waar zij op de dichtmaat invloed uitoefenden, waaraan in No. 107 overigens niets meer aandacht is geschonken dan in No. 36, werden zij aangeduid. Toch is in het algemeen, om ieder het zijne te geven, met het aangeven dier verschillen nog groote vrijgevigheid betracht en veel, dat door anderen misschien als onbetekenend zal worden veroordeeld, mede opgenomen, om geen der beide teksten in het minst te bevoordeelen.

Behalve deze twee, zijn te Batavia nog een aantal andere redacties van de Babad Tjerbon beschikbaar, die niet onbelangrijk van elkaar verschillen. Een onderlinge vergelijking dier teksten is stellig gewenscht, en het ligt dan ook in de bedoeling in een volgend stuk een aantal afwijkende of aanvullende lezingen daaruit te publiceeren en enkele ophelderende notities aan het geheel toe te voegen.

Van nadere verwijzingen naar de Europeesche historie-bronnen, als de Portugeesche schrijvers, het Daghregister, Valentijn, de Jonge, de Haan, etc., die ieder ernstig belangstellende gemakkelijk zelf kan vinden, heb ik mij verder geheel onthouden.

D. A. R.

BABAD TJERBON.

Inhoudsopgave door Dr. J. BRANDES

Pudjiyan.

Zang I. De moeder van den Simuhun (later blijkt dat bedoeld is de Sunan Gunung Djati) stamde uit het geslacht der vorsten van Padjadjaran. Een dezer huwde met een prinses van de *sabrang*, van Singapore ¹⁾. Zij kregen drie kinderen: Radja Tjakra buwana (z.), Radja Sengara (z.), en Nji dalëm Satang (d.) ²⁾. Deze laatste was de moeder van Sunan Gunung Djati. ³⁾.

Tjakra buwana nam zijne zuster mede naar Arabië, toen hij de pelgrimstocht deed. Zij gingen ook naar Betalmokdas, ⁴⁾ waar de graven der nabi's zijn. De koning van Banisrail had op dat oogenblik juist zijn gemalin door den dood verloren. Hij geeft den *pengulu kali* (قضي) Djamalu'ddin en den *tanča Sabanda* bevel haar evenbeeld op te sporen. De *pengulu* wijst hem op de prinses uit Padjadjaran. Met goedvinden van den vorst begeeft hij zich naar de *masjd alaksa* (مسجد الأقصى), tot de beide Sundasche *hadji's*.

Zang II. Hij wijst hen op de heiligheid der plaats waar nabi Ibrahim eens gebeden had, en hem gegeven was de stamvader te worden van alle koningen en nabi's, iets wat over zijn zoon Ishak (اسحق) is geschied, en ontbiedt hen bij den vorst.

Deze vraagt de prinses ten huwelijk aan haren broeder, welke
Zang III. haar echter zelf laat beslissen. Zij stemt toe op voorwaarde, dat de vorst bij haar een zoon verwekken zal, die een *wali sedjati* zal worden en Java tot het geloof brengen ⁵⁾. Dit heet God hem ⁶⁾

1) Zie nog beneden zang XXXV.

2) In zang XXXV vier kinderen. Satang doet denken aan Santang, Keijan Santang.

3) Hier en later menigmaal Gunung Djati purba.

4) Ook Betalmokdis.

5) Zie den Javaanschen tekst, vers 3.

6) Hier heet de vorst Huda, evenals boven, molana Mashuda (مولانا مشهود en هود) iets later Hud.

haar te beloven. Zij krijgt nu den naam Saripah modaim (شريفه مدائم) terwijl haar broeder gedurende den tijd, dat hij in Mesir was, Abdullah Dul-iman heette. Zij gaan op een wagen, die met goṭaka rukmi wordt aangeduid, naar Mekka, om hun huwelijk te laten sluiten voor de hoofden der Sjafeïten, Hanafiten, Malakiten en Hambaliten. Haar broeder fungeert als hare wali, en de imam der Sjafeïten voltrekt het huwelijk.

Van Mekka gaan zij naar het graf van den profeet te Medinah. Daar bespeurt de vorstin, dat zij zwanger is (garbana in plaats van garbini). Zij keeren weer terug naar Mekka, waar nu in de maand Sapar Hidajat Sarip (de latere Suman Gunung Djati) het levenslicht aanschouwde, in 795 der Hidjrah. ¹⁾ Veertig dagen na zijne geboorte gaan zij naar Mesir ²⁾ terug.

Zang IV. Hadji Dul-iman vraagt permissie naar Java te gaan, om dat te bekeeren, voor zoover hij dat zal kunnen. Gedeeltelijk lukt het hem, doch de vorst daar, Diwangi (Munding wangi) treedt niet toe. Abdoellah wordt verjaagd, hij gaat naar de kust tot dicht bij den Kuwuh Tjërbon, waar wong Pamarangan zeegarnalen (rěbon sagara) zoeken, die in den vorm van trasi als cijns aan Padjadjaran werden opgebracht. Hij huwt met eene dochter van den Kuwuh en verwekt bij haar een zoon, Pangeran Tjërbon, en eene dochter Nji mas Pakungwati. De eerste woonde in Tjërbon girang, de laatste in de padesan der dalem agung bij Padjala gërahan. Ki Kuwuh Tjërbon amadyasa (?) in Lemah wungkuk. Zijn droogplaats (voor de garnalen) was Sari mangana, oostelijk van Datoek Garib. Hadji Dul-iman maakt zich een kluis, die Sang nur manuk tjipta giri sirengga wordt genoemd. Hij heeft twee gezellen uit Arab, Lanang molana Huda, en Lanang molana Dja'par.

In Bani'sraïl sterft de koning. Zijn broeder Radja Onqah (عَنْقَه) wordt zijn wak il, omdat Sarip Hidayatu'llah nog niet volwassen is, evenmin als diens jongere broeder Nuru'llah. Daarom verkreeg hij de volmacht (sangkané denpola makëna).

Als de prius den gepasten leeftijd heeft bereikt, wil men hem tot vorst aanstellen. Hij gevoelt zich daarvan evenwel afkeerig, en trekt zich in een eenzaam vertrek terug. In dat vertrek vindt hij een

1) Er wordt opgegeven in welke maanden zij ter plaatse verblijven, en welke pléchtigheden zij meemaken. Hidjrah 795=1892,93 A. D.

2) Het is duidelijk, dat Mesir en Betalmokdas hier en boven als synoniemen worden gebruikt.

kist met een boek, dat met gouden letters geschreven was, en over de usul kalam (أُصُولُ [!] قَلَم), d.w.z. over de حَقِيقَةُ مُحَمَّدِيَّة handelde.

Zang V. Tengevolge van de lectuur brandt hij van verlangen en vraagt daarom zijne moeder den profeet te mogen gaan zoeken. Deze wijst er hem op, dat Mohamnad reeds lang geleden gestorven is, en dus niet is te vinden; ook zegt zij hem, dat men hem tot koning wil verheffen. Bovendien raadt zijn oom, de wakil, het hem af. De jongeman antwoordt echter, dat bij God alles mogelijk is, en hoe men ook praat, van zijn besluit is hij niet af te brengen. Zijn broer make men vorst in zijne plaats.

Zang VI. Tot groot verdriet van zijne moeder gaat hij heen. Zij valt flauw, doch heeft in hare flauwte eene verschijning, zij ziet haren man, die haar kalnte inspreekt.

Hidayatu'llah begeeft zich in de wildernis, en rust slechts dan even, als hij zijne godsdienstplichten heeft te vervullen. Na drie dagen komt hij bij een rots, waar een slang (naga, draak) huist. Deze komt naar buiten en verwondert zich over den moed van den jongeman, zoo alleen daar te komen. Hij zegt haar, dat hij den profeet zoekende, verdwaald is. Ook de slang wijst hem er nu op, dat de profeet reeds lang dood is, doch tevens dat God alles vernag, en vraagt hem daarom den profeet, als hij hem nocht ontmoeten, zijn صَلَوَاتُ te brengen.

Zang VII. Hidayatu'llah gaat verder. Na zeven dagen bereikt hij het zeestrand, en vindt daar een tweede slang, groot als een berg, met singat, en er uitzierende als rookende zwavel. Deze dreigt hem te verslinden, en vraagt hem (kuwén, كُونِ, gij), of hij niet bangst is. Sinds zij uit de hel is gekomen, heeft zij nog nooit iemand gezien, die durfde wat hij deed, zelfs alle draken hadden haar als meesteres erkend; vanwaar hij den moed had zoover te komen.

„Ik zoek den profeet”, antwoordt hij.

Yamlika (zoo heet deze slang) wordt daarop zeer klein, en verzoekt hem om evenzeer haren groet over te brengen.

Hidayatu'llah vervolgt zijnen weg langs het strand, en komt in het bosch bezuiden de panëgara Esam, en zoo pusseert hij de verblijfplaatsen van Durga, Durbiksa en Iblis. ¹⁾ Na veertien dagen vindt hij een paṇḍita, die hard kwam aanloopen uit het mid-

1) Of de durga's, de durbiksa's en den Iblis.

den der zee, als of deze vaste grond was. Ook aan deze verhaalt hij, dat hij den profeet zoekt. Hij krijgt nu den raad eerst met hem (den paṇḍita) het graf van nabi Suleman te gaan bezoeken, welk graf op een eiland ligt. Op navraag zegt de paṇḍita dat hij Ngapāni (عَفَّان) heet, en uit den voortijd is, verder dat hij sedert lang het graf van Suleman tracht te bezoeken, maar weerhouden wordt, omdat hij het tegengift tegen de brama mandi mist, en zoo de slangen niet te keer kan gaan.

Zang VIII. Hierop komt Yamlika (يَمْلِكَا) bij hen. Zij belooft hun kaṣa-
kātēn te geven, mits zij eerst melk te drinken krijgt; dan zal haar een lawé uit het oor komen, die als pēnawa dienen kan.

Ngapani geeft haar drie sangku's. De lawé komt uit haar oor en nu gaan Ngapani en Hidayat over zee, als ware die vastland, naar Soeleman's astana. Diens lijk wordt beschreven, met de tjintjin mamlukat, en zijn tjēmēti. Ngapani wil dezen snel grijpen, doch even snel vliegen zij weg, en door een bliksemstraal uit den ring verteerd, valt Ngapani als asch in een. Hidayat wordt opgeheven en in de wolken gedragen. Hij erkent schuld en verontschuldigt zich, want werkelijk, hij wist het niet, dat de paṇḍita op roof uit was. Hij wordt weder neergelaten en op den top van een berg geplaatst.

Daar bevindt zich een kluizenaar met een kēṇḍi mirah woeloeng naast zich. Dezen vraagt hij wat dat voor een kēṇḍi is. De kluizenaar weet het niet. Zij was er al toen hij daar kwam. Dan moest hij, zegt Hidayat, haar zelf eens naar hare afkomst vragen. De kluizenaar doet het niet. Op Hidayat's vraag nu zegt de kēṇḍi uit den hemel te zijn en op hem gewacht te hebben; sinds Nuh's (Noach) tijd stond zij daar al, en gaarne zou zij hebben, dat hij uit haar dronk. Hidayat doet het, doch drinkt haar niet leeg. Daarom voorspelt hem de kruik, dat hij en zijn nageslacht koningen zullen zijn, doch niet onafgebroken: dan toch had hij haar in eens moeten leegdrinken. Hidayat drinkt haar nu geheel uit. Hierop bericht zij hem nog, dat ten slotte zijne nakomelingen bupati's zullen zijn, en dan vliegt zij weg.

Zang IX

Hidayat gaat verder. Na een en twintig dagen ten hemel ziende, ontwaart hij eene schoone vrouw met hare gezellen, die hij aanroept, en om aanwijzingen voor zijn verderen tocht vraagt. Zij

antwoordt hem echter niet. Dan ziet hij iets (een man) lichten als de maan. Ook dit verschijnsel roept hij, doch eveneens zonder gevolg. Een stem verklaart hem hoe dat tot zijn geluk is, want die vrouw was de *dunya*, en die man was de *iblis*; als deze zich om hem hadden bekommerd, zou hij zijn doel niet bereikt hebben. Dankbaar gaat hij nu verder.

Het eerst komt hij thans aan het land der *djin's*, dat too-verachtig schoon is.

Zang X. De koning der *djin's* ontvangt hem hoffelijk, doch hij wil niets nuttigen, totdat een stem hem zegt, zulks wèl te doen. Ook helpt de koning der *djin's* hem met de opmerking, dat, als hij den profeet wil ontmoeten, hij een paard moet hebben, dat in de lucht kan rijden, en dus *nabi Kilir* (حضر) om hulp moet vragen. Deze laatste is nu een oogenblik zichtbaar, doch verdwijnt weer dadelijk. Hidayat gaat, na nog eene waarschuwing te hebben ontvangen om op zijne hoede te zijn, weer verder.

Hij bereikt de plaats, waar de bliksem huist, eene duistere plaats, met een lichtje zoo klein als een gat, dat met een kleine naald gestoken is. Het (lichtje) verdwijnt. Hidayat bemerkt dat het tijd is voor de godsdienstoefening. Een hevige wervelwind komt intusschen opzetten, en nu ziet hij een klein, wit licht, niet grooter dan een haartje, dat echter de geheele aarde verlicht. Hij valt flauw, doch als hij weer bijkomt, buigt hij zich nederig, en nu verschijnt *nabi Ilyas*, die hem een buisje zonder naad geeft. Dit trekt hij aan, en zoo komt hij tot de plaats, waar de in den heiligen krijg gestorvenen vertoeven, en allen rustig slapen. Worden zij wakker, dan bestijgen zij de *kuda sembarani*, rijden daarmee naar het strand en gaan eten.

Zang XI. Hunne wonden voelen zij niet, een heerlijke geur gaat van hen uit. Zij vragen Hidayat mede te eten, hetgeen hij, na door een stem uit den hemel daartoe te zijn aangespoord, accepteert. Zij voorspellen hem verder, dat hij *Mohammad* nu spoedig zal ontmoeten.

Er komt een groene vogel, en spoedig daarop ook *nabi Kilir* te paard. Hij roept Hidayat aan en geeft hem een groene vrucht, zooals vroeger *nabi Nuh* ze at. Hij eet dezelve, en stijgt dan bij *nabi Kilir* te paard, waarop zij door de lucht vliegen zoo snel, dat zijne zinnen hem vergaan. Straks vindt hij zich neergelegd in een

moskee, waar de engelen en de wali's, en andere arwāh verzameld zijn. Hij is thans in Moḥammad's nabijheid. Eerbiedig buigt hij zich neer, doch hem wordt bevolen zulks alleen voor God te doen. Men geeft hem den naam Said Kamil, verder krijgt hij eenige raadgevingen en de voorspelling wordt gedaan, dat hij later Moḥammad's Kalipah zal worden.

Zang XII. In een wolk daalt hij nu, na het verdwijnen van den profeet, weer op aarde neer.

Zoo komt hij bij Radja Djumir, ¹⁾ in eene vergadering van ulama en fukaha. Er ontstaat plotseling duisteruis. Bij het opklaren ziet men Said Kamil. De vorst van Djumēnah begrijpt, dat deze een wali sedjati is. Kamilu'llah vertelt alles wat hem overkomen is, waarover Radja Djumēnah zich zeer verwondert.

Vandaar gaat hij terug naar Mēsir Bani'sra'il. Zijne moeder, zijne familie en radja Onqah zijn zeer verheugd hem te zien. Ook hier verhaalt hij wat hij beleefd heeft, toen hij in bana Rukmin was.

Wederom wil men hem koning maken, doch hij wijst dit ten tweede male af, daar zijn doel is bij guru's in de leer te gaan. Hij neemt afscheid om de hadj te verrichten en Mēdinah te gaan bezoeken. Saripah Moeda'im geeft hem 1000 dinaren mede, en een tasbeh (تسييح).

Aan tien joden, roovers, geeft hij onderweg 500 van zijne dinaren, waardoor zij zich tot het Mohammedanisme bekeeren. Met hem gaan ze nu naar Mekka en Mēdinah.

Zang XIII. Kamil wordt santri (tjantrik) bij Seh Tadjumu'ddin alkubri molana akbar, daarna bij عطاءالله شذلي, waarna hij over zee andere leeraren gaat zoeken: Molana Datuk Sidik op Surandil; vervolgens gaat hij naar Java, waar hij aan de kust van Banten landt.

Men is daar reeds Mohammedaan, zooals hij bemerkt, door Sunan Ampel gading. ²⁾ Vervolgens gaat hij verder oostwaarts naar (حضره) Seh Maskur ing gunung Kuṇḍul, ³⁾ die hem op Datuk Baḥrul (بحرل) van Kudus wijst, welke nog oostelijker woont. Deze laatste onderwijst hem in de vier trappen, ⁴⁾ verklaart hem dan volleerd en raadt hem aan zelf als leeraar op te treden.

1), Var. Djumin; beneden Djumēnah, var. Djumana.

2) Men is daar reeds Mohammedaan. Dan gaat hij naar Sunan Ampel gading?

3) Var. Gunung Kuṇḍul.

4) معرفة, حقيقة, طريقة, شريعة.

Eerst wil Kamil evenwel nog kluizenaar worden, en wel in het water (in banju putih). Hij doet zulks. Voor hem is trouwens, door de genade van nabi Kilir, die hem indertijd die groene vrucht liet eten, en nabi Ilyas, die hem een kula mbi gaf, waardoor hij vliegen kon, het vochtige element als de vaste wal.

Kamil was de zoon van radja Bani'sraïl, deze van den radja Mësir, en zoo gaat zijn geslachtsboom opwaarts terug tot Muham-mad, over Seh Djumadi'lkabir (— kobra), Seh Djenalkabir (— kobra), Seh Dja'ar Sidik, Seh iman Djenal'abidin, Said Usèn sjahid (شيد) en Ali (met Patimah).

Zang XIV. De wali's van Java waren:

1e Sunan Bonang;

Djumadilkubra had namelijk ook tot zoon seh molana Samsu Tamres, die in Tjémpa met een prinses huwde; diens zonen waren tu bagus Rahmat, d. i. de Sunan van Ampel dënta, en tu bagus Ngalimin. Deze gingen naar Java en trachtten den vorst van Madjapait tot den islam te bekeeren, wat echter niet gelukte. Rahmat huwde met een prinses van Madura, ¹⁾ en vestigde zich te Ampel dënta. Van deze was Makdum Ibrahim, de latere Sunan Bonang, een zoon. Een andere zoon was Masaili Mumat, namelijk Pangeran Dradjat, terwijl hij nog drie dochters had, Nji gëde Pantjuran, ²⁾ Nji gëde Mëloko, en (Nji) gëde Tëluka.

Dat Tuban later door Bonang werd gekukupt, geschiedde, omdat zijne moeder eene dochter was van Arya Tedja van Tuban.

2e Sunan Giri gadjah;

Djumadilkubra verwekte een zoon, den koning van Mësir, en deze Seh Sidik, d. i. de pandita ratu van Pase (نصیح), die huwde met de prinses van Balambangan, zijn schoonvader wilde bekeeren en dan verbannen wordt. Zijn zoon wordt na diens geboorte in zee geworpen, doch weer opgevischt en dan grootgebracht door Nji gëde Pinatyan te Semarang, ³⁾ bij Sunan Ampel dënta in de leer gedaan en aangenomen tot kind. Hij heet bagus Samudra. Met Rahmat's zoon Bonang gaat hij naar de nusa Arab, om hadji te worden. Na hun terugkeer worden zij ratu pandita, Raden Samudra over

1) Er staat: putri saking sri Madura, eene dochter van Brawidjaja's gemalin van Madura.

2) Zie bij Sunan Kudus.

3) Zoo staat er.

Sidayu, te Giri gadjah, en over Balambangan, dit laatste door zijne moeder.

3e. Sunan Kudus;

S. Ampel dēnta's dochter, Nji gēde Pantjuran huwt met Sunan Ngudung ¹⁾; hun zoon was Sunan Kudus.

Zang XV. 4e. Sunan Kali Djaga ulu;

Deze is afkomstig van Sjech Aswa ²⁾; Djumadilkabur (= — kabir, en — kubra); diens zoon was Arya Sadik (= Arya Tuban), diens zoon was raden arya tumēnggung Wilatikta, en diens zoon raden Sahidan. Deze laatste werd Sunan Kali Djaga.

In zijn jeugd was hij zeer slecht, hetwelk hij bleef tot aan zijn ontmoeting met Sunan Bonang, die een bosch in goud verandert. Dan komt hij tot inkēer, wordt een jaar lang begraven, toeft daarna nog een jaar lang in de wildernis, en gaat vervolgens naar pulo Melakah, waar hij drie maanden als kluizenaar blijft. Ten slotte waakt (d j a g a) hij bij den oever van een rivier (k a l i). Zijn d u k u h krijgt diensengevolge den naam Kali Djaga.

Dit zijn de vier wali's, die op Java geboren werden. De wali's, die van den overwal naar Java kwamen, waren ook vier in getal, namelijk:

1e. Seh Madjagung.

2e. Molana Magrib.

3e. Seh Bētong.

4e. Seh Lēmah abang.

Sunan Gunung Djati Purba kwam uit Arabië. In het geheel waren er dus negen.

Nadat deze laatste in het water had geleefd, ging hij naar Ampel, waar eene vergadering van alle wali's plaats had.

De bekende prins, die uit Palembang kwam, heette raden Patah, en de andere, die zich in dienst van Madjapait begaf, werd dipati Tērung.

Zang XVI. Sunan Ampel wees den wali's hunne verschillende plaatsen aan. S. Bonang leeraarde in Tuban, en zoo gingen ook Sunan Giri, Sunan Kudus en Sunan Kali naar hunne respectieve woonplaatsen.

1) Zie beneden Uḡḡung.

2) Er staat شيخ أسوء السقرنين, var. شيخ أسوء سفر نائي.

Patah vraagt aan zijn leermeester Sunan Gunung Ampel permissie om den vorst van Madjapait te bestrijden. S. Ampel zegt hem, dat die vorst zijn vader is, en verklaart hem die verhouding nader. Later, na des Sunan's dood, zal hij den *ratu buda* mogen beoorlogen. Nu moet hij ergens in het Westen een plek met welriekend gras gaan zoeken, en daar leeraar gaan worden. Hij vindt zoo'n plek dicht bij Bintara. Spoedig is de *pēsantren* van Dëmak beroemd. De vorst van Madjapait wordt nu bevreesd, dat die plaats te veel in bloei zal toenemen, en Patah misschien koning worden. Hij geeft hem daarom liever een rang, en maakt hem *Rangga Bintara*.

S. Gunung Djati wordt door S. Ampel naar Tjërbon gezonden, omdat dit zijn erfenis was ¹⁾. Eerst moet hij te Gunung Djati Sëmbung gaan wonen. Onderweg op zee vindt hij de *larunging radja Këling*, bewaakt door den patih en honderd man, die hij allen bekeert. Het lijk begraven zij op den Gunung Djati. Van de *larung* wordt de *langgar patani* op den Gunung Sëmbung gemaakt.

Zang XVII. Hij ontmoet er zijn oom Hadji Abdullah iman, Nji dalem Pakungwati, Pangeran Tjërbon girang en de Kuwuh Tjërbon, die den islam reeds bezig waren te verbreiden, tengevolge waarvan de levering der (bovengenoemde) *trasi*-cijns die aan Padjadjaran werd opgebracht, hokte ²⁾.

Dientengevolge laat de vorst van Padjadjaran een onderzoek instellen. De gezondenen zien van den berg Kromong een *tedja* (licht) op den berg Sëmbung, het licht van een *manusaing abëtarā*, en van den berg Pataunan was dat zeer duidelijk te zien. Toen men den Sëmbung wilde beklimmen, werden allen lumpuh, zoodat zij zich bekeerden. S. Gunung djati zendt hen nu terug. Zij moeten den vorst van Padjadjaran trachten over te halen (tot den islam). Deze is daartoe niet ongeneigd, zelf wil hij zonder geleide daarvoor naar den Sëmbung gaan, maar zoover komt het niet: een *purwakalih* ³⁾ *saking langit* weerhoudt hem. Hij verdwijnt met zijn kraton, en velen van zijne *kulawarga's* gaan dan waar zij maar willen. Sommigen bekeeren zich, anderen weer niet; deze laatsten begeven zich ver weg.

1) Omdat dit hem volgens erfrecht toekwam, door zijne moeder.

2) *Dadi mampët padjék trasi ming Padjadjaran*.

3) Vermoedelijk is *Purwa kali* een eigennaam.

Hadji Dul-iman noodigt S. Gunung djati nu uit, vorst te worden. Als erfdeel komt hem toe de landstreek van Udjung kulon tot aan de Tji-Pannali in Bërëbës; ¹⁾ wat oostelijker ligt, behoorde nog aan Madjapaït.

S. Gunung djati wil echter niet, eerst wenscht hij zijne moeder uit Mësir te gaan halen, en de toestemming van de nabi's in Betalmokdis te vragen.

Zang XVIII. Hij gaat ook nog tot Pangeran Makdum, om bij hem te leeren. Deze acht zulks overbodig, en raadt hem aan zijne echtgenoot westelijk te zoeken.

Het geval wilde, dat Ki gëde Babadan met zijne planten sukkelde. Hij belooft dat ieder, die zijne planten weer in orde brengt, zijne dochter hebben mag. Zij komen weer op dreef als S. Gunung Djati te Babadan komt, en zoo huwt hij dan nji mas Babadan. Iets later biedt Pangeran Karana Kendal hem zijne zuster aan. Daarop kwam er eene prinses uit Mësir, die op het licht dat zij zag, was afgegaan; 't was de zuster van Tu bagus Pasé. Zij wil bij S. G. Djati in dienst komen, doch hij erkent haar als moeder, en zoo krijgt zij den naam van Babu Dëmpul.

Daarna heeft de ontmoeting met zijne moeder plaats, waarbij hij hare toestemming vraagt om koning te worden. Nogmaals biedt men hem aan in Bani'sraïl als koning op te treden, doch hij wijst zijn jongeren broeder, Nuru'llah daarvoor aan. Voor zich zelf vraagt hij, evenals Musa indertijd, in een ravijn naar de ware bevelen.

Zang XIX. Een stem raadt hem alleen God te vreezen bij de bekeering van Java. Tot hem komt nu de zoon van den vorst van Kabti (قبط) Ki Abdulkapi (عبدالكاف), die bij hem leeren wil, en die later in Tjërbon de zoon heette van Ki gëdeng Gëdogan. ²⁾ Vervolgens gaat de Molana naar Mëdinah. Hij neme niets meer dan hem als erfenis toekomt, heet het daar.

Nu vertoeft hij nog in Djohor, waar Abdurahim (عبد الرحيم) zijn leerling wordt, en daarna in de desa Mundjul, op den grens van Tjina. De vorst daar stelt hem op de proef. Zijne dochter, beweert de vorst, ³⁾ is zwanger, en wel zonder dat zij gehuwd is. S. Gunung

1) Ing panagari Bërëbësän.

2) Ija Iku besuk ing Tjërëbon kang katélah ki gëdeng Gëdogan sunu.

3) Ten onrechte, naar hij meent.]

djati zegt, dat zij werkelijk zwanger is. Als hij heen is gegaan, blijkt het nog, dat de Sunan gelijk heeft gehad. De vorst laat daarom zijne dochter op een schip weg brengen, omdat hij zich schaamt, en eene Chineesche vrouw niet meer gewild is, als zij een kind heeft gehad, zonder gehuwd te zijn geweest. Hij zegt haar nog, dat haar man woont ter plaatse, waar zij zal landen.

De Molana ging van Mundjul eerst weer tot zijne moeder in Bani'sraïl, omdat hij haar naar Java wil meenemen. Verder verzocht hij de kris als een naga, het gouden geweer, de tètèkën enur en de djimat salawat nabi.

Op zijn tocht naar Java doet hij Surandil aan, waar hij Radja laut ontmoet, dien hij als broeder aanneemt. Vervolgens bereikt hij de muwara Djati.

Zang XX. Hier vindt hij de putri Tjina, en bekeert haar.

Dan begeeft hij zich naar den berg Amparan, waar ook allen zich bekeeren. Ratna (Rara) Satang, Babu Dëmpul, Gëdeng Djati, Rara Panas, Mas Panguragan wadon mas Pakungwati gaan met hem verder.

De dipati van Tjangkuwang laat zoeken naar twee urang (garnalen), een mannetje en een wijfje, zooals die, waarvan hij gedroomd heeft; hij moet ze vinden als hij niet wil sterven vóór hij oud is. Met zijn patih, Këring gaat hij ook zelf op zee er naar zoeken. S. Gunung Djati komt, en verklaart hem zijn droom: de twee urang (mensen), die gij zoeken moest, waren hij en Babu Dëmpul. Hij raadt den dipati aan zich tot den islam te bekeeren, hetgeen geschiedt.

S. Gunung Djati gaat ook naar Padjadjaran, en wel geheel alleen. Alles is er verlaten en eenzaam. Geen sterveling is daar meer te vinden, dan de putri Kawung ngantën. Hij vraagt haar mede te gaan naar Tjërbon, naar den berg Amparan. De dipati Tjangkuwang keurt goed dat zij huwen. S. Gunung Djati verwekt bij haar Seba Kingkin (z.) en Ratu Winahon (d.), en wie weet niet, dat uit hen de vorsten van Bantën zijn voortgekomen?

Spoedig daarop komen er blanke vijanden (musuh kulit putih). De patih Këling is erg bevreesd, omdat hij meent, dat hem uit zijn land lieden achterop zijn gekomen. Met Pangeran Tjërbon maakt hij zich tot tegenweer bereid. Dipati Tjangkuwang herinnert

zich een *pusaka panulak*. Deze wordt aan de zuidzijde van den berg gelegd, en geeft nu giftige rook af, waardoor de vijand wordt gekeerd.

Zang XXI. Daarop komt er een *molana* uit Bagdad, een zoon van *molana Hud ratu*, dus een *saderek misanan* van S. Gunung Djati. Zijn vader was op hem vertoornd geworden, omdat hij van *kikirik* hield. Op drie schepen naar Java gekomen, bracht hij met zich eene zuster, Siti Bagdad, en Pangeran Pëlalungan, Wilangan (?), seh Datu Kahpi (دَاتُ كَهْف). Hij vestigt zich met zijn gevolg in Sembung, Djati, Djunti, Djapura. Die *molana* was de bekende *molana Abdurrahman Bagdad*, volgens zijn Javaanschen naam Pangeran Dipangayun.

S. Gunung Djati en de *radja laut* halen hem in. Pangeran Pandjuran verkondigt hem zijn leer en verneemt omgekeerd de zijne. Daardoor ziet hij in dat zijn *tekad kadjabariyah* niet de ware is.

Zang XXII. Hij geeft zijn gevolg over, maar vraagt voor hen een stuk grond, *kangge gëgëtak pangane salami-lamine*. Vervolgens gaat hij zelf naar Waringin pitu, om daar den dood te zoeken, zeggende, dat S. Gunung Djati Susuhunan moet worden. Deze stelt hem voor, zelf vorst te worden, doch Pandjuran (?) neemt dat niet aan, liever gaat hij heen.

Nu komt er een meisje van Tëpasan adi tot S. Gunung Djati. Zij wordt de moeder van Pangeran Pasarean (z.) en Ratu ayu (d.). Dan krijgt hij bij de *garwa djati* (of Djati) nog Pangeran Këlana (z.) en Pangeran Sedeng lautan (z.), en wie weet niet, dat uit Pangeran Pasarean de vorsten van Tjërbon zijn voortgesproten?

S. Gunung Djati voert krijg tegen ieder, die zich niet bekeert, en overwint allen: Tëlaga, Galuh, Kuningan, Tjiamis, Sumëdang, Bandung, Tjiandjur, Dugi?, Bogor, Djakëtra, Udjung Bantën onderwerpen zich vrijwillig, en worden daarom geen *amat* en *abdi*. Radja laut wordt over Djakëtra gesteld, en Seba kingkin over Bantën, Hadji Duliman over Padjadjaran, en Radja Sangara over Tëgal luwar. Zoo zijn langzamerhand de *ratu's Kasundan Mohammedaan* geworden.

Sunan Ampel sterft. In de daarop door de wali's gehouden

vergadering wordt Sunan Indra Giri Gadjah tot radja pandita over Oost-Java en Madura gekozen, terwijl zij met hun negenen een verbond sluiten om 't geloof zuiver te bewaren.

Zang XXIII. Hierop volgen in den tekst de uitspraken van de Sunans.

- 1e. Sunan Bonang,
- 2e. Seh Madja agung,
- 3e. Sunan Djati,
- 4e. Sunan Kali,
- 5e. Seh Bentong,
- 6e. Molana Magrib.
- 7e. Seh Lëmah abang,
- 8e. Sunan Giri, ¹⁾
- 9e. Pangeran Kudus.

Dan gaan zij naar Bonaug en vervolgens naar Tjërbon, waar resp. S. Bonang en S. Gunung djati gehuldigd worden. Op deze laatste plaats bouwt men nu de groote moskee, Tjipta rasa, op de t ë g a l Pangalang-alang. De bestanddeelen werden bijeengebracht uit verschillende streken: Irak en Mësir, Djidah, Bani'sra'il.

Vervolgens gaat men naar Dëmak om Raden Patah tot koning van Java te kronen; want men heeft (Zang XXIV), het plan Madjapait ²⁾ te vernietigen, inplaats van den vorst aldaar de koning van Dëmak aan te stellen en de moskee (van Dëmak) te bouwen. Susunan Undung ³⁾ wordt senapati. De dipati Tëtërung trekt tegen hem op. Undung sneuvelt door Tërung (Patah's broeder).

Men bouwt de moskee doch is het oneens over de kiblah. 's Nachts ziet men de Ka'bah, waarnaar men zich nu richten kan, doch er is nogmaals oneenigheid. S. Kalidjaga maakt de kiblah in orde.

Ter vervanging van zijn vader wordt Sunan Kudus senapati. Hem wordt Sunan Djati als p ë n g a w a t k u l o n , ⁴⁾ en Sunan Giri als p e n g a w a t w e t a n ⁵⁾ toegevoegd. Zij krijgen de p ë t i p u s a k a r a t u Palenbang mede. Over het leger van Madjapait staat Tërung, terwijl de flanken worden gecommandeerd door een prins van Madjalëngka, en een prins die te Panaraga stond.

1) Ook zijn naam Prabu Sasnata (vulgo Satmata) wordt hier vermeld.

2) Maostikta.

3) Volgens zang XIV was deze geen wali.

4) Natuurlijk, daar hij in Tjërbon het bewind voerde.

5) Even natuurlijk, daar hij, zie boven, over Oost-Java stond.

Zang XXV. S. Gunung djati zendt muizen ten strijde, S. Giri een doek, waaruit tawon's te voorschijn komen. Sunan Kudus maakt de kist uit Palembang open. Deze vliegt ten hemel, waardoor het duister wordt als in den nacht. De Mohammedanen trekken nu moedig voorwaarts, en die van Madjapait vluchten, de prinsen naar het Lawoe-gebergte, de dipati naar Tërung. ¹⁾ De vorst van Madjapait neemt zijn tjoetjoepoe manik, strijkt er met een sada lanang over, zet deze in de alun-alun, en verdwijnt. ²⁾

De prabayaksa van Madjapait wordt naar Dëmak overgebracht, en daar tot de surambi van de moskee gemaakt. Men keert naar Dëmak terug en de rangga van Bintara wordt tot koning van Java uitgeroepen, onder den titel van Sultan. Tërung wil zich nog niet onderwerpen, hij is bevreesd, dat Sunan Kudus den dood van Sunan Ngundung zal willen wreken. S. Kudus schrijft hem zulks niet te zullen doen, waarop Tërung zich onderwerpt.

Zang XXVI. Men slaat hem voor patih van Dëmak te worden, hij weigert echter en wordt paṇḍita. Pangeran Palakaraning wali Kudus wordt paṇḍitaratu te Kudus. Geheel Java is bekeerd. Raden Sëpët, een patukangan van Madjapait, verfraait Dëmak.

De Sultan van Dëmak leert nu nog bij S. Gunung Djati en bouwt voor hem de kuṭa Tjërbon en de kēḍaton aldaar, met behulp van genoemden Raden Sëpët.

Voorts schenkt hij hem 500 kurēn, met hun hoofd Kuwuh Dipati. Ook zijne dochter, Ratu Njawa wil hij hem geven, doch deze aanvaardt S. Gunung Djati slechts voor zijn zoon, Pangeran agung anom. Deze prins sterft intusschen spoedig, door badjag (zeeroovers) gewond; zijn lijk wordt naar Muṇḍu gevoerd. Als nu zijne schoon-dochter diep bedroefd is, laat S. Gunung Djati zijn zoon voor een oogenblik weer herleven. Muṇḍu krijgt van den Pangeran Sedang lautan den naam padalëman. Pangeran Pasarean huwt later met de weduwe.

De Made mangun sanding ardi is vervaardigd van bestanddeelen uit drie plaatsen afkomstig, in de eerste plaats van Dëmak; de budi djadjar op gelijke wijze uit materiraal van drie andere plaatsen (parni), o. a. van Padjadjaran.

1) In het hier voorkomende: sagung ponggawa Madjapaiting waktu sakala iku tan ana kang duwe èngès sawidji, schuilt vermoedelijk tevens de sengkala 1400 (tan-ana-kang duwe èngès-sawidji).

2) Zie XXI vers. 8—9.

Zang XXVII. De bouwwerken op den gunung Sëmbung zijn de gewrochten van Ki Gusa, een tukang van Karawang. Zijne vier gezellen worden daarna pasiram bij Sunan Gunung Djati.

De putri Tjina sterft. S. Gunung Djati gaat nu wonen in Pakungwati, binnen de kuṭa Tjërëbon, benoorden de kali. Verdere beschrijving van de plaats. De kuṭa heet Sang Èsu, de dalëmagung sang Siru'llah, de moskee sang Tjiptarasa.

De acht wali's houden vergadering in de kawah van de Tjarëme. Wéér verkondigt Sj. Lëmah abang zijn leer. Op voorstel van Giri gadjah zal men een pënguluoliya (der wali's) benoemen. S. Kalidjaga zegt, dat S. Gunung Djati er nog niet is. Diens noodzakelijke voorrang boven anderen wordt geschilderd. Hij wordt wëdāna der wali's.

Dan gaat men in de moskee te Tjërëhon nog een nieuwen wali huldigen, Pangeran Makdum tjangkangira, zoodat er dus tien wali's zijn geweest.

Om beurten zijn zij imām in de moskee te Tjërëhon; als S. Kalidjaga als zoodanig fungeert, valt een incident voor met Pangeran Makdum, omdat hij geen reciet houdt.

Zang XXVIII. Men vraagt hem om opheldering, en hij geeft uitleg.

Op Maandag 4 Siyam verkondigt Seh Lëmah abang zijn leer weder. ¹⁾ Na de feesten wordt hij door S. Kudus met de këriss van S. Gunung Djati afgemaakt. Daarbij wordt hij bespot en omdat deze hem eerst niet verwonden kan, en omdat er daarna wit bloed te voorschijn komt. Zijn lichaam verdwijnt voor eenigen tijd. Zoodra het terugkomt, wordt het naar behooren begraven.

Een stem uit den hemel doet nu den wali's weten, dat S. Gunung Djati ratu mardika zal zijn, hij en zijne nakomelingen, tot er een këbohule zal wezen. Hij zelf voorspelt, dat zijne nakomelingen slechts in negen geslachten dat voorrecht zullen genieten.

Zang XXIX. Seh Lëmah abang was de eerste van de wali's, die stierf. De laatste die overlijdt, is Sunan Kali. Seh Lëmah abang werd te Pamëlajen begraven. Na zeven dagen graven de wali's het lijk op, en vinden nu een paar melati-knoppen. ²⁾

1) Zie boven Zang XXIII en vooral XXVII.

2) Hij was dus zalig geworden, en zijn leer verdient alzoo hoog vertrouwen.

Iets later sterft de sultan van Dëmak. Zijn opvolger, Pangeran Sabrang lor regeert maar zeer kort; na diens dood wordt zijn jongere broeder, Raden Trënggana tot sultan. Djaka Tingkir van Padjang ¹⁾ was zijn schoonzoon. Sunan Kali djaga was de guru van den laatsten sultan van Dëmak. Deze haalde hem daarom naar Dëmak, om hem ratu te maken. S. Kali djaga zegt echter, dat Padjang later koning van Java moet worden; hij zelf wil in Adilangu wonen, hetwelk daarom tot vrij-desa wordt (desa kang orana asil).

Zoo heeft de sultan van Padjang dien van Dëmak opgevolgd, en omdat de dipati putu in Padjung woonde, kreeg hij den naam van Sunan Parwata dining wang. ²⁾

Op Padjang volgde Mataran.

Zang XXX. De zoon van Padjang wordt dipati met den titel Susunan Padjang.

De dochter van Sunan Djati, de weduwe van den sultan van Dëmak, huwt met een wong agung sabrang, Ratu bagus Pase, en erft een gamëlan sëkati van Dëmak. Hun kind heet Ratu Nawatirarasa. Deze huwt met Pangeran dipati Pakungdja, of Dipati seda Kamuning, den zoon van Pangeran Pasarean. Een zoon van haar met dezen prins was Pangeran agung Pakungradja (Pakungdja).

S. Gunung Djati sterft. In het bewind over Tjërbon volgt Pangeran agung, zijn achterkleinzoon, hem op, onder den naam van panëmbahan ratu Pakungdja. Deze huwt met een dochter van Padjang, Ratu ëmas. Zestien jaar toeft Panëmbahan ratu in Padjang. Zijn zoon Pangeran dipati Pakungwati gaat naar Bantën; es mune, dat Bantën eerder een sultanaat worden zou, dan Tjërbon.

De moskee wordt verfraaid.

Mataram eischt dat Panëmbahan ratu komt seba, evenals de Panëmbahan Bantën; de laatste doet het omdat hij ziet dat Sunan Kalidjaga steeds in Mataram is. Na diens dood wil hij daar echter wijziging in brengen, en daarom zendt hij lieden naar Mëkah, om permissie te vragen den Sultanstitel te mogen voeren. Als de

1) Padjang wulangun.

2) Dit gedeelte van den tekst is in zijn geheel alles behalve duidelijk. Zie vers 7, r. 3 — vers 14, r. 4. [Dr. Brandes geeft een uittreksel, dat geheel gelijkluidend is met de aangegeven verzen van den tekst].

hadji's terug zijn, vindt een en ander plaats. Mataram legt er zich niet bij neer, dat er op Java twee sultans zijn. Er ontstaat een langdurige oorlog tusschen Bantën en Mataram, zonder dat een der partijen het verliest. Mataram zoekt hulp bij de Hollanders. Voor iederen Hollander, die sneuvelt, zal de Sultan van Mataram 1000 rejal betalen. De Hollandsche *djendral* Pinter Rëbut ¹⁾ maakt een einde aan den krijg.

Zang XXXI. Hij vraagt Bantën om een stuk grond, ten einde er eene woning op te bouwen, daar hij op Java handeldrijven wil. Dit wordt hem toegestaan, en nu raadt hij Mataram aan, terwille van de vele accijns, die het hem zal opbrengen, de vrede te kiezen. Deze stemt toe, mits de *upëti* hem jaarlijks gebracht worde in den vorm van *patugur djalmi*.

De *djendral* gaat te Djakëtra wonen. De *putra* Djakëtra bestrijden hem. Deze stammen af van Radja Lautan. ²⁾ Djakëtra wordt veroverd met *punglu, tai*, tengevolge waarvan de plaats den naam Batawi kreeg. ³⁾

In 1610 A.D. kwam de *Djendral* voor het eerst op Java. Toen was Pangeran Yusup ⁴⁾ in de desa Karang. Hij bevocht de Hollanders, waarbij aan hunne zijde Martinu ⁵⁾ uitmuntte en zij verder hulp hadden van den radja Bima en den radja Goa. Seh Yusup verdwijnt (*merad*). Martinu wint het dus, en krijgt den naam Kapitan Karang.

Tjërbon gaat ondertusschen nog steeds naar Mataram *seba*. De *panëmbahan* ratu overlijdt. Zijn kleinzoon volgt hem op. Ook deze heet Panëmbahan (ratu). Hij sterft ter gelegenheid van een hofreis naar Mataram, en wordt te Giri laya begraven.

Zang XXXII. Twee prinsen van Tjërbon waren nog te Mataram. De Sultan van Bantën laat hen tot zich komen, en verheft hen tot Sultan, maar nu durven zij niet naar Tjërbon terugkeeren uit vrees voor

1) Pieter Poth. [Dr. Brandes noemt dit „een niet onaardig, maar voor de hand liggend woordspel”. Intusschen klopt het hogenaamd niet met historische feiten „den eersten G. G. „handig in het ontveldigen” te noemen].

2) Zie zang XXII.

3) Vergl. Baron Sakender, ed. Cohen Stuart, blz. 108, 108, 166 en 170.

4) Wie bedoeld wordt, is niet duidelijk.

5) Blijkens een andere *bahad* Tjërbon is hier bedoeld Martinus Samson, de eerste Hollander, die later in Tjërbon eenig gerege'd bewind voerde, in 1695. Hollanders, die daar vóór hen waren geweest waren: van Dijk (1678), Michielz. (1680), van Dijk (1681), Ruys (1683) en Tak (1685).

Mataram. 1) Daarom wendt Bantën zich tot de Hollanders, en dezen geven hen Kapitan Karang naar Tjërbon mede, om hen te beschermen. 2) Zoo zijn de Hollanders het eerst in Tjërbon gekomen.

Men richt er de *kasëpuhan* en de *kanoman* in. 3) Spoedig daarop valt Mataram door Kartasura, en later wordt Kartasura vernield door den vorst van Sala. 4)

De astana in Tjërbon raakt vervallen. De përnisganing Lëmah abang had daarvoor gewaarschuwd.

Iets later komen de Parasman, en weer iets later de Inggris. De *agama përutul* kwijnt. Alles wordt onderworpen.

De Sultans van de **Kanoman** waren:

Badrudin 5), ook Sultan Gusti geheeten; diens zoon was Sultan anom Halirudin; diens zoon was

Alimudin; diens zoon was

Kerudin; diens zoon was

Imamudin; diens zoon was Muhammad

Kamarudin, die de *ungkara* (hier: de laatste) der Kanoman was.

De Sultans van de **Kasëpuhan** waren:

Abulmakarim; diens zoon was

Djamaludin; diens zoon was Muhammad

Djenudin; diens zoon was

Tadjulasikin Muhammad Djenudin; diens zoon was

1) Hunne terugkeer naar Tjërbon had plaats in 1678, de Jonge, VII. 325. 326.

2) Zooals boven reeds gezegd werd, was Martinus Samson (1685) degen die hier Kapitan Karang wordt genoemd, en het eerste eigenlijke Hollandsche opperhoofd te Tjërbon. Oorspronkelijk heeft Bantën zich niet om hulp tot de Hollanders gewend, integendeel, het beklagde zich bij hen over de zending van Van Dijk in 1678, de Jonge, VII. 328, en wat er eigenlijk, vooral in 1681 is geschied, leert ib. 363-378. De Hollanders doen juist moeite hen weer als vasallen van Mataram te laten optreden, hetgeen met hun Sultanstitel niet te vereenigen was. Ook volgt S. Anom in 1685 Tak naar Java, ib. VIII. 29, en vergl. Veth, Java II, 410. Intusschen vindt men in den brief aan Heeren XVII van 8 Maart 1686 (ib. VIII 16) weer gesproken „van den tweeden prince Sultan Anom”, en van „de oudste prince Sultan Sepo”.

[Kapitein Karang komt dikwijls in het Dagbregister voor, en heet dan meestal Jochem Michielsz, doch ook anderen treden als zoodanig op].

3) Deze hadden in werkelijkheid hun oorsprong genomen uit de laatste wilsbeschikking van Girilaya, zie de Jonge, XI, die volgens de opgave in 1585 Djaman kali, vermoedelijk = 1663, 1664 A. D. overleed.

4) Deze voorstelling is, het behoeft niet gezegd te worden, onjuist. Wat hier in den tekst met Kartasura wordt bedoeld, blijkt later in zang XXXIV. Kartasura werd gesticht in 1681, bestond dus feitelijk al, toen Samson in Tjërbon was, en Surakarta in 1746.

5) Aangezien in den Javaanschen tekst deze namen op meer moderne wijze zijn getranscribeerd, en zij verder doorzichtig genoeg zijn, kwam het onnoodig voor hier de spelling in Arabisch karakter bij te voegen, zooals door Dr. Brandes was gedaan].

Sapiyudin, bekend onder den naam van Sultan Batang adji;
 diens broeder was
 Hasanadin, of Sultan muda; diens zoon was Muhammad

Zang XXXIII. Djoharudin; diens broeder was Muhammad
Samsudin, de u n g k a r a van de Kasëpuhan.

De Paněmbahan's waren:

Paněmbahan agung, of Paněmbahan gusti;
Paněmbahan To pělraya (= Toh pati); en
Paněmbahan (de naam wordt niet nader genoemd.)

De sultans **Katjërbonan** waren:

Pangeran aya Tjërbon; diens zoon was Sultan
Mërtawidjaya; diens broeder was Sultan
Adiuidjaya; diens schoonzoon was Sultan
Abuhawat.

De sultans van **Bantën** waren:

Abulmapakir Muhammad Abdulkadir, bijgenaamd Sultan agung
Kanari; diens zoon was
Abulnaali Ahmad Sultan agung Kartayasa; diens zoon was
Abulpatah, Sultan agung Tirtayasa, die de sultans van Tjërbon
inhuuldigde; diens zoon was
Abdulkahar, diens zoon was
Djenulabidin; diens zoon was
Djenularipin; diens zoon was
Djenulasikin; diens zoon was
Aliyudin; waarna Bantën viel.

De sultan van Dëmak was een prins (zoon) van Palembang.

Talang, Arya Damar's schoonzoon, was eerst patih van Tjina. Na Arya Damar's dood wordt hij vorst. Hij gaat naar Madjapaitseba, en krijgt de prinses uit Tjina, die zwanger is, tot vrouw, en Raden Patah wordt geboren. ¹⁾

Op hem volgt: Sabrang lor,
 Trënggana,
 Padjang.

Deze laatste wordt vorst, omdat ook hij een afstammeling van Madjapait was. Zijn grootvader had Bali veroverd en daarom de

1) Zie vers. 9, r. 3, vers. 12, r. 4. Dat hier, als mijne (d. i. die van Dr. Brandes) interpretatie goed is, eene andere traditie voorkomt dan de gewone, verdient de aandacht.

prinses Andayaningrat gekregen. Zij kregen een kind, Ki agëng
Pëngging, en diens zoon was Djaka Tingkir.

Zang XXXIV. Op hem volgt Senapati van Mataram. Ook hij bekleedt rechtens den troon, want hij is eveneens een afstammeling van Madjapait over Bonggan Kamadjawan; uit deze werd Pamahan geboren, de vader van Senapati ngalaga, den sultan van Mataram.

Dan volgen:

Seda Kamuning,
Sare ing Krapyak,
Susunan ing Tëgal arum, en
Sultan Kartasura (a n j ë l a n g).

Deze was evenzoo van Madjapait afkomstig, over Buyut Banju Biru (die k a s i n g s a l was), diens zoon Mabën driya, diens zoon Toya Këmbang en diens zoon Raden Djëné. ¹⁾ Hij regeert slechts kort.

Mataram komt weer aan het bewind in nakomelingen van Mangkurat, te Sala. ²⁾

Dan wordt het rijk gesplitst, en ontstaat Ngayogya, ³⁾ wat de Hollanders weer slim weten te doen. Zij vragen twaalf n ë g a r a 's als u p a h, namelijk de u r u t p a s i s i r, die nu in hunne handen komen van Balambangan af tot en met Bërëbës. De vorsten van Java leggen er zich op den duur bij neder, dat zij door de Hollanders g e d u l a n g d worden, en dat deze hunne plaats als koningen van Java hebben ingenomen, en wel omdat in den ouden tijd (zie tekst, vers 10, regel 7 seqq.). ⁴⁾

Zang XXXV. Zoo is ook de s u n a n vorst over Tjërbon geworden, door zijne moeder; aan hem zou het in Mësir zeker minder wel gelukt zijn, en daarom wilde hij over eigenlijk Djawa dan ook niet heerschen.

Sunan Djati's moeder was eene dochter van eene prinses van Singapura (zie boven, zang I). Deze had vier kinderen: Tjakra buwana, Radja Lewana, Radja Sëngara en Rara Satang. ⁵⁾ Deze

1) Met dezen Sultan Kartasura wordt naar alle waarschijnlijkheid Trunadjaya bedoeld.

2) Gesticht in 1746.

3) In 1755, eigenlijk reeds in 1749.

[4] Dr. Brandes laat hier den tekst volgen tot en met vers. 14 en heeft dan de volgende noot: Vergl. Baron Sëkender, ed. Cohen Stuart, bl. 98 en 160. Hier vooral dient er den nadruk op te worden gelegd, dat er gesproken wordt van rechten, verkregen door erfrecht. De eigenlijke beteekenis van deze prinses zal elders in het licht worden gesteld.

5) Boven in zang I worden er, zooals reeds door verwijzing naar deze plaats is aangeduid, slechts drie genoemd.

laatste huwde met den vorst van Banisrail. Hun zoon was S. Gunung djati purba.

Hij werd geboren in 1308. ¹⁾ Java bereikte hij in 1334; Panëmbahan ratu werd geboren in 1399; de astana op de Giri Sëmbung werd gebouwd in 1409; de groote moskee in Tjërbon in 1409; Sunan Djati overlijdt in 1428. ²⁾ de brand van de moskee had plaats in 1471; Panëmbahan ratu stierf in 1539, ³⁾ Hadji Panëmbahan ratu, die te Girilaya begraven werd, stierf in 1585; de verdeeling van Tjërbon en het terugkeeren uit Bantën naar Tjërbon van Sultan sëpuh en Sultan anom viel voor in 1600; de Hollanders onder Kapitan Karang komen er in 1602; twee jaar later volgt burake kota ing Tjërbon, omdat de vorsten geen Maleisch kenden, dumadi sosonggon gawe tumënggung een Chinees, met name Arya Tjelik, dien zij in alles vertrouwden. Hij verkoopt Tjërbon aan de Hollanders. Deze wisten niet dat de zaak niet in den haak was, terwijl men een en ander in Tjërbon ook niet accepteerde. Arya Tjelik verklaarde hem, dat de stad gesambut was, en men er een benteng wilde maken. Daardoor werd de stad binubrak. De benteng was in 1613 gereed. De burak had in 1604 plaats. De stichting van Sunja ragi (in Tjërbon) had plaats in 1666.

[Volgt eene tekstaanhaling, namelijk vers 11].

1) Deze jaartallen worden gezegd te zijn in de telling der Djaman Kali.
 2) Hij zou dus 120 jaar oud geworden zijn.
 3) Op een leeftijd dus van 140 jaar, na eene regeering van 111 jaar. Hij was (zie zang XXX), de achterkleinzoon van S. Gunung Djati, en de grootvader van zijn opvolger Girilaya.

BABAD TJERBON.

Transcript naar No. 36 van de Collectie Brandes.

1e Gezang, dichtmaat: dangdang goela.

1	Bismi'llahi'rahmani'rahim
Isoen neboet asmaning Allah
kang moerah ing kaoelané,
ing dalem doenja sinoeng
ing rizki anderma mili
tan ana kakoerangan
moenggoeh ing jang Agoeng
kang asih tembing achirat
anggrandjari sakèhé wong kang ngabakti
aniksa wong doraka.	1
	oetawi sakatahing poedji
sakabèhé moestahiq ing Allah
pangérané wong alam kabèh
rahmat lan salam katoer
ingatasé goesti djeng nabi
Moehammad sinihan
ning Allah dèn-oetoes
andawoehaken ing qoer'an
kalamoe'llah kang satoehoe ikoe maring
edjin lawan ¹⁾ manoesa.	2
	anapon sasampoening anoedji
maring Allah moerah ²⁾ ing rasoeloe'llah
mangké ³⁾ iki tjaritané	3

1) Met dit woord begint de tekst in No. 107 van de Collectie Brandes.

2) No. 107 beter: moeah.

3) No. 107 beter: maka.

2

ingkang iboe sinoehoen
 nĕnggi sira awiwini
 saking sang ratoe Padjadjaran
 kang ikoe satoehoe
 agagarwa istri açal
 saking sabrang nama Singapoera negari
 mios poetra titiga.

kang satoenggil djuloe akukasih
 kang anama radja Tjakra boeana
 mengkana malih rajiné
 radja Sengara tinoet
 arimira ¹⁾ malih pawèstri
 nama nji dalem Satang
 ja ikoe kang iboe
 Soenan Goenoeng djati poerba
 dalem Satang ²⁾ kang binakta késah hadji
 déning Tjakra boeana.

4

maring Arab noeli ika manibarih
 angoendjoengi kang Béta'lmoeqdas
 astanané nabi kabèh
 njata ing kana waktoe
 ratoe ing ³⁾ Bani'sra'il
 mentas kapatèn garwa
 ing manahé riboet ⁴⁾
 èsmoené maksih kasmaran
 maring satoehoe garwa kang woes ngemasi
 temah dawoeh kandika.

5

maring pangoeloené kang nama ⁵⁾
 qadī Djamal'oe'ldin miwah tanda
 sabanda ⁶⁾ koelawargané
 sapa-sapa kang anemoe
 késah ⁷⁾ rabiningsoen kang mati

6

1) No. 107 foutief: aranira.

2) No. 107 weggelaten: regel 7, 8 en 9 half.

3) No. 107 om de maat: ana ing.

4) No. 107: wiboeh.

5) No. 107 heeft de juiste eindklanker: nami.

6) No. 107 foutief: sabendoe.

7) No. 107 terecht: kaja.

sanadyan tan saroepa
 anaha ing semoe
 atawa anèng rarasan
 ingkang ¹⁾ ana èmpéré sajakti soen apti
 rabinisoen kang wafāt

mengkana atoeré ²⁾ sang qādī
 ja molana soesoehoenan amba
 waktōe iki tjaritané ³⁾
 sajaktosé ⁴⁾ wonten pawestri ajoe ⁵⁾
 nenggé asal moelané saking
 negari Pedjadjaran
 kalajan sadoeloer
 -ipoen djaler ing saba'danira. ⁶⁾
 mentas ḥadji karoeroe lampahé meriki
 zarah ing Béta'lmoeqdas

7

gati² soelthan Bani'sra'il
 angandika lah ia menawa
 sakaro konen meréné
 kampir ing peradjanipoen
 gégħat isoen arep paparing
 cidqah dana-dina
 adja ngingis lakoe
 ing sadyaningsoen semana
 bok menawa mengko ora neṭoeki
 maring sakarsaningwang.

8

adja kongsi ika lakoe isin
 datan betjik wong memirang manoesa
 sang qādī kebat kondoeré
 sing ⁷⁾ arsa sang ratoe
 masdjidi'laqqa dèn-poeroeki
 kapanggih anèng kana
 ḥadji soenda waoe

9

3

1) No. 107 om de maat: kang.
 2) No. 107 om de maat: atoerané.
 3) No. 107: waktōe poeniki sajaktosé.
 4) No. 107: wonten enz.
 5) No. 107 fontief: ajoen.
 6) No. 107 om de maat: - ipoen djaler ba'danira.
 7) No. 107 beter: saking.

kalih sadoeloer wanodya
 kang woes olih hadji kang lewih betjik
 atas dadalan Allah

2e. Gezang; dichtmaat: sinom. (No. 107, p. 4)

anabda sang qadī Djamal
 hé wong hadji kalih wargi
 marmanira lewih bagdja
 wong soenda dateng meriki
 tjiptané ia iki
 pepoendèning para ratoe
 kang aran Béta'lmoeqdas
 singa² ingkang olih
 idzin saking kéné angadeg naléndera.

1

adja sira tan oeninga
 nabi Ibrahim doek ing dingingin
 andoedoenga maring Allah
 ja ing enggon kéné iki
 pandoengané nabi ¹⁾ Ibrahim
 moedjèkaken anak poetoe
 kongsia dinoeloeran
 dadi radja dadi nabi
 maka sinembadan anèng iki pernah.

2

wangsiting Allah ta'ālā
 hé Ibrahim soen-doeloeri
 ing sapanoehoenira
 anakira Ishaq jakti
 ingkang dadi wiwini- ³⁾
 hing sakèhé para ratoe
 lan sakèhé kanabijan
 adja sira salah kapti
 tan ngengani ³⁾ djandji ming ⁴⁾ kang thālim karta.

3

4

1) No. 107 om de maat zonder: nabi.

2) No. 107 minder juist: wiwitaning.

3) No. 107: nganani.

4) No. 107 zonder: ming.

pasti karo hadji sira
 samangko dèn-andikani
 déning molana Mashoeda ¹⁾
 karsa dalem andadari
 dana-dina ing hadji
 wadljob karo konen anoet
 kang liningan atoeran
 langkoeng soemangga ing titah
 berkah toeankoe qāḍi ingkang kapinta

4

siang daloe dalah kontap ²⁾
 ing hadharat maha amir
 ing Bani'sra'il negara
 djedjel ingkang sami nangkil ³⁾
 tan open koelawargi
 ing sagelar-gelaripoen
 ingkang para 'oelama
 foeqaha' kang sami hadhir
 ing çidaqah sang hadji molana soeltan.

5

sampoening bàda çidqah
 gati soeltan mariksani
 kang hadji roro ngandika
 doepe winaswasing lirik ⁴⁾
 sahèstoe soemerep ing
 galih sang adi sang ratoe
 énggal sang nata nabda
 hé anak soenda sahiki
 sadoeloerira wadon soen-poendé soeka

6

arsa soen kantaha garwa
 soepaja dadi geganti
 rabiningsoen kang woes wafat
 sang hadji matoer wotsari

7

1) No. 107: Mahoedah.

2) No. 107: kontan.

3) No. 107: noengkoell.

4) No. 107: lirik.

wios poenika goesti
 menggah ing kersa poekoeloen
 katoer ingkang moegia
 tinaros piambek oegi
 pon sampoen ¹⁾ baligh djinis wargi kaoela

5

pinareng poeroen kalintang
 sjoekoer alhamdoe lillahi
 poen abdi sedaja ²⁾ djariah
 poenika saqlèrèk istri
 moeganané katjangking
 ing tembé achératipoen
 adan zang maha soeltan
 ngandika ing mengko iki
 soen-tari dèwèk karana idzin sira

8

hé wadon weroehanira
 adja gedé tjilik ati
 soen pinta ing soekanira
 soeme(n)dya arsa gawé rabi
 sapira imaniréki
 sang rara wotsari matoer
 kaoela titiang ina
 bangsa soenda langkoeng sangking
 soemangga pisan ³⁾ garwa dateng bendara

9

déning toewi loen kaoela
 tan oening 'adat ngeriki
 sang maha radja ngandika
 soen poehoeng rara sahiki
 adja akèh kang dèn-pikir
 sok oega ridhā satoehoe
 sing ati tekèng lisan
 adja moenafek kakelid
 bok ⁴⁾ chiānat doedoe adabing wong islam

10

1) No. 107 zonder: sampoen.
 2) No. 107 ten rechte: sedya.
 3) No. 107 ten rechte: pininta.
 4) No. 107: bobad.

3e Gezang; dichtmaat: kinanti. (No. 107, p. 8).

- sang rarajoe Satang matoer 1
 soehoen sembah awotsari
 kapoendi berkah molana
 piwoelang ¹⁾ kasoehoen oegi
 ing sapoehoen ²⁾ kaoela
 moegi toean andoeloeri
- kaoela poen sadya ³⁾ anoet 2
 ing karsa molana amir
 sang maha radja ⁴⁾ ngandika
 endi reko sira poendi
 ing sadjadjaloekanira
 ingsoen nedya nembadani
- sang rara atoeranipoen 3
 kongsia amba poeniki
 adarbéa poetra lanang
 kang dados wali sedjati
 6 kang angratoe noesa djawa
 ming agama kangdjeng nabi
- kang langkoeng perdjoeiritipoen 4
 karanten ing noesa djawi
 maksi agoeng dèrèng islam
 sang nata kèndel tan angling
 èsmoené donga ing Allah
 ing kaçidiquané istri
- adan sawara karoengoe 5
 ametik ing karna hadji
 hé Hoeda adja koenlamar
 ja ikoe wisik sadjati
 wadon ikoe sanggoepana
 kalawan idziu jang Widi

1) No. 107 ten onrechte: poelang.

2) No. 107 ten rechte: sapanoehoen.

3) No. 107 ten onrechte: ing koela poen sadaja.

4) No. 107: soeltan.

- jata begar ¹⁾ nata praboe 6
 angandika kang sajakti
 kalawan idzining Allah
 mengko ia soen-sanggoepi
 tangtoening kang perdjangdjian
 sinahoeran ika déning.
- ketoeg kang sami angowoe 7
 lor-kidoel aganti moeni
 rara Satang anèng kana
 piniḡah wasta anami
 sjarifah Moeda'im malah
 Tjakra boeana kahoeni.
- ing kang sami tjé aneboet 8
 ing paparab doek ing Meḡir
 ḡadji Ngabdoellah Dzoel'imān
 toemoeli mintar sang ḡadji
 ing ²⁾ Mekah sarta bala
 anitih goṡaka rockni.
- peḡati kang mawih pajoen 9
 amot sarananing oerip
 arawoeḡ ing boemi Mekah
 para imām dèn-atoeri
 akempal ing pamonḡokan
 ika kang wadja(h) sjaḡi'i.
- ḡanafī sarowangipoen 10
 mālikī miwah ḡambalī
 ḡadji Ngabdoellah pinangka
 walinira sang Moeda'im
 imam sjaḡi'i angidjaḡ
 aken paningkaḡ sang dēwi.
- maring molana Hoed ratoe 11
 woes sinaksèn sagoenging
 paḡḡita ing koṡṡa Mekah

1) No. 107: njekar.

2) No. 107 om de maat: maring.

7

cahili ingkang aperdjandji
lami soeltan anèng kana
ing Mekah kalajan binih.

aneroeh 'ibadatipoen
 kalih kang garwa noengkoeli
 doek ¹⁾ rabi'oe'lawal
 ika késah angoendjoengi
 kang astana rasoeloe'llah
 ing Madinah lami malih.

12

anèng pamondokanipoen
doek sasi(h) radjab nenggi
sang ²⁾ Moeda'im woes garbana
njidam kalih sasi lagi
tekèng ciām ing Madinah
ing ba'da riaja ketjil.

13

maring Mekah malih ajoen
anoengkoeli 'oemrah hadji
saba'daning hadji 'oemrah
tekèng çafar ika maksih
anèng pamondokan Mekah
babar djaloe nenggih siwi ³⁾

pinangka chalipah kang haqq
 anggelaraken agami

4e Gezang; dichtmaat: asmarandana. (No. 107, p. 13.)

sigegen kang anèng Maçir kotjapa hadji Dzoe'liman apamit marang kang ipé sarta noehoen idzin nata angeslamena djawa ing saqadar ² ipoen miwah sanak Padjadjaran	1
sang maha soeltan mangsoeli ia talah toedoeheana sanak Padjadjaran kabèh karana ikoe 'āqilah sanak wadjib sinoengan toedoech kaweroeh kang loehoer perkara 'azza wa djalla	2
sarta lakoe kita iki 'ibadat kang bangsa éslam jata sang hadji intaré mantoeck maring bawah soenda anggelar lakoe islam lir saparo saperteloe kang anoet agama moelja	3
doepi sang praboe Diwangi tan kersa jèn doemoeloera maksih sanget ing koekoehè maring agamané koena ¹⁾ agamané kaboeðahan kalampah hadji tinoendoeng tan soeka ing Padjadjaran	4
marmané hadji anisih ngétan ming pinggir segara tjaketan ki Koewoeh Tjerbon	5

1) No. 107 zonder: agamané koena.

genahé wong pemaringan
amèt rebon sakalah ¹⁾
ikoe padjegé tartantoe
tarasi ming Padjadjaran

jata ing lamining lami
hadji Abdoellah Dzoeliman
amèt kagarwa anaké
Koewoeh ing kang nama
Riris kalangkoeng pélaq
tjareming kerama ²⁾ atjoetgoed
patoetan djaloe winastan

6

pangèran Tjerebon toemoeli
medal arinipoen indah
ajoe èstri winawangé ³⁾
nji mas Pakoengwati ingkang
dadalem ika ana
ing padésan dalem agoeng
atamping Padjalagerahan

7

pangèran Tjerebon linggih
ma ing Tjarabon girang
doepi ki Koewoeh Tjarbon
ingkang amad- jasa ana
ing lemah Woengkoek genah
pamèmèhan rebonipoen
ki Koewoeh sari mangana ⁴⁾

8

sawétanè datoek gharib
doepi sang hadji Dzoeliman
koelina anjanggera enggon
ing goenoeng ⁵⁾ kinarja
kadi kantah ⁶⁾ petapan
kang winastan enggon sang Noer
manik tjipta giri sirengga ⁷⁾

9

1) No. 107 beter: segara.

2) No. 107: tjeraming kang rama.

3) No. 107: winawangèn.

4) No. 107: mapana.

5) No. 107: goenoeng Semboeng kang.

6) No. 107: konṭa.

7) No. 197: sarengga.

	jata ing lamining lami	10
	kantīnira goenem islam	
	ikoe roro gagawané	
	saking 'arab ing kang nama	
	lanang molana Hoeda	
	lan lanang ingkang woelangoen ¹⁾	
8 ^a ²⁾	sang lanang molana Dja'far	
	sigegen kang anèng djawi	11
	kotjapa ika kang ana	
	ing Bani'sra'il sang katong	
	mantoek ing karamatoe'llah	
	sideming kang negara	
	kang dadi wakil sang ratoe	
	rajiné ingkang soemalah	
	radja 'Oenqah kang pernami	12
	rèh sjarif Hidajatoe'llah	
	dèrèng doemoegi ing balègh	
	mengkana kang arinira	
	ingkang nama Noeroe'llah	
	pon sakalih maksih timoer	
	sangkaué dèn-polmakena	
	lami-lamining ahoerip	13
	doemoegi ing balèghira	
	sjarif Hidajat sjoehoedé	
	kang paman moeah kang bala	
	ajoen ingangkat radja	
	soepaja sjarief aloemoe(h)	
	melebet ing gedong samar	
	amanggih sanoenggal peti	14
	emas dèn sigra binoeka	
	kapanggih ana ing kono	
	kitab atoelis kentjana	
	ananggih oeçoel qalam (!)	
	kang tjinarita ing rikoe	
	haqéqat Moehammadiah	

1) No. 107: wilangoen.

2) In den tekst is bij de pagineering hier één blad overgeslagen.

5e Gezang; dichtmaat: pangandang koetoe (pangkoer).

(No. 107, p. 17.)

haqéqat Moelhammadiah 1
 nenggih ika jèn nabi sinoeng galing
 linigah ¹⁾ déning jang Agoeng
 temah sjarif ing kana
 berangta kajoengjoen dadi sedya tiuemoe
 sing endi dadalaning kougang
 ika sedya dèn-oelati

doemadi melek ing kana 2
 kang ²⁾ iboe noehoen idzin pamt
 ajoen angoelati rasoel
 kang iboe kipja-kipja
 baja kaki sira apa doeroeng weroeh
 rasoeloe'llah woes soemalah
 sing endi enggoné pinanggih

baritalah ikoe sira 3
 woes dèn-goenem dèng ³⁾ pamanira wakil
 jèn sira arep dèn-djoengdjoeng
 anggenti ramanira
 anèng Bani'sra'il linggiha sang ratoe
 adja katemahan sira
 8^b laslos ⁴⁾ paran kang pinamberih

ing kang poetra atoerira 4
 rasoeloe'llah tan kaoela tjipta mati
 tatapi Allah kang agoeng
 dewasa akarjaha
 ingkang angèl doemadi ing gampilipoen
 miwah kang gampil doemadya
 ing angèlé pon katitih

iboe kalajan kaoela 5
 sekalipoen pon samja ⁵⁾ katitih

1) No. 107: linigra.

2) No. 107: ming kang.

3) No. 107: déning.

4) No. 107: lésa elos.

5) No. 107: om de maat: persamja.

sjarifah Moeda'im moewoes
 ja talah pikir ingwang
 ing waktœ saliki ora nana lakoe
 wong woes mati ingoelatan
 toemoeli déning pinanggih

kadjaba ing zaman koena
 pangroengoeningsoen lagi sjari'at ditingin
 nabi 'Isa nabi Dawoed
 ikoe ia lok ana
 wong mati oerip maning lan maning ¹⁾ ikoe
 wong mati kena dèn-djoegdjad
 dèn-sandjani ing wong oerip

kelakon pada potjapan
 doept samangko sjari'at rasœl mangkin
 ing sapangroengoeningsoen
 woes tun ana mengkana
 lengkara temen kang sira sedyà ikoe
 sadangoenira ²⁾ mengkana
 radja 'Oenqah sinoeng oening

sedajané ³⁾ kang ponakan
 kadi mengkana radja 'Oenqah ngampoehi
 inggih ⁴⁾ sapoeniki sampoen
 pon paman asedja
 ingkang badé ngasrèni poetra ngadeg ⁵⁾ ratœ
 endi talah manggih ésak
 noeli késah tamboeng kardi

Sjarif Hidajat anabla
 langkoeng kasœhoen sibé rama kang kadi
 robing kang segara madœ
 goentoering ardi menjan
 ananging ⁶⁾ sinten kang tiasaha njendœh

1) No. 107 zonder: lan maning.

2) No. 107: sedenganira.

3) No. 107 beter: ing sedyané.

4) No. 107: mapan.

5) No. 107: madeg.

6) No. 107: anaming.

ing wong kang sanget soemedya
birahi ing rasoel djati

- 9 karadjahan poenika rama 10
pan kawingking gampillah rama gampil ¹⁾
tan lajan kedah dèn-maqgoed
pon woes dadi penirèngga ²⁾
doepi tiang papanggih kalajan rasoel
lah jèn boten tinemenan
sing poendi gèné pinanggih
- pon poenika ingkang dadya 11
panengening lakoe kita ahoerip
rama karadjahan poenikoe
paçiwa ³⁾ atas kaoela
boten kawi-kawi dèn djoeroeng dèn saradjoe
Allah oegi woes oeninga
ing anetep ⁴⁾ sjoehoeding 'abdi
- açal woes oelih karidhan 12
ing jang Soekma sakarsa anderma mili
sakadjeng-kadjengé tinoet
balikan tan ⁵⁾ angsal.
karidhan Allah sanadyan dèn-djoengdjoeng
dèn-djoeroeng dèn-oenggahena
tan woeroeng melorod malih
- mila rama sampoen kadya 13
sapoeniki lajan malihé adi
kaoela pon maksih toemoet ⁶⁾
Noeroe'llah bok menawa
rama adegena poenika sang ratoe
pon toenggil waris molana
anèng poeri Bani'sra'il

1) No. 107 zonder: lah rama gampil.

2) No. 107: pirènggah.

3) No. 107; pengiwa.

4) No. 107: anatak.

5) No. 107 beter: jèn tan.

6) No. 107: toemoewoeh.

6e Gezang; dichtmaat: midjil ¹⁾. (No. 107, p. 21).

	jata ing tengah daloe ingkang winantji	1
	pamekasing ²⁾ kahot	
	tindak ririh angarus padané	
	ingkang iboe sembari pamit	
	oeloek salam sarwi	
	sang 'Oenqah dinoeloe	
	sjarifah Moeda'im tan ³⁾ angling	2
	sapa nigan ngapon	
	tan antara dawoeh kentakané ⁴⁾	
	kasirep sang dèwi ing wengi	
	raméning kang nangis	
	djero poera goemoeroeh	
	sadangoené kapidara dèwi	3
	katingal doek pamor-	
	ing kentaka seri Bani'sra'il ⁵⁾	
	kang woes wafat kadi paparing	
	sabdaning sang dewi	
	hé Moeda'im ikoe	
10	adja sira temen-temen roedit	4
	ing anak semono	
	kang lagi kapitemen palaré	
	apa sira boja ahéling	
	sira doewé djandji	
	dingin lawan isoen	
	doek tetkala arep dadi sidji	5
	jen datan semono	
	dadalané kaja mangsa déné	
	temahan djandji kang dingin	
	sangkané sahiki	
	tarimanen qalboe.	

1) In No. 107 is de scheiding der zangen en de maataanduiding weggelaten.

2) No. 107: pamaksaning.

3) No. 107 om de maat: datan.

4) No. 107 andere (minder goede) indeeling der regels.

5) No. 107 als voren.

- sok ¹⁾ ridhaha maring jang Widi 6
 anaq kang semono
 moeng woewoehana pandonga baé
 darapon gelis qaboel olih
 sadjadjatining siwi
 karauané ikoe
- pandonga ikoe patang perkawis 7
 kang qaboel ing Manon
 kang dingin ikoe djé pandongané
 wong toea kang maring siwi
 kapindo doenganéki ²⁾
 wong kang dadi ratoe
- kaping teloe pandongané nabi 8
 kaping pat mengkono
 maning kaja ikoe pandongané
 wong kang dèn-kanihaja toenggil
 doek semana sang dèwi
 poepoengoen ³⁾
- anglilir tédja nalagi sigra padang awening 9
 èsmoené woes djatos
 ing sawangsité kang raka tembé
 dadi donga maring jang Widi
 mintah salameting
 poetra kang tawadjoe
- tan antara kasoesoelan oeni ⁴⁾ 10
 ing ketoeke samjandjor ⁵⁾
 sangking lor kidoel ganti moeniné
 radja 'Oenqah kalangkoeng saking
 gegetoen ing galih
 ing késahé soenoe

1) No. 107 beter: soeka.

2) No. 107 beter: doenganing.

3) In No. 36 geen Lücke, toch ontbreken drie lettergrepen in de laatste regel. Wellicht behoort anglilir tot de vorige pada. No. 107 heeft echter:

doek semana aglis.

sang dèwi poepoengoen.

anglilir tidja padang abening

. . . . enz.

4) No. 107: oening.

5) No. 107: andjor, zonder ing.

- jata oetjapen kang asroe berangkati 11
 ming rasoel doek mangko
 moerang-moerang peringgo djalane ¹⁾
 kang linampan pernah kang soengil
 mandjing ing wanadri
 anerang baja goeng
- 11 wantji 'açar rèren asemadi 12
 sasoring kakajon
 ba'da çalät loemoenta lampahé
 doemoengkap tigang dina manggih
 séla ²⁾ oemahaning
 naga sigra metoe
- akatah ³⁾ djalma tanjalah iki 13
 sawidji wong anom
 teka kendel ing lakoené déwèk
 ora amawi réwang kadoegi
 ming panggonan kami
 paran sira djoedjoeg
- amangsoeli kang dinoeka ⁴⁾ ing liring 14
 ia ingsoen wong ⁵⁾
 kahoem kasasar ingsoen meréné
 kang soen-djoedjoeg ngoelati nabi
 sang naga mangsoeli
 rasoel pon woes lampoes
- woes lawas wafaté lan tatapi 15
 Allah kang sadjatos
 dewasa gawé gampang kang angèl
 bok menawi bésoek pakolih
 fadhaling jang Widi
 wong anom tinemoe

1) No. 107 : maring² peringgah atjalané.

2) No. 107 zonder: séla.

3) No. 107 : akata.

4) No. 107 : dinoek.

5) No. 107 : wong anom.

kalawan rasoel poma dèn ¹⁾ djati 16
 atoerena panor
 galawat ingsoen maring sang mené
 winangsoelan mā sjā'a rabbī
 woes loenta(h) loemaris
 lampahé kang asroeh

7e Gezang; dichtmaat: doerma. (No. 107, p. 25.)

doeginé pitoeng ²⁾ dina nepi segara 1
 ing kana woes amanggih
 naga njalingker(a)
 lir goenoeng mawi singat
 woes katon kadi geni
 kang moelad-moelad
 ngoekoes welirang api

doepi angartos ing kolébating djalma 2
 andjèngèk ika kadi
 arsa anjahoea
 maring kang tembé perapta
 tan dangoe akatah djalmi ³⁾
 hé koewen sapa
 teka ikoe datan wedi

maring isoen ing halé salawas ingwang 3
 kabelesat meriki
 sing ⁴⁾ naraka djahannam
 doeroeng toemon manoesa
 ingkang wani kaja iki
 pon sakèh naga
 ing doenja kabèh iki

12 pada soedjoed asambat goesti maringwang 4
 lah koewen anom sari
 apa sira sedya.

1) No. 107: dèng.

2) No. 107: patang.

3) In eene kantteekening van Dr. Brandes: = kata, Mal. No. 107: akata.

4) No. 107: sang.

kang liningan anabda
 ingsoen açal Bani'sra'il
 sedya panggih
 lawan andika nabi

manawa Allah oega aparing sembada
 naga ika toemoeli
 doek mireng meungkana
 dadi tiasa ¹⁾ kamiwelas
 mèlèd-mèlèd ilat kadi
 kasoer toer tjawang
 tjawang medal gena geni ²⁾

5

bari ngoetjap hé anom weroehanira
 Jamliqa aran mami
 poma mengko sira
 jèn nemoe kanoegrahan
 apanggih kalawan nabi
 sira toerena
 çalawat ingsoen maring

6

nabijoe'llah Moehammad karana ika
 ing sapangroengoe lewih
 lakoe ora nana
 pada-pada manoesa
 moenggoeh ing Widi ³⁾
 toer dadi rahmat
 penawa tatambaning

7

tatambaning sakèhé tetetapan siksa
 ing naraka djahannam iki
 kabèh pada wedia
 ming nabi Moehammad
 jatah loentané sang Djati
 sareng miharsa
 wangsiting naga dadi

8

1) No. 107: tias (= tyas).

2) No. 107: medelaken geni.

3) No. 107: locih moenggoeh ing jang Widi.

	dadi woewoeh antepé ing sedyanira ¹⁾ lakoe toeroet kikisik alas ²⁾ matepian kidoeling panegara Esjam sampoen dèn-liwati enggoning doerga miwah doerbiksa iblis	9
	kaja-kaja woes olih padbelas dina amanggih pandita lari malajoe sing tengah-tengah ³⁾ segara kadi daratan widagda pandita lewih kapanggihira nabda hé anom iki	10
13	saking ngendi ing ⁴⁾ asal pinangkanira katemoe anèng riki sapa aranira lan apa sira sedya sang maha sjarif mangsoeli koela titiang faqir Bani'sra'il	11
	arankoela Hidajat kang nenggé ⁵⁾ wasta sedya koela ngoelari ⁶⁾ kandjeng rasoeloe'llah sang pandita angoetjap nabi Moehammad woes lami wafat sapaða anggajoeh ⁷⁾ langit	12

1) No. 107: sedya miwah

2) No. 107: alasèn.

3) No. 107 één maal: têngah.

4) No. 107 zonder: saking ngendi ing.

5) No. 107: nanggoe.

6) No. 107: ngilari.

7) No. 107: sedya anggajoeh.

djero temen ikoe panadyanira aloek ¹⁾ miloeha dingin ming isoen ziārah koeboer nabi Soeléman mengko jèn woes zarah noeli aloentakena panedyanira kaki	13
anèng poelo ikoe genahing astana sang anom sabdanja ris lah kaki djandika pon wahoe saking kana soemedya merikoe ²⁾ malih keranten poenapa kiahi sinten kang nami	14
sang liningan sahoéré ingsoen wong koena aran ing soen 'Afāni ³⁾ sedyaningsoen zarah ing koeboeran Soeléman marmaning ⁴⁾ kabalik akèh kang naga wisané mandi-mandi	15
dadi ⁵⁾ arep ngoepaja penawa ning wisa ⁶⁾ berama mandi darapon tawaha atawa ika naga noeli toeroe adja tangi sangkané bisa isoen mangko angoendjoengi	16

8e Gezang; dichtmaat: poetjoeng. (No. 107, p. 30.)

tan adangoe Jamliqā ikoe arawoeh	1
----------------------------------	---

-
- 1) No. 107: aloeng.
2) No. 107: marek.
3) Variant: Ngapani.
4) No. 107 om de maat: isoen.
5) No. 107 om de maat: dadi isoen.
6) No. 107: woes.

- modjar ija talah
 mangko soen-wèhé sasaktèn
 isoen djaloek nginoem dingin banjoe poehan
- 14 kang akèh kang kongsi warek soen ¹⁾ nginoem. 2
 mendem ingsoen dadya
 mengko metokaken lawé
 saking koeping ikoe alapen dènira
- lawé ikoe gawènen penawa èstoe 3
 maring wisa berama
 sakèhé naga sangkané
 toetoeta njata 'Afāni langkoeng soeka
- mendet poehan awetawis tigang sangkoe 4
 ika woes dèn-langka ²⁾
 Jamliqā weroch woes mabok
 medal lawé saking koeping sampoen ingalap
- jata loenta lampahé 'Afāni tinoet 5
 boerihing Hidajat
 ngambah sigra sakaro ³⁾
 woes kadi daratan widagdaning atapa
- jata ing kana sigra sampoen tinemoe 6
 astana Soeléman
 sinaré ing kaṭil téndjo
 gilang-gilang tjahja nolahing ⁴⁾ Soeléman
- asta sidji loemèngsèr maring djedjengkoé 7
 kang sidji ing ḍaḍa.
 mentjorang ika tjahjané
 ali-ali kang aran tjintjin mamloekat
- amaḍangi maring arah lor lau kidoel 8
 wedana Soeléman
 gilar-gilar ing nétranè
 kadi loemirik maring kang tembé perapta

1) No. 107 om de maat: isoen.

2) No. 107: lenggah.

3) No. 107 beter: segara sekaro.

4) No. 107: lajoning.

	èsmoené ¹⁾ kadi titiang papatjoeh	9
	sira soemingkira	
	sira kang tan sedya awon	
	sigra ²⁾ toemandang 'Afāni sedya angalap	
	ali-ali lan tjoemeti kang dèn-toedjoe	10
	doepi arah pesat	
	sang tjintjin medal gelapé	
	njamber 'Afāni leboer 'awoe asirna	
15	sang anom loenta ika dadi kadjoengdjoeng	11
	kabakta ing méga	
	moeloek ing gagana wiré	
	panalangsa sang anom wiboeh atobat	
	maring Allah lamoen ta weroeha ingsoen	12
	jèn pandita tjorah	
	mamaling mangsaha mangko	
	ingsoen miloeha sagawé apertjora	
	toemoeli ika toemoeroen ing poepoetjoek	13
	ing ³⁾ goenoeng kang ana	
	anèng kana wong tapané	
	njanding kendi mirah woeloeng kang goemilang	
	sjarif Hidajat énggal ing ⁴⁾ pamedekipoen	14
	maring sang atapa	
	oeloek salam sarta takon	
	kendi poenapa toean sanding ingadjengan	
	sang atapa atoeré kaoela tan weroeh	15
	tembé kaoela perapta	
	meriki tapa ing kéné	
	kendi sampoen soemalah ana ing kana	
	sang anom ririh ing kana sabdanipoen	16
	hé ja sang atapa	

1) No. 107 om de maat: èsmoenira.

2) No. 107 zonder: sigra.

3) No. 107: kang.

4) No. 107 zonder: ing.

	toean takènanana agé kendi poenika darapon toetoer-toetoera	
	ing açal pinangkané kendi poenikoe mangsoeli sang atapa lengkara kendi angomong noeli sang anom ika tanja perijangga	17
	maring kendiné ¹⁾ sang kendi sira ikoe kendi apa baja katemoe ana ing kéné lan saking endi açal pinangkanira	18
	karsaning Allah ²⁾ kendi ika semahoer knoela kendi açal saking sawarga angantosé ³⁾ rawoeh toean sing dinging dolah samangkénja	19
16	lami koela ngantos ing ⁴⁾ aman roemoehoen 'alam nabioe'llah Enoh kadoegi samangke soemangga toja koela djandika dahar	20
	jata maha sjarif ing kana anginoem toja kendi datan telas toemoeli sinèlèh noeli toetoer malih sang kendi permila	21
	teka boten toean telasaken banjoe pan pesti ka toean djoemeneng ratoe bésoeké satedak-tedak noeli ana kang njelang	22

9e Gezang: dichtmaat: megatroeh. (No. 107, p. 34.)

milané ana kang njelang anèng ⁵⁾ bésoek sabab toean poeniki	1
---	---

1) No. 107: kendi hé.
2) No. 107 ten onrechte zonder: Allah.
3) Ten rechte: angantosi.
4) No. 107: sang.
5) No. 107: ing.

dahar toja boten toetoeg
 noeli kendi ika gesik
 inginoem malih dalah entong

entong ¹⁾ woes sinèlèh kendiipoen 2

noeli apadjar malih
 hé ja anom ikoe ²⁾
 dadi ratoe teko maring
 anak poetoë noeli kasor

kaselang noeli ing achiré loemoenggoeh 3

amoehoeng sasab patih ³⁾
 sabab toja ingkang kantoen
 pinindo kantoen ⁴⁾ samending
 semana qadar Jang Manon

noeli sang kendi ika mesat amoeloek 4

maring langit tan balik
 sang tapa langkoeng gegetoen
 ningali polahing kendi
 toemoeli mangkat sang anom

oeloek salam maring kang atapa ikoe 5

sigra lampahé noeli
 kadi kadoengkap salikoer
 dina moelat maring inggil
 kadoeloe ika wong wadon

17 ajoe roepané ing awang-awang tinoet 6

ing rowangé pon sami
 sang anom atjeloeck-tjeloeck
 hé nji wadon saking poendi
 teka lampahé merono

lan saking kono tekané lakoe noenoet 7

poenika margi poendi
 toedoehena ing asoeloek

1) No. 107: entong banjoené.

2) No. 107: om de maat: toean ikoe.

3) Zoo staat er. Dr. Brandes las echter terecht: bupati(h), hetwelk ook No. 107 (saboepati) opgeeft.

4) No. 107 zonder: pinindo kantoen.

dadalan maring djeng nabi
kaoela ajoen atjahos

sadangoené sang anom atjeloeck-tjeloeck 8
wadon datan midoeli
ana sabdané karoengoe
sembari késah amoeni
emboeh apa djarèng kono

jata loenta lampahé maha hoedatoe 9
sadjongdjongé 1) ningali
ing awang-awang kadoeloe
bagoes tjahjané adjerni
lir kadi sasih mentjorong

adzan malih sang hoedaja asroe angoeuoe 10
hé sang djaka linewih
saking poendi dika ikoe
maring poendi margi betjik
kang dados margi tjoemahos

maring kandjeng nabi baja noehoen toedoeh 11
sang tédja lanang titig
tan pidoeli apitamboeh
doemadi sang anom Djati
karana sakit ing pandjor 2)

doemèh sapitakoné tan dèn-piroengoe 12
noeli ana ametik 3)
sawara ingkang karoengoe
hé anom adja amilih
ing tjipta ingkang semono

karana wadon ingkang kawengon wahoe 13
bok sira boja oening
ja ikoe doenja satoehoe
jèn ta wadon ikoe apti
midoeli ing sira jaktos

1) No. 107: sadjongdjongan.

2) No. 107: padjor.

3) No. 107: ametek.

18	jekti ora sida kapanggih ing ¹⁾ rasoel sira pidjer noengkoeli doenja ²⁾ ia ikoe kanoegraharing Jang Widi sira amanggih semono lan maningé satoehoené lanang bagoes ikoe Iblis sajakti jèn gelema pitoedoe maring sira jakti dadi kapis sira ing Jang Manon karang sjétān ikoe amoeroek latjoet poen kanoegrahan oegi ing sjétān dèn ³⁾ pitamboeh sang anom sjoekoer ing Widi doek mireng wangsit semono noeli loenta(h) lampahé kasasar noedjoe ing negarèng djin ⁴⁾ kerikil mirah doemeroet ⁵⁾ awedi kastoeri wangi tojané èr mawar djadoh ⁶⁾ goenoengé emas wenèh salaka menoer pahoemahané adi emas wenèh mirah ⁷⁾ woeloeng inten widoeri lan manik ⁸⁾ kakajon ⁹⁾ tjoemelorot pada atjahja gogodongan pada neroes roepa njengkelit adi	14 15 16 17 18 19
----	---	---

1) No. 107: lan.

2) No. 107 om de maat: maring doenja.

3) No. 107: déné.

4) No. 107 om de maat: negaraing edjin.

5) No. 107: moeah djoemroet.

6) No. 107: djawoh.

7) No. 107: miwah, zonder emas werèh.

8) No. 107 zonder: lan manik.

9) No. 107: kajoné.

ana kang kadi beloedroe
 kahanané kabèh ¹⁾ lewih
 gawoké sang hoedaja (a)nom

10e Gezang; dichtmaat: ladrang. (No. 107, p. 39.) ²⁾

	rena-rena manahé radja Banoe djin	1
	toemon djalma-djalma	
	kang pengaroehé ngoengkoeli	
	langkoeng ta'thīm-ta'thīm ³⁾	
	neramba kalawan hoermat	
	agoeng-agoeng pasoegoehé sang Banoe djin	2
	manggris petak-petak	
	kang isih maja toer wangi	
	doekoe ⁴⁾ woeloeng-woeloeng	
	danas biroe gedang abang	
19	lan sakèhé pesadji-sadjining edjin	3
	ḡaḡaharan ḡaḡaharan ⁵⁾	
	kang adi ahèng toemoeli ⁶⁾	
	sjarif Hidaajat	
	kadi tan arsa ḡahar ⁷⁾	
	noeli ana sewara ametik koeping	4
	hé taroena-taroena ⁸⁾	
	adja sira nampik rizqi	
	gede gandjarané	
	wong kang anekani ḡadajat	

1) No. 107: kabèh kahanané.

2) De maat is in dit stuk belangrijk in de war. Hoewel ladrang (= mas koemambang) vier regels per pada heeft, tellen de eerste vier pada's er vijf, wellicht in contaminatie met megatroeh, waarvan echter de eindklanken weer geheel anders luiden. Van af de 5e pada neemt de maat allures van poetjoeng aan, echter met 4 lettergrepen in de 2e regel: in beide handschriften is de laatste regel veelal mede in tweeën, een van vier en een van ± acht lettergrepen gedeeld. Dergelijke afwijkingen zijn in pegon hds. trouwens frequent. Behoudens enkele futiele wijzigingen heb ik den tekst gelaten zooals ik dien vond.

3) No. 107 zonder de verdubbelingen van djalma en ta'thīm.

4) No. 107: ḡoekoeh woeloeng.

5) No. 107 mist dezen regel.

6) No. 107: ngoemoeli.

7) No. 107 zonder: ḡahar.

8) No. 107 zonder de verdubbeling van taroena.

ingasé ¹⁾ wong poeasa soenat manggih rizqi Allah gedé gandjarané wong ²⁾ aboekti tinimbang saking angloentakaken ing çijām	5
lah ing sirèki tan poeasa*kedang-keding ³⁾ sigra dahar sang anom ing sawetawis sedangoené toemoeli saba'danira	6
panit noeli sang radja andeḍes pangoedi paran sedya wong anom aloentah-loentah ning lakoe ḥadjat marahing poendi djandika	7
sang liningan alon gènira mangsoeli sarja késah kahoela sedya ngoelati rasoeloe'llah radja Bauoe djin ngandika	8
jèn anom ajoen panggih lajan nabi koedoe ika wong noenggang djaran kang lagi tetegaran ing langit poenika jogja	9
jogja jèn paringa toendjoek margi pasti ⁴⁾ inggih poenika ingkang wasta nabi Ḥidhir ⁵⁾ moeng poenika ingkang jogja ngoentapena	10
jata moeng sadéla sang Ḥidhir ka heksi noeli moesna katjarita loenta noeli sjarif Hidajat winangsit saking kana ⁶⁾	11

1) No. 107 ten rechte: ing atasé.

2) No. 107 zonder: wong.

3) No. 107: tan gaḍing.

4) No. 107: pasti op den vorigen regel.

5) Ten rechte خضر, Ḥidhir. No. 107: Ḥadhir.

6) No. 107: kanan.

20	ia ikoe wangsit ki raman katibin	12
	loka ika	
	lalangsè koemendoeng asri	
	enggon panasaran gedé kahen ika	
	para wong anom koedoe angati-jati	13
	bok menawa	
	kasasar temboeh ing kardi	
	jatah loenta lampah amanggih gon gelap	
	enggon peteng kalawan ¹⁾ moeng ana mantjoring ²⁾	14
	tjahja kadya	
	salèng ing dom kang tjilik	
	ilang-ilang ³⁾ ikoe toemoeli ana rahsia	
	kang kaboeka pitanja lah sirèki ⁴⁾	15
	weroeng ⁵⁾ wajah	
	wong anam apa ta belih	
	ia iki waqtoe goeboeh agé çalāt	
	jatah ing kana woedhoe' ⁶⁾ njawoek saking	16
	toja minggu ⁷⁾	
	doemoeloer wajah pasoetji	
	sigra çalāt ba'da çalāt noeli paham	
	ing ati sang anom atatanja goesti	17
	toean amba(h)	
	ingkang toedoech weqtoe iki	
	sinten toean amba(h) oeninga ⁸⁾	
	sameloké tan adangoe patedaking	18
	lisoès ingkang	
	koeliling moenjer doemadi	
	ing ⁹⁾ sang anom kagawa moenjer noeli kèntar	

1) No. 107 beter: kaliwat.

2) No. 107: mantjorong, minder juiste eindklank.

3) No. 107 zonder verdubbeling van ilang.

4) No. 107: sira iki.

5) No. 107: woeroeng.

6) No. 107: woewoedhoe.

7) No. 107: méga.

8) No. 107: kapéngèn oeninga.

9) No. 107: zonder ing.

	moendjoek tamhoeh ing paran ¹⁾ bingoeng kapati noeli ana tjahja saramboet toer poetih tjahjané maḍangi sakèhé boeana	19
	dadya ²⁾ kalenger maha sjarif tan éling doepi waras soedjoed tobat ing Jang Widi tan adangoe kapanggih lan nabi Iljās	20
21	paring rasoekan tanpa dongdoman toer ³⁾ betjik tinampènan ⁴⁾ soehoen sembah ing atampi woes rinasoek tiba sedeng ing salira	21
	noeli loenta(h) lampahé sigra kapanggih kang panggonan wong kang mati perang sabil ḥalé paḍa nèndera toer ⁵⁾ asoeka	22
	woengoe nèndera niti koeda sembarani kang anglawat maring pasira ⁶⁾ koeliling rawoeh pasira ⁶⁾ noeli aḍaḍaharan	23

11e Gezag; dichtmaat: dangdang goela. (No. 107, p. 43.)

tatoené tan ana dèn-rahosi bari gandané wangi ngalajah sami soeka boengah kabèh aḍahar lan anginoem maha sjarif ingadjak ⁷⁾ boekti kadi ajoen tan karsa	1
---	---

1) No. 107: perna.

2) No. 107; dadyan.

3) No. 107 zonder: toer.

4) No. 107; woes tinampan.

5) No. 107: kanin toer.

6) No. 107: pasiar.

7) No. 107 ten onrechte: angadjak.

toemoeli karoengoe
 wasiting sewara adja
 anampik ¹⁾ rizqining Allah tan betjik
 ikoe ni'mat achirat

jatah dahar sang anom sapantji 2
 kalawan wong perang sjoehada'
 sampoening toetoeq daharé
 pamit ing kana goepoeh
 sinabdanan ing para sjahid
 nabi Moehammad énggal
 mengko sira temoe
 çabarena déning ²⁾ pantera
 sedyanira ing mengko sadélo maning
 kari daradjat sahoesap

jata pinapag ing paksi wilis ³⁾ 3
 kang atjoetjoek ratna nétra komala
 jata ing kana tan soewé
 nabi Hïdhir arawoeh
 sarja nitih koeda raspati
 oeloek salam maring sang
 anom woes soemahoer
 toean kang anitih koeda
 koela toemoet maring toean anitih
 sang Hïdhir angandika

22 sarta amaringaken sawidji 4
 wowohan idjo ingkang doemilah
 nabi Hïdhir doek sabdané
 hé anom weroehanipoen
 ia iki wowohan adi
 toer koena mangsanira
 nabi Noh roemoehoeh
 dalah iki ora roesak

1) No. 107 om de maat: anampik ing.

2) No. 107: dën.

3) No. 107: welis.

1) paparing Allah kang soegih 2)
maring sira mangko dahar

sigra tinampèn wowohan adi 5
sampoèn dèn-dahar sèwoe soernasa
roemesep ing badan kabèh
dadi tjahja dadi noer
tèdjasira 3) soemong ing langit
sang Hidir woes adangdan
arah késahipoen
sang anom ajoen toemoeta
tjinegah-tjegah koedoe 4) naradjang agipih
ambodjong anèng woentat

jata kagawa mesat toemoeli 6
ilang pautjadria dèn 5) sinalah-
haken ing boemi widoeri
anèng kana atjengoe 6)
mangguh masdjid mirah woeloeng seri
ramé kang mala'ikat
para wali koempoel
arwahé kang sabiloe'llah
lan arwahé para nabi para moe'min
anèng 7) kana bardjama'ah

jata toemoeli ananoedoehi 7
hè anom iki lah weroehanira
nabi Moehammad djatiné
sang anom ika goepoeh
arah soedjoed maring djeng nabi
tjinegah 8) djadjanira
sinabdan satoehoe

1) No. 107 om de maat: ora bosok.

2) No. 107 zonder: kang soegih, en met maring op dezen regel.

3) No. 107: tédjanira.

4) No. 107: tjinengkah-tjengkah kadi.

5) No. 107: dan.

6) No. 107: atjengoek.

7) No. 107: ing.

8) No. 107: tjinengga.

adja soedjoed pada anjar ¹⁾
 lah soedjoed pakanira maring kang qadim
 ingkang nama Allah ta'ala

23

lawan sa-iki sira soen-alih ²⁾
 said Kamil ikoe aranira
 dèn-émoet ing ³⁾ tembé
 moeah talah ing bésoek
 pan toenggal ora nana kakalih
 pati ikoe tan ana
 ameheng toemoewoeh
 moeda moenggoehing wekasan
 sinatata daradjatira lan nabi
 wali kang oetama

8

soekmanira ikoe said Kamil
 ora béda ikoe lawan Allah
 sampoernakena djatiné
 said Kamil oematoer
 ja Moehammad kaoela jakti
 moegi sjafa'atana
 ing gesang malihipoen
 ing pedjah moeah ing dina ba'as ⁴⁾
 ingahoebana toenggoel bandéra nabi
 ngandika rasoeloe'llah

9

ma sja'Allah ta'ala rabbi
 karidhaning Allah atasira
 Kamil ngoembaraha lah jèn
 ana 'oelama loehoeng
 goeronana adja ta kibir
 dèn mantep menakawan ⁵⁾
 maring goeroe-goeroe

10

1) Wellicht vertaling van het Arabische: ^{بدعة} *bad'at*, innovatie.

2) No. 107 zonder: soen-alih.

3) No. 107: sira ing.

4) No. 107: bangah, zonder dina. Ten rechte ^{بعث} *ba'at* opstanding.

5) No. 107: dèn-antep manakawan.

ing woeri bésoek ta sira
 djoemenenga chalifah rasoel kang adil
 adjah thalim ta sira

12e Gezang; dichtmaat: sinom. *) (No. 107, p. 48).

	moesnané djeng rasoeloe'llah	1
	said Kamil woes katitih	
	dèn-rerejang ¹⁾ déning méga	
	toemoeroen maring pertiwi	
	kapendak radja Djoemir ²⁾	
	lagi moeçawarah ³⁾ 'ilmoe	
	'oelama lan foeqaha	
	kagègèran ika déning	
	peteng limeng kadi wengi kang dadakan	
	sadangoené kagègèran	2
	silaking kang pènḍa wengi	
	ana djalma katingalan	
	toehoe ika said Kamil	
	tjahja mantjoer noloji ⁴⁾	
	radja Djoemenah ⁵⁾ kalangkoeng	
	pertjaja gèn toemingal	
24	jèn ika wali sadjati	
	langkoeng ta'thīm sila beḍami lan hoermat	
	minoelja-moelja ing kana	3
	tan adangoe noeli pamit	
	langkoeng tinitèn dènira	
	sang radja periksa açli	
	toean kasasar meriki	
	kados poendi wahoenipoen	
	jata sang Kamilloe'llah	

*) Omschreven met: wong ngadjak wawoeh.

1) No. 107: rarajang.

2) No. 107: Djoemin.

3) No. 107 ten rechte: moesjāwarat.

4) No. 107: nelahi.

5) No. 107 Djomana.

boten tiasa akidzib
salampahé kabèh woes dèn-toetoerena

radja Djoemenah kalintang 4
gawok-gawok ja miharsi
sawéka ¹⁾ loentaning késah
said Kamil mantoek maring
Meçir Bani'sra'il
woes panggilh lajan kang iboe
langkoeng soekanira
ningali poetra woes hadir
moeah kang banda ²⁾-kaoelawarga-sentana

sami renah manahira 5
radja 'Oenqah apa maning
soemedia andadosena
ing goenem karedjahan djati
menawa reké dadi
kang iboe tatanja goepoeh
paran sahadjatira
angoelati kandjeng nabi
lah woes tinemoe sira lawan Moehammad

lan endi oelih-oelihira 6
kang poetra gasig mangsoeli
atoetoer sapolahira
tetkala ing bana Roekmi(n)
kabèh woes dèn-perih
oeningaken maring kang iboe
rara Satang kalintang
gegetoen tembé miharsi
lami-lami ing kana mengkana sedyà

ingangkat déning kang bala 7
ingade gaken narpati
goemantos ing ramanira
anèng poeri Bani'sra'il

1) No. 107; sawégah.

2) No. 107; bendoe.

25

8

9

10

2) No. 107 beter: margi(h).

4) No. 107: soekrahira.

Verhandelingen.

	wa asjhadoe anna Moeḥammadan	11
	rasoeloe'llahi bari ¹⁾	
	toemoet ḥadji ing Bétoe'llah	
	lawan sami angoendjoengi	
	ing Madinah djeng nabi	
	ing sagelar-gelaripoen	
	pan sami andoem soeka	
26	ing taréqat kandjeng ²⁾ nabi	
	Moeḥammad ḡalla'llahoe 'alaili wa sallam	

13e Gezang; dichtmaat: kinanti. (No. 107, p. 52.)

	said Kamil loentanipoen	1
	njanteri ing sjech agoeng Waḡil	
	ana ing negara Mekah	
	ingkang nama sjech Tadjmoe'ddīn ³⁾	
	alKoebri molana akbar	
	sampoen toetoeg anglebeti	
	bé'at dzikir lawan soeghoel	2
	moeḡāfalah lawan talqīn	
	woes ing sampoerna abé'at	
	noeli ika njanteri maning	
	maring sjech agoeng nama	
	'Atā'oe'llahi sjadzili	
	ngalap ḡarkat lan tafakoer	3
	idjazah ḡiarah ⁴⁾ dzikir	
	woes ing sampoerna sing kana	
	ujabrang ngoelati kang waḡil	
	maning darapon moewoehana	
	ing 'ilmoenira kang jaqīn	
	toemoeli ika goegoeroe	4
	ing molana datoek Ḣidiq	

1) No. 107 zonder: bari.

2) Aldus, niet kangdjeng.

3) No. 101: Naḡjmoe'ddīn.

4) No. 107: cġiarah.

anèng Soerandil peperna(h)
 angalap sjoeghoel chalwati
 wirid ¹⁾ kalawan 'amalan
 woes ing sampoerna toemoeli

njabrang ing noesa Djawa sampoen
 ing pasisir Banten angantjik
 dèn-tingali sampoen islam
 maring soenan Ampèl gaṭing
 toemoeli lampahé loentah
 ngétan maring hadhirahing

5

sang maha toehoe sjech Madzkoer
 ing goenoeng Koendoel ²⁾ raspati
 sedyanira ginoeronan
 soepaja tan kersa nenggih
 jèn moeroeka ming kang perapta
 balik kaela toedochi

6

26^a

wétan wonten ³⁾ kang langkoeng
 perjoga dèn-kaelani
 amoeroek maring toean
 saking Qoedoes ⁴⁾ ingkang margi
 datoek Bahroel wistanira
 jatah saik Kamil noeli

7

ngétan kapanggih sang Bahroel
 ingkana woes anjanggoepi
 amoeroek 'ilmoe sjaré'at
 taréqat haqéqat malih
 ma'rifatoe'llahi Ta'āla
 kadi toetas ingkang 'ilmi

8

andika ⁵⁾ datoek Bahroel
 hé Kamil sira woes djati
 apa kang ora woes bisa

9

1) No. 107: warid.

2) No. 107: Goendoel.

3) No. 107: ing wétan.

4) No. 107: qadis.

5) No. 107: angandika.

sakèhé kang dèn-lakoni
 sakabèh woes pada katerap
 atoedoeih sira woes olih

karidhan Jang maha loehoer 10
 woes betjik sira sahiki
 perjoga woes moemoeraka ¹⁾
 endi baé kang dèn-kersani
 enggon moeqim amemoelang
 * anggelar islam sadjati

said Kamil sahoer ja ²⁾ toer 11
 kaoela dèrèng minang kani
 maksih soemedyatata
 ana ing sadjeroning wari
 ing banjoe poetih petapan
 koenané molani ³⁾ Dhāfi

datoek Bahroel idzin sampoen 12
 said Kamil sigra mandjing
 ing toja kaja daratan
 berkah nabi Hīdhir dīngin
 wowohan idjo ḥaṣiat
 bisa oerip anèng wari

26^b doepi nabi Iļjas wahoe 13
 paparing apti kolambi
 ḥaṣiat bisa awiang ⁴⁾
 aniber tanpa sewiwi
 jata lami anèng kana
 lewih qoewat ing djero wari

èstoe ika poetraniipoen 14
 maha radja Bani'sra'il
 ia ikoe ingkang poetra
 maha radja anèng Meçir

1) No. 107 ten rechte: memoeroeka.

2) No. 107: sahoernja.

3) No. 107: molana.

4) No. 107: awibang.

radja Meçir ¹⁾ poëtranira
sang sjech Djoemadilkabir

Djoemadilkoebra poenikoe 15
poëtraning sjech Zéna'lkabir
sang Zéna'lkoebra molana
poëtrané sjech Dja'far çadiq
Dja'far çadiq poëtranira
sjech Imam Zéna'labidin

Zéna'labidin kasoënoe ²⁾ 16
déning said Hoesèn sjahid
saidina Hoesèn akbar
poetra saidina 'Ali
patoetan lawan Faṭimah
poëtrané kandjeng nabi ³⁾

14e Gezang; dichtmaat: asmaradana (wong asih).

(No. 107, p. 56).

sigegen kang anèng wari 1
katjapa kandi ⁴⁾ açal moela
para wali djawa kabèh
ingkang dihin soenan Bonang
ikoe kamoelanira
pantjeran tedaking rasoel
saking sjech Djoemadilkoebra

Djoemadilkoebra sisiwi 2
lanang ika kang peparab
sjech molana Samsoe tamrès
djoemeneng pandita Tjempa
akrama poetra Tjempa
ing kanané woes amasjhoer
pandita moestaqim akbar

papoetra djaloe kakalih 3
kang nama toebagoes Rahmat

1) No. 107 zonder: Meçir.

2) No. 107: kang soënoe.

3) No. 107: Faṭimah poetra djeng nabi.

4) No. 107: kança.

27

ja hikoe soesoenan Ampèl
kalih toebagoes 'Aliman
sakalih angedjawa
ngadjak islam ming sang ratoe
Madjapahit datan karsa

amoeng pinaringan rabi
poetri saking seri Madoera
aḏoedoekoe wonten Ngampèl
katelah ika soesoenan
ana ing Ampèl denta
tan sinengkeret wong meleboe
goeroe maring Ampèl denta(h)

4

soenan Ampèl asiwil ¹⁾
kang nama kalaning moela
Maḥdoem Ibrahim djenengé
ja ikoe soesoenan Bonang
kali ²⁾ masja'ich Moemat
ia ikoe ingkang masjhoer
nama pangéran Daradjat

5

kang istri titiga malih
nama nji gedèng Pandjoeran
lan malih ika nji gedèng
Meloqo ³⁾ lan gedé ana
teloeké milaning rata
Toeban ing achiré ⁴⁾ dèn-koekoep
dènira djeng soenan Bonang

6

sabab iboenira aḡli
kai ⁵⁾ Arja Téḏja ing Toeban
lan kapindo satengahé
para wali noesa djawa
soesoenan ,Giri gadjah

7

1) No. 107 ten rechte: asiwi.
2) No. 107 ten rechte: kalih.
3) No. 107 bij vergissing: Maloto.
4) No. 107 om de maat: achir.
5) No. 107: ki.

pon teḏaké kandjeng rasoel
pantjeran Djoemadilkoebra

Djoemadilkoebra kang siwil ¹⁾
djoemenenga nalèndra ²⁾
ing Meçir toemoeli mios
poetra djaloe ingkang nama
sjech Çidiq ia ika
kang dadi pandita ratoe
ing Façèh ingkang negara

8

toemoeli njabrang ngedjawi
angsal poetra Belangbangan
doek maksih zaman boedané ³⁾
doepi mertoea ingadjak ⁴⁾
islam boja akarsa
doemadi mantoe tinoendoeng
poetra bobot tigang tjandra

9

28

doepi thahir kan perjaji
binoeang maring segara
sinarah déning batoéré ⁵⁾
padagangan wadon kaja
nji gedèng Pinatian
ing Semarang dalemipoen
nji gedé ika woes islam

10

melebet bé'até maring
soesoehoenan Ampèl denta(h)
babaji sida dèn-emèt
anak déning nji Semarang
masjhoer ika ingaran
bagoes Semoedra atimoer
poepon nji ageng sabendera ⁶⁾

11

1) No. 107: siwi.

2) No. 107: maha nalèndra.

3) No. 107: boḏoné.

4) No. 107: angadjak.

5) No. 107: bitoéré.

6) No. 107 ten rechte: sabandar.

lami-lami kinèn angadji 12
 maring soenan Ampèl denta(h)
 resep soesoenan manahé
 sira ¹⁾ sinadoeloerena
 lawan pangéran Bonang
 loenta-loenta pada lakoe
 hadji maring noesa 'Arab

satekanè kang sekalih 13
 pada angratoe panqita ²⁾
 radèn Semoedra moelané
 angoekoep Sidajoe poera
 linggi(h) ³⁾ ing Giri gadjah
 angeré Belangbangan agoeng
 sabab iboenira açal

saking Balangbangan poeri 14
 amoerwa agama islam
 tan sinangkeretan sakèhé
 wong kang maqçoed ing abèngat
 maring soesoenan Bonang
 poenapa malih kang maqçoed
 maring soenan Giri gadjah

moeng sesebané negari 15
 kang masih dèn-koeckehana
 dènira maha sang katong
 Madjapahit negara
 kaping teloe satengah
 para wali djawa ikoe
 soenan Koedoes namanira

pon toenggal tedaking nabi 16
 pantjeran sing ⁴⁾ Ampèl denta
 nji gedé ⁵⁾ Pantjoeran mios

1) No. 107: ika.

2) No. 107: manqita.

3) No. 107: inggih.

4) No. 107: saking.

5) No. 107: gedèng.

poetra istri ika kerama
 ming soenan 'Oeðoeng ¹⁾ dadya
 mios poetra soenan Koedoes
 ing kana ratoe pandita(h)

15e Gezang; dichtmaat: pangkoer (pangandang soewoeng).

(No. 107, p. 62.)

kaping sakawan satengah	1
para wali ing noesa djawa nami	
soenan Kali djaga oeloe	
tedak saking sjech Aswa'	
sagharnané ²⁾ kang pantjer sang Djoemadilmakboer	
ika noeli poepoetra	
arja Çadiq ingkang nami	
djoedjoeloek Arja ing Toeban	2
apoepoetra ika ingkang pernami	
radèn arja toemenggoeng	
Wilatikta(h) mengkana	
Wilatikta poepoetra radèn Sahidoen	
ikoe soenan Kali djaga	
kang tetkala timoer alewih	
ngaloentang alakoe ala	3
ambelasar ngoetoës sawadi-wadi	
dèn-koekoem wistan ³⁾ karoeroe	
tan kena sinajoetan	
bégal dalam anoedjoe ingkang tinemoe	
soenan Bonang kang dèn-bégal	
kongsi kadèpok wonten ⁴⁾ ing siti	
karoena ⁵⁾ soesoenan Bonang	4
radèn Sahit bermatya nabda andik	

1) No. 107: Oendoeng.

2) No. 107: alsagharnèn.

3) No. 107 ten rechte: voes tan.

4) No. 107 zonder: wonten.

5) No. 107; karana.

hé koewen malek ing toewoeh
 ingsoen ta jèn bébégal
 soenpatèni lawan getihé soen-inoem
 soenan Bonang sabdanira
 adja sira liroe tampi

ing tangis-isoen kerana
 iki njokèr soeket beḍol ¹⁾ dèng ²⁾ sikil
 ora bisa lakoe isoen
 anglironana gesang
 ing ³⁾ soeket sapira ing dosaningsoen ⁴⁾
 ingsoen tan éman ing doenja
 lah ikoe delengen sisih

30

kiwanira ikoe emas
 bari késah doepe sang radèn Sjahid
 toemingal alas ikoe
 dadi emas sedaja
 andelingeng ⁵⁾ tjipta sawetawisipoen
 mandah déning dosa-ingwang
 ari ika soeket sidji

dèn-nelangsa ⁶⁾ semana
 ia talah isoen sisip ing pamberih
 kasoegian mapan ikoe
 tan soesah olah kaja
 ingatasé wong kang woes semono ikoe
 kadya ingsoen sakala
 iki arsa angleboni

ing sa'ilmoené wong ika
 maring endi baé pernahé moeqim
 sadya soen-oengsed ing soehoed ⁷⁾
 doeginé tjarita ⁸⁾

1) No. 107: katoet.
 2) No. 107: ning.
 3) No. 167: nging.
 4) No. 107: dorakanisoen.
 5) No. 107: andar-ngeng.
 6) No. 107: palangsani.
 7) No. 107: asjoehoed.
 8) No. 107: katjarita.

5

6

7

8

radèn Sjahid ing Bonang sampoen katenoe
tobat ing sadosanira
dèn-pendem satahoen dadi

kenedoek woes tinètèsan 9
ingkang sjahadat kalimah kang kakalih
lajan ¹⁾ ing bé'atipoen
toemoeli anglalana
maring wana satahoen tapa anglaloe
noeli ming poelo Melaqah
atatapa ²⁾ tigang sasih

noeli ming genah tatapa 10
djaka goeling ing pinggiring kekalih
katelah djé ika dloekoeh
ingaranan Kali djaga
malah masjhoer soenan Kali djaga loehoeng
linggih ³⁾ pandita oetama
ia ikoe papat wali

31 kang dèn-babaraken ana 11
ing noesa Djawa ikoe soehoenan Kali
kalajan soehoenan Koedoes
soenan Giri gadjah
soehoenan Bonang maka kang oengsèn ikoe
babar anèng tanah sabrang
angoengsi ing tanah Djawi

ia ikoe maning papat 12
sjech Madjagoeng lan molana Maghrib
sjech Beṭong ⁴⁾ pon toenggilipoen
lawan sjech ing Lemah abang
doepi kang babar anèng 'Arab poenikoe
soenan Goenoeng djati poerba
arawoeh ming tanah Djawi

1) No. 107: kalajan.

2) No. 107: atetepa.

3) No. 107: lenggeli.

4) No. 107: Beṭong, zonder: pon.

- djedjeg moela sasanga 13
 kang ¹⁾ kotjapa satimboelé sang said Kamil
 saking petapan djero banjoe
 noeli ika aloenta
 maring Ampèl ingkana kapanggih koempoel
 ingkang para walioe'llah
 talab 'ibadah bardjami'
- alami ana ing ²⁾ kana 14
 miwah poetra Palèmbang ingkang nami
 radèn Patah djenengipoen
 doepe arané ingkang ngaoela
 ming Madjapahit sinang loenggoeh
 dipati Teroeng wibawa(h)
 langkoeng ³⁾ perkosa linoewih

16e Gezang; dichtmaat: midjil. (No. 107, p. 66).

- toemoeli ika kang para wali 1
 sinebar enggon ⁴⁾
 ing karsané kandjeng soenan Ampèl
 kang anitahaken sademi
 soenan Bonang nitih
 memoeroek 'ilmoe
- ing tanah Toeban darapon çidiq 2
 imané ing Manon ⁵⁾
 soenan Giri tinitah ⁶⁾ mantoeké
 soenan Koedoes poenapa malih
 soenan Kali ⁷⁾
 kabèh sampoen mantoek
- raden Patah kang matoer ming joegi 3
 hè goeroe kang kahot

1) No. 107 zonder: kang.
 2) No. 107 zonder: ing.
 3) No. 107: ingkang.
 4) No. 107 om de maat: anganggon.
 5) No. 107: manoesa.
 6) No. 107: tinitih
 7) No. 107 voegt toe: oedjik.

bok poenapa kita-perangané
 ratoe Madjapahit kahoeki ¹⁾
 ing agama moeslim
 soesoenan Ampèl moewoes

bapa kiah i adja anggagampil 4
 gedé wong akatong ²⁾
 bok menawa agoeng istir'djadé ³⁾
 lan sira bilih tan ⁴⁾ oening
 sira ikoe djati
 titisé sang peraboe

doek sira dèn-wetengaken kalih 5
 woelan noeli winot
 sinoengaken ming Palèmbang radja ⁵⁾
 ratoe Palèmbang derma moeri
 béda si dipatih Teteroeng ⁶⁾ ja toehoe ⁷⁾

toehoe poetra Palèmbang sadjati 6
 ja talah semono
 emboeh talah ing bésoeké ⁸⁾
 lamoen isoen woes angemasi
 tatapi ing ⁹⁾ béndjing sira kang satoehoe

amekas ¹⁰⁾ ratoe boeda ing béndjing 7
 dèng çabar ing mangko
 amimiti ratoe islam kabèh
 kang anèng noesa Djawa iki
 balikan sahiki
 memoeroek 'ilmoe

1) No. 107: kahoegih.

2) No. 107: akato.

3) No. 107 ten rechte: istidrâdjé (استدراج), zie Bijdrage mystiek p. 36.)

4) No. 107: datan.

5) No. 107: radjé, wellicht beter radjèng.

6) No. 107: Tatroeng.

7) No. 157: satoehoe.

8) No. 107: bésoek-bésoeké.

9) No. 107 zonder: ing,

10) No. 107: amekasi, zonder ing.

	ngoelon ngoelatana boemi	8
	kang tjoekoel ing koeno	
	galagah ingkang aroem gandané	
	agawéja sira kang djati	
	pamoelangan adi	
	ana enggon ikoe	
	jata késah raden Patah noeli	9
	amanggih ing gon ¹⁾	
	kang atjoekoel gelagah wanginé	
	tjaketan désa Bintara adi	
	ing kana akardi	
	panggènan satoehoe	
	malah ngadek djoem'ahé woes dadi	10
	djoem'ahing wong ²⁾	
	masjhoer pasantrèn Demak arané	
33	lami-lami kajah angoengsi	
	oemah-oemah dadi	
	ardja kadi datoe	
	jatah sang ratoe ing Madjapahit	11
	maring kang semono	
	boetarepan bok ³⁾ noeli bésoké	
	lami-lami dadi nagri	
	temahané noeli	
	aperang minda ratoe	
	noeli énggal pinoetoesan adi	12
	jatah kang semono	
	angrahos jèn dlingin ⁴⁾ titisé	
	dadi ika sedya dèn-ambil	
	koemaoela dadi	
	sinoeng lanté pajoeng	

1) No. 107: enggon.

2) No. 107: oewong.

3) No. 107 zonder: bok.

4) No. 107: dlinginé.

- djoemeneng rangka Bintara adi 13
 ing kana ing enggon
 pamoelangan Demak woes aramé
 ma'moer ing sabagama moeslim
 doepe said Kamil
 kang kinèn satoehoe
- angandika soenan Ampèl gading 14
 hé poetra sedjatos
 woes sedeng anitiha Tjerebon
 pon poenika warising joeni
 linggihana dingin
 Goenoeng Djati semboeng
- said Kamil tan lenggana noeli 15
 késahé ¹⁾ alon
 marga lahoetan katemoe anèng
 kana laroenging radja Keling
 tinoenggoe ing 'apti
 ing papatihipoen
- sarta balané wong satoes ngapit ²⁾ 16
 woes sinabdan alon
 hé patih Keling sira ³⁾ samangké
 islama ing Allah sa-iki
 wondéné ing béndjing
 bok ana panoesael
- 34 saking Keling isoen kang nanggohi ⁴⁾ 17
 jata ika anor
 patih Keling woes islam sakabèh
 sabatoeré toemoet angiring
 maring said Kamil
 benoeberak kang laroeng

1) No. 107: késahira.

2) No. 107: ngapti.

3) No. 107 zonder: sira.

4) No. 107: isoen-pangagohi

ingoesoengan ¹⁾ binakta atoet woeri 18
 maring sang akahot
 teka ing Goenoeng Djati pernahé
 laroeng sinipta ika dadi
 kang langgar ²⁾ patani
 anèng Goenoeng Semboeng

17e Gezang; dichtmaat: doerma. (No. 107, p. 71.)

said Kamil ing kana tinemoe lajan 1
 rama oewa ³⁾ kang dingingin
 ngedjawa kang aran
 hadji 'Abdoellah iman ⁴⁾
 jata begar manah adi
 rinoeboeng sanak
 nji dalem Pakoengwati

moeah ika pangéran ing Tjerebon girang 2
 koewoeh ⁵⁾ Tjerebon ⁶⁾ sami
 badami ing kana
 anggellar lakoe islam
 dadi mampet padjek tarasi
 ning Pedjadjaran
 kagoemira sang hadji ⁷⁾

ratoe Padjadjaran angoetoes ⁸⁾ ing doeta 3
 mariksa ingkang mawi
 mampet ing padjegan
 jata doeta loemarap
 saha gagaman adjoerit
 bala bisana
 doepi woes ing angantjik

1) No. 107: om de maat: ingoesoeng.

2) No. 107: langkoeng.

3) No. 107: oewah.

4) No. 107: Dzoe'liman.

5) No. 107: koeah.

6) No. 107 lascht in: girang.

7) No. 107 veelal: adji.

8) No. 107: ingoetoes.

- ing goenoeng Keromong amoelat jata ana 4
 tédja ing poentjak oekir
 Semboeng kang goemawang
 soemong maring awiat
 lah pada ameskitani
 tédjaning apa
 doepe woes pinedeki
- 35 jatah tédja manoesa ing abetara 5
 winaswas ika saking
 oekir Patahoenan ¹⁾
 doepe arah andjadjal
 goenoeng Semboeng kang dèn-andi
 sedya dèn-djoegdjang
 ingoenggahaning baris
- tan adangoe pada loempoeh anèng kana 6
 jata woes dèn-bongkoki
 dèn-djoedjoe kalimah
 sjahadat malah islam
²⁾

 sagelar-gelar poedji
- woes katelah ing sjoehoer ika ing ³⁾ kana 7
 sang anèng goenoeng Semboeng lami
 angeréwang islam ⁴⁾
 sjech Molana djati
 wali toer oetama
 malah ika sang doeta
 Padjadjaran kinèn balik
 jèn angadjak ⁵⁾
 islam maring sang hadji

1) No. 107: Patoehoenan.

2) Hier zijn in No. 36 twee regels in den tekst weggevallen, No. 107 vult aldus aan:
 islam

anèng goenoeng Semboeng lami
 angréwang islam
 sagelar-gelar poedji.

3) No. 107 zonder: ika ing.

4) No. 107 mist het stuk van af: anèng . . . tot aan . . . islam, dat al in de voorafgaande
 pada is opgenomen. No. 36 heeft hier dus twee regels te veel.

5) No. 107: andjagah.

Verhandelingen.

	hadji Pedjadjaran sangkané ¹⁾ islam adja angepalangi jata woes asila ²⁾ wangsoel ing Padjadjaran atoeran kadi doek oeni ³⁾ malah sang radja pon ajoen anindaki	8
	maring oekir Semboeng karsa mandjing islam woes dangdan sawetawis sedija ing késah tan kanti ⁴⁾ tedakira poerwakalih saking langit sanget ⁵⁾ anjegah keranané apa iki	9
	tjètèk panjipta moeng ta poesaka-kita tjoetjoepoe manik wardi tetilaran koena sisimpar kagawoehan ⁶⁾ loeloegasan ingkang isi lenga kahoeripan sahiki anèng endi	10
36	jèn ora ⁷⁾ sahiki gawéné kapan ⁸⁾ perénékena gelis doepi woes ingalap pinèlètaken énggal ing sada lanang toemoeli pinandjer ana ing aloen-aloen noeli	11

1) No. 107: sangkanané.

2) No. 107: islam.

3) No. 107: oening.

4) No. 107: ganti.

5) No. 107: sanger-sanger.

6) No. 107: kagaloehan.

7) No. 107 zonder: jèn ora.

8) No. 107: apan.

katingal sirna sakedaton ¹⁾ woes mérad doepi sakaoela-wargi akè(h) paða boebar ngoengsi saparan-paran ing saseneng-seneng ati sapalih ana kang medek ika mandjing	12
ing agama molana Djati ahislam sapalih ingkang masi agama boeda njimpar njimpar ming perwa(h) ingkang adoh jata dadi hadji Dzoe'limān nabda marang sang Djati	13
lah soemangga poetra ngadega ²⁾ naléndra pon Padjadjaran lalis kalih wios sira waris poetra periangga sing Oedjoeng-koelon doemoegi kali(h) kang wasta Tji ³⁾ -pamali ana ing	14
panagri ⁴⁾ Berebesan ⁵⁾ satoehoe poenika ping ngétanipoen malih dédé waris kita Madjapahit kang angerata molana Djati mangsoeli rama Dzoe'limān agampil rama gampil ⁶⁾	15
sampoen agé sapoeniki ingkang mila iboe kaoela maks(h)	16

1) No. 107: sakedatoné.

2) No. 107: ma'lega

3) No. 107: nji!

4) No. 107: poenigar.

5) No. 107: Berebes.

6) No. 107 alleen: gampil.

	ing Meçir negara	
	ajoen kaoela peñoeka	
	dadalem wonten ingeriki	
	sareng kaoela	
	miwah sadya ¹⁾ peribadi	
	ajoen noehoen idzin roemoehoen ing para	17
	nabi ing Bétalmoeqdis	
	jèn oegi kinongang	
	inggih ²⁾ ambah loemampah ³⁾	
37	jèn boten kaoela adjrih	
	ing mā sjā' Allah	
	rama moegi ingriki	

8e Gezang; dichtmaat: poetjoeng. (No. 107, p. 76.)

	noeli molana Djati koeliling lakoe	1
	sesedjan melampah	
	agoegoeroe ⁴⁾ ing sedyané	
	pangéran Maqdoem djinoedjoeg ing sandja	
	pangéran Maqdoem datan arsa ⁵⁾ amoeroek	2
	èsmoené woes wikan	
	doemadi ika sabdané	
	boten sanggem amoeroek koela ing toean	
	aloeqsi koela-atoeri koeliling weroeh	3
	ing koelon menawa	
	mangké amanggih ⁶⁾ djoðoh	
	jata pamit sang Djati ahoeloek salam	
	katjapa ki gedé ⁷⁾ Babadan lagi rengoe	4
	dening pepetétan	
	kana paða aloem akingé	
	kalakon doewé basa ki gedé ika	

1) No. 107: sadaja.
 2) No. 107: ingkang.
 3) No. 107: sedya.
 4) No. 107: agawa goeroe.
 5) No. 107 zonder: arsa.
 6) No. 107 lascht in: ing.
 7) No. 107: geðeng.

	sapa baja kang bisa sangkané ikoe pepetètan-ingwang waloejaha maning ¹⁾ gojong soen-asrahi anak wadon isoensoeka	
	soen-kaola kené ²⁾ sakarsané ngakoe noeli énggal perapta molana Djati sangkané seger maning waloeja kang pepetètan	
	mila nji mas Babadan sida dèn-akoe ³⁾ garwa sang molana lah ikoe ing kawitané molana gagarwa dèrèng poepoetra	7
	malah lami-lamining toemoewoeh ikoe ana agoeng perapta pandita liwat singgihé kang anama pangéran ing Karang kendal	S
38	angatoeri lah raji sadangoenipoen sadiweg ngadega ⁴⁾ ratoe darapon loemrahé agama islam sampoen wonten kang boeda	9
	kaola tiang sepoeh wonten ing poengkoer sang Djati anabda aloeksi ka ⁵⁾ semangké djoemenenga kaola wonten ing woentat	10
	tiang enèm pon sampoen perjoginipoen soemangga ing raka alajak moenaha gawé pangéran Karang kendal ling ⁶⁾ sarja késah	11

1) No. 107: meneng.

2) Eo. 107; kaolakena.

3) No. 107 heeft abusievelijk hiervóór: malah lami lami, dat pas in de volgende pada behoort en in margine ter plaatse herhaald wordt.

4) No. 107: madega.

5) No. 107; aloeksi raka.

6) No. 107: linging.

	jèn kaoela ajoen sing wahoe ka ¹⁾ sampoen inggih saking sabab tiang ²⁾ katoenané saking sjarat weksan ahoeloek salam	12
	noeli lami-lami ana teka ajoeh ³⁾ wong wadon atas poetri Meçir pinangkané teka ikoe saking aningali tédja	13
	saking Meçir tédja ika pon kadoeloe dadya wadon ika rajiné toebagoes Paçèh pon toenggal poetri Meçir doek koenanira	14
	saperaptané ing Djati anoehoen toeloeng ing djeng molana pandjingé ing sawargané katoer djariah awak-kaoela ing toean	15
	molana Djati sabdané mā sjā'ā Allahoe tatapi dèng ridha bésoek ing achirat baé doepi ing doenja soen-akoe baboesira	16
39	sang poetri atoernja soemanggal ing oeloen langkoeng karsa nitah ⁴⁾ jata woes masjhoer doenjané ingaranan baboe Dempoel langkoeng perjoga	17
	boten lami anoeli molana meçoek kang iboe kang sarta mintah idzin pangratoené piambek tanpa rowang sang walioe'llah	18
	sarawoehé maring Bani'sra'il katanggoeh déning kaoela-warga	19

1) No. 107: wahoe ga.

2) No. 107 lascht in: maksí.

3) No. 107: hajoe, ten rechte: ajoe.

4) No. 107: nitih.

sedeng ngadega sang katong
anèng Bani'sra'il mengko sira ¹⁾ negara

jatah selajah lan kersané sang toehoe 20
molana anabda
maring kang rama pamané
poenika raji Noeroe'llah rama angkat

angadega radja anèng Bani'sra'il 21
sampoen walangderija
kaoela tan ajoen ²⁾ semono
radja 'Oenqah kalangkoeng gegetoenira

miwah kang iboe Moeda'im pan gegetoen 22
jata woes ingangkat,
sjarif Noeroe'llah dadiné
radja Bani'sra'il doepe molana

noeli ming Betalmoeqdas amintah toehoe 23
dawoehing paréntah
ing djadjoerang djero soetjiné
kadi dingin wahjoené djeng nabi Moesa

19e Gezang; dichtmaat: megatroë. (No. 107, p. 81.)

anèng kana pon sampoen sewara njeloek 1
hé ja molana Djati
dèng ngati-ati ing temoe
angrata ing tanah djawi
anggelar agama kahot

adja wedi lianing Jang agoeng 2
wedja ing Jang Widi
woes toetoeg ingkang angoewoeh
loentah sang Djati loemaris
kapanggih kang sedya dongkol

1) No. 107 ten rechte: mangkoea. •

2) No. 107 zonder: ajoen.

- 40 poetrané ratoe Qabti ing kana maqgoed 3
 goeroe maring sang Djati
 ing satindak ¹⁾ toemoet
 kang nama ki 'Abdoelkâfi
 ja hikoe bésoek ing Tjerebon
- kang katelah ki gedèng (Gedogan soenoe 4
 noeli molana Djati
 maring Madinah djeng rasoel
 anoehoen idzin ing oerip
 woes ana wangsit ing kono
- hé molana sira ajoen ing ²⁾ angratoe 5
 patjoean sira milik ³⁾
 ingkang doedoe warisipoen
 adja doewèh sira lewih
 amerwasa doewèningwong
- noeli lèngsèr saking gon kono katemoe 6
 negara Djohor asri
 ana maning kang amaqgoed
 goeroe maring sang Djati
 'Abdoelrahim djenenging wong
- malah toemoet ing satindak-tindakipoen 7
 molana Djati noeli
 meleboe ing ⁴⁾ désa Moendjoel
 tepis wiring ing ⁵⁾ negari
 Tjina doek lagi semono
- radja Tjina anjoba maring kang rawoeh 8
 nabda hé sang Djati
 lah iki atmadjanipoen ⁶⁾
 wadon meteng doeroeng laki
 apa ia apa goroh

1) No. 107 beter: satindak-tindak.

2) No. 107: isan?

3) No. 107: malik.

4) No. 107: maleboeng.

5) No. 107 zonder; ing.

6) No. 107: . . . — isoen.

- lan badèken satemené poetrani¹⁾poen 9
 sang Djati amangsoeli
 ije ²⁾ meteng koewen ikoe
 radja Tjina liwat saking
 goemoejoe angawon-ngawon
- maring sang Djati jektiné sira ikoe 10
 pandita dora jakti
 mapan ikoe poetrani¹⁾poen
 ora meteng ora keding
 soen-bebeseli kémawon
- lah dèng apa sira badèk meteng ikoe 11
 sang Djati mangsoeli
 lah tjobanen maning ikoe
 41 ing mengko sapoengkoer mami
 sembari késahé alon
- doepi sang Djati sampoen késah sing rikoe 12
 sang poetri anjawantih ³⁾
 dadi botbot kang sahèstoe
 radja Tjina kalangkoeng ing
 gegetoen manah semenggon
- animbali anglajaraken sang ajoe 13
 karana dèn-isin
 wong tjina adat tan pajoe
 jèn ana metenga dingingin
 doéroeng laki kang mengkono
- mila sanget radja Tjina enggèné angeloed 14
 anglogawani poetri
 linajaraken ing daloe
 djinangdjèn bésoek ingendi
 njanggeregé parahoe enggon
- ia ikoe genah lakinira toehoe 15
 adja salempang ati

1) No. 107: . . . —isoen.

2) Soendaïsme. No. 107 heeft: ia.

3) No. 107: agoenting.

sira angwacla ing ¹⁾ kakoeng
 isoen woes pertjaja lewih
 jata woes lajar sang éndjo

kotjaja molana Djati wangsoel ming iboe 16
 ana ing Bani'sra'il
 ing perkawis iboenipoen
 kinarsa binakta maring
 noesa djawi adèdèpok.

lawan doehoeng kang kanta naga pinoendoet 17
 lan bedil emas kang adi
 kalawan teteken enoer
 lan zimat galawat nabi
 kang raji langkoeng loemongsor

noeli saking kana woes intar doemoeloer 18
 saparan-paran gampil
 kampira ²⁾ ing Soerandil goenoeng
 radja Lahoet woes pinanggih
 ing kana woes sadya rodjong

42 miloe ngedjawa woes ingakoe sadoeloer 19
 déning molana Djati
 sakoeelit sadaging toewoeh
 babaloeng lajan ³⁾ sagetih
 kalawan molana Djatos

sigra pamaalwa maring madyaning lahoet 20
 alari-lari djalmi
 pada seredjoe lalakoe
 mèh ika tekang ⁴⁾ kikisik
 anahing moehara Djatos

20e Gezang; dichtmaat: ladrang. (No. 107, p. 85—86.)

sigra ing moehara Djati pinanggih 1
 poetri tjina

1) No. 107: ming.

2) No. 107: mampir.

3) No. 107: sababaloeng lan.

4) No. 107: tekeng.

tan samar ing pandoeleone ¹⁾ maring sang wahoe ambadèk ²⁾ ing wewetengan	
ing kana wasoe ³⁾ winoelang kalimah kalih sampoèn islam memoeroek ing ⁴⁾ sakèhé maring ardi Amparan ngèstoe molana	2
malah ragem ingkang poedja-poedja 'ilmi wadon lanang birahe maring poerbané wadon kang sapangèstoe lan ratna Satang	3
ikoe baboe Dempoele miwah gedèng djati rara panas lujan ⁵⁾ mas pangoeragan wadon mas Pakoengwati loentah salaminira	4
anatah kotjapa ika sang dipati ing Tjangkoeang salami-laminé amèt angoepaja oerang roro wadon lan lanang	5
kadi déning impènira doek ing dinging ana warah ⁶⁾ jèn koewen ora rep kenèng ⁷⁾ pedjah jèn ora sepoe lah oelatana	6
oerang roro lanang wadon ikoe jakti milanira dipati Tjangkoeang amèt oepaja kambang-kambangan ing segara	7

1) No. 107: pandaliné.

2) No. 107 bij vergissing: ambah dèk.

3) No. 107: woes.

4) No. 107 lascht in: lampoh.

5) No. 107: lan.

6) No. 107: weroeh.

7) No. 107: arep kenang.

	karo papatih kang aran patih Gering noeli ana molana doek pitoeloengé angrawoehi maring dipati Tjangkoeang	8
43	angandika sang Djati hé sang dipati adja kaja(h) ika pon ora semono oerang lanang kajaktènané manira	9
	oerang wadon kajaktènané ji ¹⁾ iki baboeningwang baboe Dempoel kahanané sang dipati dèn-wangsit dikon islam	10
	déning impèn ²⁾ tetkala ing karihin adja salah saliroe timpoe ³⁾ tampané woes betjik pada angoejtjapena ⁴⁾ sjahadat	11
	jata dipati Tjangkoeang angandjali anoet sabda islam lan papatihé miwah sabalané ing poera Tjangkoeang	12
	noet wingking maring ardi Amparan djati gelar gelar islam salami-laminé noeli wonten kersané molana késah	13
	maring Pedjadjaran sedya berkoeliling nanging boja kersa lakoe den- ~~q~~ dèrèk- -aken amoeng ⁵⁾ lakoené kersa periangga	14

1) No. 107: ja.

2) No. 107: impèné.

3) No. 107 zonder: timpoe.

4) No. 107: angoejtjap.

5) No. 107: ameng.

	jata loenta lampahé sang èstoe wali	15
	maring peradja	
	Pedjadjaran soewoeng kabèh	
	anggoelèndang ¹⁾ tan nana ²⁾ sabarang djalma	
	amoeng poetri Kaoeng nganten ingkang kari	16
	sina kersa	
	ing sang molana dèn-awè(h)	
	dèn-adjak maring Tjerebon ardi Amparan	
	woes tinemoe kadang sepoehé ³⁾ woes jakti	17
	anèng kana	
	Kaoeng nganten soeka tejasé ⁴⁾	
	dan molana amoendoet soekaning kadang	
	dipati Tjangkoeang atoernja ngandjali	18
	langkoeng kasrah	
	katoering saginah gatoes	
	marmané Kaoeng nganten dèn-kauṭa garwa	
	lami-lami ika amoetrani adi	19
	djaloe djanglar	
44	Sèbakingkin peparabé	
	lajan isteri ratoe Winahon kang nama	
	sapa tamboek ing warta ja ikoe winih	20
	winihira	
	ratoe Banten negarané	
	ora lawas noeli ana moesoeh teka	
	koelit poetih ambek sahasa ⁵⁾ angantjik	21
	ngara hara	
	patih Keling lakoe déné	
	gègèr manahé bok menawa soesoelan	
	saking Keling jata gelar-gelar baris	22
	Pedjadjaran	

1) No. 107: anggoelèndang.

2) No. 107: tatan.

3) No. 107: sepoené.

4) No. 107: tyasé.

5) No. 107: sahé.

patih Keling gagamané ¹⁾	
patih Keling sadia bejil lan obat	
pangéran Tjerebon woes gelar-gelar baris	23
sapandoerat	
dipatih Tjangkoeang wiré ²⁾	
émoet lah jèn ³⁾ poesaka panoelak	
noeli sinalahaken ing kidoel ardi	24
dadya medal	
koekoes oepas melèhaken	
moesoeh sakabèh moelak akésah	

21e Gezang; dichtmaat: dandang goela. (No. 107, p. 90.)

tan alami noeli sarawoehing	1
pandita agoeng langkoeng perwira ⁴⁾	
açal Baghdad ing dingingé	
poetra molana Hoed ratoe	
pan sadèrèk misanan maring	
molana Djati poerba	
milaning kelaloe	
(a)ngedjawa binendonan	
déning ⁵⁾ rama doemèh remen kikirik ⁶⁾	
marmané ika késah	
kalih sedèrèk èstri kang nami	2
siti Baghdad ⁷⁾ lan warganira	
pangéran ing Pelalangoen ⁸⁾	
miwah malih wilangoen	
sjech datoe Kahfi woes ingiring	
balané teloeng kapal	
paḍa ika miloe	
andoem gelar anèng djawa	

1) No. 107: gegemané.

2) No. 107: miré.

3) No. 107 lascht ten rechte in: gaḷah.

4) No. 107: paronira.

5) No. 107 lascht in: kang.

6) No. 107; kekerik.

7) No. 107: Beghedad.

8) No. 107: Pelangon.

pada oemah-oemah ing Semboeng ing Djati
ing Djoenti ing Djapoera

- 45 namané ika ingkang dèn-iring 3
 molana 'Abdoelrahman Baghdad
 doepi ing nama djawané
 pangéran Dipangajoen ¹⁾
 saperajtané ing goenoeng Djati
 pinapak déning molana
 kalih radja Lahoet
 melebet ing palinggilan
 bala Pandjoenan kebek malabar apri
 sobawa rengoe oelap
- jata sakèh kaoela-warga Djati 4
 pada gègèr manah diilinginan ²⁾
 anjatah ³⁾ aperang agé
 noeli ika amoewoes
 pangéran Pandjoenan hé raji
 arawoeh saking 'Arab
 meriki katemoe
 lan kaoela sedya poenapa
 molana Djati mangsoeli ririh ⁴⁾
 ing sadateng kaoela
- angedjawa kang oegi menawi 5
 raka dèrèng ingriki ngedjawa
 menewa ⁵⁾ wong djawa amèt.
 islamé kerananipoen
 adèp ⁶⁾ madèp marang Jang Widi
 pangéran ing Pandjoenan
 asri ⁷⁾ sabdanipoen
 raji ajoen ngidèp djawa

1) Of: di Pangajoen.

2) No. 107 zonder: diilinginan.

3) No. 107: anjana.

4) No. 107 om de maat: amangsoeli aririh.

5) No. 107: manawi.

6) No. 107: idèp.

7) No. 107: asroe.

pinten perkara babaktané raji meriki
molana Djati anabda

babaktan kahoela moeng satoenggil
poenika ingkang nama sjahadat
ingkang kalimahé roro
jata kèndel adangoe
pangéran Pandjoenan tan angling
molana Djati nabda
hé raka koelépoen
kèndel dangoe tan ngandika
bok ¹⁾ menawa ing boḍo kahoela poeniki
moegia pinterena

6

noeli ngandika Pandjoenan hadji
hé raji jèn menggah ing kaoela
sjahadat poenapa gawéné
ing wong kang sampoen weroeh
bok apa adja sjahadat maning
adja çalat poeasa
temah kasaliroe
molana Djati (a)nabda
inggih boten sanggih baḍé raraméning masjid ²⁾
menggah tiang 'ām

7

moehoeng ³⁾ sih kahoela noehoen djati
ing satemené i'tiqad raka
dèng kadoega ing bé'até
jata Pandjoenan ratoe
moelang maring molana Djati
téqad kang moerang-moerang
ing sarang kelaloe
angangken kadjabariah
noeli anabda ika molana Djati
jèn mekaten karsa ⁴⁾

8

46

1) No. 107 zonder: bok.

2) No. 107: raramening.

3) No. 107: meheng.

4) No. 107: raka.

dados tanpa poeara ing abdi 9

jèn tali boten mangéran ¹⁾ pisan

dados poenapa wastané

Allah pon déné ikoe

kaoelané sirna ming poendi

mapan maksih poenika

²⁾ djinisé ikoe

pangéran Pandjoenan nabda

inggih talah menggah raji kados poendi

aneda djatékena

ing satemené tékadé kang ³⁾ raji 10

dèng kadoega ing bé'até pisan

molana Djati woewoesé

ahli soeni kang woeroek

ming pangéran Pandjoenan adi

raka tékad kaoela

tan roro teteloe

inggih poenika ⁴⁾ Jang Soekma

kang kewasa ⁵⁾ kang kersa kang aningali

kahoela datan oman

anging poenika kabèh Jang Widi 11

ingkang kagoengan ⁶⁾ cifat

kahoela datan adarbé

dan pangéran Pangajoen

lengleng gènuja atampi djati

(woe)woeroeké sang molana

déning oedjar ikoe

karahos ing kabeneran

dadya roemaos ing sisipé pribadi

tékad kadjabariah

1) No. 107: pangéran.

2) No. 107: ing.

3) No. 107 zonder: kang.

4) No. 107: poenikoe.

5) No. 107 bij vergissing: kawoesa.

6) No. 107 lascht ten rechte in: sakèhé.

22e Gezang; dichtmaat: sinom. (No. 107, p. 95.)

marmané sedya amapas 1
 anglaloe alaboeh patih
 nabda pangéran Pandjoenan
 soemanggih katoer ing raji
 sakèhé abdi-abdi
 kahoela sakabèh pan katoer
 dolen ping pitoe sadina
 kaoela soeka thahir batin
 moeng titip anak poetoe bala Pandjoenan

kalajan raji moegia 2
 amaringana ing boemi
 kanggé awangoen gegetak
 pangané salami-lami
 kahoela arsa soemingkir
 maring gèn waringin pitoe
 arah angroeroe pedjak
 hoekoemé tiang anisip
 boten abalik ¹⁾ doemoegi ing wafat pisan ²⁾

47 raji djoemenga nata 3
 nama soesoehoenan Djati
 paneroesing iman moelja
 molana Djati mangsoeli
 boja semanten oegi
 aloek raka dados ratoe
 ingriki koela ingkang
 soemingkir wonten ing oekir
 pangéran Pandjoenan tangginas akésah

kalih garwa asoesoepan 4
 ing alas pitoe waringin
 kotjap(a) laminé molana
 wonten djariah aperapti
 saking tepasan adi

1) No. 107: abalik-balik.

2) No. 107 zonder: pisan.

doepi kinarsa sahèstoe
garwa annias poetra
djaloë djanglar ingkang nami
pangéran Pasaréhan lan istri kang ¹⁾ nana

ratoë Ajoe kang peparab 5
noeli saking garwa djati
nios poetra roro lauang
ika ingkang dèn-arani
pangéran Kelana adi
lan pangéran sédang lahoetan ²⁾
sapa tamboeh ing warti
maring poetra ingkang nami
Pasaréan ja ikoe winihing nata

kang anèng Tjerebon negara 6
jata molana ³⁾ Djati
anggelaraken agama
singa kang tan amoet jakti
pinerangan dèn-titih
kadi ta(h) telaga ikoe
radja Galoeh Koeningan
Tji-amis miwah sagoeng ing-
kang wangkot islam woes pada djimarahan

katjap ing abdi lan amat ⁴⁾ 7
doepi kang tan pinerangi
islam karepé periangga
ikoe Soemedang lan malih
Bandoeng Tjiandjoer ⁵⁾ doegi
Bogor Djaketra lan Oedjoeng
Banten mila tan kotjap
ing amat ⁶⁾ kalawan abdi
lami-lami akèh moenapèk kang tebah

1) No. 107 zonder: kang.

2) No. 107: Sédang lahoet.

3) No. 107: ing.

4) No. 107: kotjapa ing andi lan oemät.

5) No. 107: Tjiandjoer.

6) No. 107: oemat.

- permila noeli dèn-pentjar 8
 radja Lahoet anitih
 jang Djaketra miwah poetra
 Jasba- ¹⁾kingkin anitih
 ing Banten panagri
 48 hadji Dzoe'liman aloenggoeh
 ana ing Padjadjaran
 radja Sengara anitih
 ing Tegal loear anggellaraken islam

 laminé ingkang semana 9
 ratoe Kasoendan sampoen moeslim
 tan nana malang ing karsa
 tan antara ing alami ²⁾
 soenan Ampèl angemasi
 para wali sami koempoel
 ing Ampèl ika pada
 amoelasara woes padni
 toemoeli para wali boebar ing indra

 Giri gadja(h) ika pada 10
 angasri soesoenan Giri
 djoemeneng ratoe pandita
 anata agama moeslim
 pangawat wétan sami
 tekèng Madoera anoengkoel
 ming soenan Giri liman
 juta ing kana persami
 moesawarah kang para wali sasanga

 ana hing pernah kang nama 11
 Giri kedaton anenggih
 persami ³⁾ djangdji-djangdjian
 sampoen mawih ⁴⁾ kelad-kelid
 adjana ⁵⁾ ngiloeng ilmi

1) No. 107 te recht: Séba.

2) No. 107: lami-lami.

3) No. 107: para sami.

4) No. 107: mawa.

5) No. 107: adja ta.

niaka sanir kekendoeng
 adjana tinèdèngan
 wong sasanga dadi sidji
 ing tékad ¹⁾ adja ana silih deria ²⁾

ragemé ika asadya 12
 roeroehing pangoeni-oeni
 'aliman moetakaliman
 adjana nawala kapti ³⁾
 jata ika persami.
 anggelar oemeting ⁴⁾ qalboe(h)
 perkara dzating Allah
 kang wadjib tékad pa'abdi
 ning kaoela kang toetoeg teka ing awas

23e Gezang; ⁵⁾ dichtmaat: kinanti. (No. 107, p. 100).

sinoehoen Bonang amoewoes 1
 oetawi iman lan tohid
 ikoe woes ora kawilang
 djatining Allah poenika ⁶⁾ sih
 kang neboet sineboet Allah
 tan ana lianing maning

djatining Allah poenikoe 2
 pangawasaning kang abdi
 kang ⁷⁾ anama sawaktja
 oeripé tau oman ⁸⁾ malih
 sjech Madjagoeng ngandika
 kang aran Allah sajakti

49

1) In beide teksten constant تيقاد geschreven.

2) No. 107: sisilih deriah.

3) No. 107: ganti.

4) No. 107: oemating.

5) Dr. Brandes had dit gezang tot vers 13. r. 3. overgenomen. Ik volg de normale schrijfwijze doch overigens zonder verschil met Dr. B.

6) No. 107: ikoe.

7) No. 107: lascht in: woes.

8) No. 107: oeman.

toenggal tanpa roro toehoe ananging si doedoe iki atemené njata ika ngandika sinoehoen Djati oetawi kang aran Allah tan nembah sinembah tapi	3
sanjatané ja ikoe djatiné lianing iki sinoehoen Kali ngandika kang aran Allah sajakti djaba-djeroné tan ¹⁾ lian kaoela tan ngoeningami ²⁾	4
ming roro teteloanipoen kang tan samar ing pangaksi(h) waspada ing daloe siang ia ingkang ³⁾ aningali ia ingkang tiningalan sjech Bentong ngandika aris	5
kang aran Allah poenikoe ia Allah ananging sih doedoe ikoe ⁴⁾ nanging piambek oegi molana Maghrib ngandika kang aran Allah ja iki	6
nanging doedoe iki toehoe jèn ora namaha iki pestiné sih koewen oega ⁵⁾ tan nana lianing maning kang amoerba amisésa sjèch Lemah abang asroeh angling	7
kang aran Allah ja ingsoen ingendi ⁶⁾ sih ana maning	8

1) No. 107 zonder: tan.

2) No. 107: ngoeningali.

3) No. 107: ikoe kang.

4) No. 107 lascht in: nanging ia.

5) No. 107: oegih.

6) No. 107: angendi.

kang saliané sakingwang ¹⁾
 senḍoe sjech molana Maghrib
 dédé poenika ²⁾ djasad
 sjech Lemah abang ³⁾ angling malih

ora mengkono jèn isoen 9
 pon mahoe woes djangdji pasti
 ora nganggo kekenḍoengan
 moelané maksih dèn-sanggerib
 molana Maghrib sahoernja
 sampoen kateladjeng mangkin

toemoeli djandika koekoem 10
 sjech Lemah abang ³⁾ angling malih
 koekoem tan wedi manira
 ingkang woes adjangdji pasti
 ḍingin Allah mengko Allah
 bésoek Allah kang sajakti

50 bari késah noeli moewoes 11
 kandjeng sinoehoen ing Giri
 oetawi kang aran Allah
 kadi gamboeh manggoeng ringgit
 sapa weroeh ⁴⁾ araningwang
 jèn ta isoen angarani

ia ikoe araningsoen 12
 nanging samengko woes angalih
 djoedjoeloek peraboe Sasmata
 pangéran Koedoes asroe angling
 oetawi kang aran Allah
 ora wiwilangan kadi

anggané serngéngé ésoek 13
 kalawan soré atoenggil
 toemoeli boebar oelia
 maring Bonang ika astri

1) No. 107: wong.

2) No. 107 lascht in: si.

3) No. 107: bang.

4) No. 107 lascht in: ing.

soenan Bonang 1) tinengga
djoemeng ratoe ngajoegi

toemoeli boebaré sagoeng 14

para wali ika maring
Tjerebon angasri nalendra
soesoenan 2) Goenoeng djati
djoemeneng ratoe pandita
sarta ngadegaken masdjid

agoeng ing Tjerebon 3) winangoen 15

tjipta rasa djeneng masdjid
ing tegal pangalang-alang
kadjeng saking endi-endi
saka-goeroe kang sekawan
sing Irak lawan sing Meyir

saking Djidah sartanipoen 16

saking peradja Bani'sra'il
woes dadi masdjid rahardja
maring Demak para wali
arsa ngangkat radèn Fatah
djoemenga ratoe djawi

24e Gezang; dichtmaat: asmarandana. (No. 107, p. 105.)

goenem ingkang para wali 1

ajoen ambedaha koeta
Madjapahit daraponé
angadeg 4) ratoe Demak
lakoe sarwi kang sarta
wangoen masdjid Demak agoeng
olia-olia boeboehan.

saka-goeroe sidji-sidji 2

doepi soesoenan Oendloeng ingkang

1) No. 107: soesoenan.

2) No. 107: soesoehoenan.

3) No. 107 hier en elders veelal: Tjarlon.

4) No. 107: om de maat: angadega.

51	kinarja sénapatiné angloeroeg ming Mahos-tikta woes pinapag ing rana déning dipati Teteroeng ramé ingkang perang moeka ora lawas ika noeli soenan Oendoeng woes soemalah ing peperangan dèn-amoeck mangko ¹⁾ déning sang Teroeng ²⁾ maha dipati aperkosa ³⁾ pon ika jatah sadoeloer lira ⁴⁾ radèn Fatulj Demak jatah dadi poenang masdjid para wali aselaja pereboeté ⁵⁾ ing qiblaté satengah mastani ika kirang lor qiblatira sawenèh ngarani ikoe kirang ngidoel ika ⁶⁾ pada ojog-ingojog ngastani minger-minger poenang rengkang soenan Bonang kandikané aloek ⁷⁾ mangké tawaqoefa mangkê ing daloe kita aneneda ing Jang Agoeng ing leresé qiblat kita jata goemantara wengi para wali galat hadjat doepi woes salam galaté	3 4 5 6
----	---	-------------------------------------

1) No. 107: amoeké, zonder mangko.

2) No. 107: Teteroeng.

3) No. 107: aparkasa.

4) No. 107: rira.

5) No. 107: perboetan.

6) No. 107 ten onrechte zonder: ika.

7) No. 107: aloeng.

ka'batoellah woes katinggal ¹⁾
 saking karanggan Demak
 jata sami maswas sampoen
 sapalih doeginé kirang

kirang ngidoel wené ²⁾ malih
 kirang ugalor adan ika
 soenan Kali kandikané
 lah jèn inggih mekatena ³⁾
 tan amanggih wekasan
 poenika kalajan wahoe
 maksih perdongli pandoea

énggal djoemeneng soenan Kali
 astané sampoen merga-merga ⁴⁾
 madjeng ngidoel ika njawèl
 asta tengen maring ka'bah
 asta kiwa anggarap
 masjid Demak woes dèn-gefoek-
 -aken kalawan Bétœ'llah

woes gefoek ika toemoeli
 soenan Kali sabdanira
 soemangga sami anonton
 waspadakena ing tingal
 lah mangké jèn woes rempag
 gampil ngoetjoelaken soenggoe ⁵⁾
 kang wonten asta kaoela

jata para wali sami
 nabda inggih sampoen rempag
 dan ingoetjoelaken agé
 ka'batoe'llah sampoen sirna
 mangké ⁶⁾ para olia

52

1) No. 107: katinggalan.

2) No. 107: wanéh.

3) No. 107: mekatan.

4) No. 107: margagah zonder: sampoen.

5) No. 107: ngoetjoelaken soengkoe.

6) Ne. 107: maka.

anggoenem soesoenan Koedoes
soemilih ¹⁾ ramanira

dadi sénapati maning 11
angloeroeg ming Mahos-tikta
kang sarta winoewoehané
soenan Djati pinerih rowang
pangawat koelon bala
miwah soenan Giri toemoet
pangawat wétan kang bala

lajan binaktanan peti 12
poesaka ratoe Palèmbang
woes perjoga ing ²⁾ lampahé
wong Madjapahit woes mapta
gagamamira napag
tjoetjoek sénapati Teroeng
lau poetra ing Madja-lengka

poenika ³⁾ rowangé malih 13
poetra kang anèng Panaraga ⁴⁾
woes sisih ing ⁵⁾ anané
poetra Panaraga ingkang
koelon pangawat bala
doepi poetra Madja-langoe
pangawat wétan kang bala

jata ika woes loemaris 14
kang soemedyà ing perang
ajoen-ajoenan sadyané ⁶⁾
bala boeda mahabara
sakti sarta istidradj
bala islam sakti poendjoel
linewih sarta karamat

1) No. 107: soewèlèh, lascht in: ing.

2) No. 107: sa.

3) No. 107: pinangka.

4) No. 107: Perna raga.

5) No. 107: sisi-sisi zonder ing.

6) No. 107: sadajané.

25e Gezang; dichtmaat: pangkoer. (No. 107, p. 110).

53	soenan Djati sandinira bebedongé kinirabaken aglis medal ketèn joetan tikoes modjoed sing sangkan-sangkan pada njelawadi ¹⁾ anerah pasangoe leboer ²⁾ poenang tanda gagaman ing Madjapahit	1
	akèh pada anggolètèk ³⁾ jèn pinatèn tikoes ika doemadi saja woewoeh katuhipoen jata woes pada moerak ⁴⁾ pikoekoehing ⁵⁾ djaran pikoekoehing soedoek dodoting para ponggawa pada rowèk roentang-ranting	2
	soenan Giri sandirira ngoenoës doehoeng medal tawon kang lewih katuhé ika angeboek ming bale Madja-lengka jèn sinikara dadi sangsaja woewoeh katuhé sing sangkan-sangkan sadaja sami ngantoepe	3
	maring bala Mahos-tikta jata gègèr biloeloengan kapati tamboeh réwang tamboeh moesoeh pidjer bingoen oesekan dadi ilang pikiré angroesak moesoeh pada ⁶⁾ oesekan periangga tan nana oewisé noeli	4

1) No. 107: njalawedi.

2) No. 107: leboer-leboer.

3) No. 107: anggolètèk.

4) No. 107: moerag.

5) Er staat: فیکویدج doch pikoe-pikoehing is geen woord, zoodat de r alleen op koe betrekking moet hebben.

6) No. 107 zonder: pada

- soenan Koedoes sandinira 5
peti poesaka Palèmbang dèn-oengkabi
dadi ming langit djoemegoer
dadi peteng limengan
maring moesoeh dadi sangsajaning iboer
lir wengi dadak-dadakan
bala islam ngarangseg wani
- bala boeda koendoer moelak 6
loemajoe saparan ¹⁾ loemaris
boerakrakan sirna laroet
poetra nata loemadjar
54 maring goenoeng Lawoeh soesoepan sutoehoe
dipati Teroeng loemadjar
ing negarané pribadi
- wali teteloe akarsa 7
anglebeti ing poera Madjapahit
tan tebah lan rempagipoen
jata sampoen apoerba
sagoeng ponggawa Madjapahit ing waktœ(h)
sakala ikoe tan nana
kang doewé enges sawidji
- malah sampoen binongkokan 8
radja gagaman Madjapahit atitig
ratoe Madjapahit goepoeh
sareng sampoen mengkono
aglis ngalap tjoetjoepoe koeripanipoen
pinèlètaken ing suda
lanang pinandjer toemoeli
- pada wiang niber mérad 9
karaton anggolèndang ²⁾ soewoeng toemoeli
parbajaksa Madja-langoe
binoebrak ingoesoengan
maring Demak kinarja soerambinipoen

1) No. 107: saparan-paran.

2) No. 107: anggoelèndang.

kang masjid ana ¹⁾ ing Demak
wali titiga woes moeli

mantoek maring koeta Demak 10
angasrèni rangga Bintara ngadek hadji
tanah djawa kang aloenggoeh
ing Demak ngadeg ²⁾ soeltan
pan doe'a ³⁾ para walioe'llah woes qaboel
kèdep ing sasabdanira
satjipta-tjiptané dadi

moeng ika dipati ika 11
ing Teteroeng dèrèng kersa noengkoeli ⁴⁾
ja déning keranamipoen
roemahos darbé dosa
amedjahi soenan 'Oendoeng ika takoet
⁵⁾ soenan Koedoes menawa
noeli ika males poelih

malesaken ramanira 12
noeli soenan Koedoes noeloeng wawarti
soerat kang marang Teteroeng
jèn èstoe déwèkira
walioe'llah mangsa arsaha kang ikoe
males poelihaken rana
55 pan sami adarbé ⁶⁾ pasti

dipati Teteroeng malah 13
répé manahé ngandel oedjaring toelis
mangsa babada kang èstoe
daradjat walioe'llah
woes dèn-bongkoki gagamané doemoeloer
sedyà toengkoel maring Demak
tobat maring wargi peribadi

1) No. 107 zonder: ana.

2) No. 107: maha.

3) No. 107: pan doe'ané.

4) No. 107: noengkoela.

5) No. 107: ming.

6) No. 107: oeroebè.

26e Gezang; dichtmaat: midjil. (No. 107, p. 115.)

- doepi woes tobat noeli den-tari 1
 ing wibawa loenggon
 kapatian ing Demak mangkin ¹⁾
 tanda Teroeng atoeré ririh
 kasoehoen sih hadji
 moegi sih doemoeloer
- kahoela sadya ning andera pati 2
 tobat ing Jang Manon ²⁾
 kahoela sakalangkoeng sangeté
 nelangsa medjahi wong moeslim
 jata dinoeloeran iki
 sedyaning anglampoes
- sarta balané kang sami asih 3
 dèn-adjak apanor
 ming alas-alas ming panditané
 malah lami katelah nami
³⁾ ing ëdjé kang mastani poenikoe
- pangéran Palakaraning wali 4
 woes ingkang semono
 para wali sasanga boebaré
 maring Koedoes ika angasri
 soenan Koedoes dadi
 sang pandita ratoe
- anèng Koedoes woes asita siti 5
 agama goemolong
 ing sanoesa djawa islam kabèh
 tan nana kang malang toemoeli
 bar(a)kah para wali
 ing ridha Jang Agoeng

1) No. 107: mangkané.

2) No. 107 heeft dezen regel en den voorafgaanden niet.

3) Dit vers komt klaarblijkelijk een regel te kort.

	lami-laminé asita siti	6
	ing Demak kedaton	
	ingadènan sa-asri-asriné	
	patokangan sing ¹⁾ Madjapahit	
	radèn Sepet nami	
	ingkang wangoen datoek	
	lamining asita poeragami	7
	soeltan Demak ²⁾ mangko	
	woes melebet béat sabeneré	
	maring kandjeng sinoehoen Djati	
	paneroesing 'arif	
56	marahing Jang Agoeng	
	lami gèné goegoeroe ing Djati	8
	gènira menggoeron ³⁾	
	soeltan Demak poeroehita mené	
	saking katarima ing 'ilmi	
	agoe-agoe ⁴⁾ adi	
	roeroebahipoen	
	mangoenaken koéta Tjerebon apti	9
	miwah seri kedaton	
	Tjerebon toenggal raden Sepet mangké ⁵⁾	
	ingkang toekang sing Madjapahit	
	ingkang wangoen poeri	
	parek dalem agoeng	
	malah soenan Djati woes sinoeng ⁶⁾ sih	10
	bala koeren ⁷⁾ ing wong	
	limangatoes serta gegecéné	
	kang ⁸⁾ nami ki Koewoeh dipati	
	derapon angladosi	
	kersané sinoehoen	

1) No. 107: sang.

2) No. 107 zonder: Demak.

3) No. 107: amagoeron.

4) No. 107 ten rechte: agoeng-agoeng.

5) No. 107: mangko.

6) No. 107: sining.

7) No. 107 zonder: koeren.

8) No. 107 zonder: kang.

	miwah poetriné Demak kang nami ratoe Njawa mengko dèn-atoeraken maring goeroené soenan Djati boja tampani jèn menggah ¹⁾ pribadi moeng ginawé mantoe	11
	tinepoeng kerama djati kang maring pangéran goeng anom ora lawas toemoeli soemèrèn pangéran goeng anom akanin déning badjag dadi lajoné ming moendoe	12
	doepi ratoe Njawa ika nangis sanget rara panor njoengkemi ing padané mertorané lara kerana ²⁾ mintah kasih ing oeriping laki doemadi sinoehoen	13
	angandika baji ora mati likinira mangko doek ngandika semana tan soewé majit ngelesed ajoen tangi sinaldan toemoeli djangdjining Jang Agoeng	14
57	toemoeli lajon arerep malih sinaré ing enggan moendoe katelah ing padalemané ³⁾ pangéran Sédang lahoet nami laminings badami linironan soenoe	15
	pangéran Pasaréan kang pinerih kerama ⁴⁾ kang sedjatos	16

1) No. 107: mangko.

2) No. 107: karoena.

3) No. 107 pandalemé, zonder: ing.

4) No. 107: karamat.

maring ratoe Njawa sasoe kané
 ingkang rama woes angrempagi
 sedep ing akrami
 merna anak poetoe

doepi madé mangoen sanding ardi
 açal tigang enggon
 saking Demak ing moela-moelané
 doepi boedi djadjar inginggil
 açal tigang parni Padjadjaran oeloe

17

27e Gezang; dichtmaat: doerma. (No. 107, p. 120.)

wonten déné kang akarja wawangoenan
 ing goenoeng Semboeng adi
 poenika ki Goesa
 toekang saking Kerawang
 rowangé papat kang dadi
 djoeroe pasiran
 ing ajoen ¹⁾ sang adjati

1

noeli soesoenan Djati ing kana raghab
 kalajan ingkang abdi
 poetri ratoe Tjina
 tatapi boja lawas
 noeli poetri Tjina mati
 noeli soesoenan
 loenggoeh ²⁾ ing Pakoengwati

2

ing sadalem ing kiṭa Tjerebon kang ana
 madjek saloring kali
 kang nama karijan
 ngoelon anamping wètan-
 -ning pasabinan amatis
 ngalor toemeka
 kidoelé gedèng kiring ³⁾

3

1) No. 107: ajoenan.

2) No. 107: llinggil.

3) No. 107: kering.

	angaladjoer ngétan ika woés matepian	4
	kali pabéan dadi	
	sadjawining kiṭa	
	pangawat ingkang wétan	
	toeroet segara anepi	
	atepoeng gelang	
	ngidoel karijan maning	
	namaning koṭa Tjerebon nenggi(h) winarna	5
	sang Esoe nama djati	
	doepi ingkang nama	
	dalem agoeng winarna	
	ikoe sang Sirroe'llah ngarsi	
58	mangka ¹⁾ nama	
	masdjid agoeng winarni	
	sang Tjiptarasa nama masdjid ika ²⁾	6
	kang anèng Pakoengwati	
	djihat qiblatira	
	pon kadi masdjid Demak	
	jasaning kang para wali	
	sigegen ika ³⁾	
	ingkang agena-gena ⁴⁾ poeri	
	kotjapa para wali woloe patjareman ⁵⁾	7
	wonten ing kawah oekir	
	Tjaremé woes wignja	
	samja amitjara	
	dangoe-dangoening agosti	
	sang sjech Lemah abang	
	pon kadi doek ing oeni	
	ambabar tékad sinenḍoeh datan kena	8
	basané mapan oewis	

1) No. 107: maka kang.

2) No. 107: sang Tjiptarasa namaning masdjid Demak ika.

3) No. 107: ingkang.

4) No. 107: kang agenah-agenah.

5) Dr. Brandes had dit gezang van af vers 7 tot gezang XXVII, vers 18 achter zijne inhouds-opgave overgenomen.

djangdji miak werana
 ing dingin mapan Allah
 ing mengko Allah sadjati
 ing bésoek Allah
 noeli pada dèn-ringring ¹⁾

sinelan sabda sinoehoen Giri gadjah
 endi reko perjogi
 doemadi wedana
 pangoeloening olia
 kita djawi aloek ²⁾ kali
 kita atoet ³⁾
 djabèng Kali djaga adi

9

kita pinangkakaken pangarep ⁴⁾ kita
 déning sih ikoe sidji
 pada-pada djalma
 tan ajoen araghab
 ming bangsa doenza sademi
 raghabé njata
 maring achirat djati ⁵⁾

10

para wali wowoloe rempag ing karsa
 soenan Kuli mangsoeli
 mangké ta sadéla
 rawoeh ingkang parjogi.
 dadi panghoeloening wali
 noeli sanjata ⁶⁾
 woes ⁷⁾ rawoeh soenan Djati

11

para wali wowoloe toemingal njata
 waspada gènja anglingling
 noer-boewaté padang
 soenan Djati poenika

12

1) No. 107: dèn iring-iring.

2) No. 107: eleng.

3) No. 107: toeta.

4) No. 107: pangèrep.

5) No. 107 zonder: djati.

6) No. 107 voegt toe: sadéla.

7) No. 107 zonder: woes.

	komarané angoengkoeli barakahing babar ing boemi Makah malih	
59	sarta woes tinemoe lan djeng rasoeloe'llah ika soesoenan Djati pinangka wedana tinoet déning olia kang ana hing noesa Djawi doenja achirat mapan mengkana oegi.	13
	kang dèn-roeroe béndjang ing arah-arab mahsjar ¹⁾ loro dèn saking achir rempagira sedaja ming masdjid Tjerebon arah angasrèni wali malih derapon dadya sapoeloh ingkang wali	14
	ja ikoe pangéran Maqdoem tjangkangira ing masdjid Tjerebon lami para walioe'llah pada sadjoenrah séwang gilirané anginani doepi tetkala giliran soenan Kali	15
	pangéran Maqdoem moeparèk manahira esjak ²⁾ na'moemé dadi sabab soesoehoenan Kali tan nganggé qir'at anggalhèng anggaljem ³⁾ gosti nanging woes awas ing gerendjeté kang mantji	16

1) No. 107: béndjing ararah mahsjar.

2) No. 107: esah.

3) No. 107: oenggalhing anggaljem.

28e Gezang; dichtmaat: poetjoeng. (No. 107, p. 125—126.)

jata ingkana molana Maghrib amoewoes	1
saba'daning çalat	
maring seri Maqdoem djawaré	
hé raji Maqdoem ¹⁾ pakanira katedah ²⁾	
saking deradjating para wali kang loehoeng	2
karana déning sjak	
pakanira doek ma'moemé	
pangéran Maqdoem atoeré toemarima	
sinten kang ajoen ³⁾ anjingkirana hoekoem	3
ming 'Azza wa Djalla	
woes pandoem koela seméné	
noeli lami-lami noedjoe maring sasi(h) çiam	
dina isnèn tanggal ping sakawanipoen	4
sami moesawarah	
ing masjid agoeng pernahé	
pon mengkana malih tékad sjech Lemah abang	
ambabar tékad sampoen ping tiga wahoe	5
kadoekira wangkal-	
(l)ing sabda njatah ⁴⁾ pinantjèn	
jèn badé koekoem saba'daning riaja	
wangsoelané sjech Lembah abang ia sjoekoer	6
tan asadya siwa	
ing tékad kang woes tjoemantèl	
ing telenging ⁵⁾ sirroe'llah tan kena obah	
dingin Allah mengko Allah mapan èstoe	7
ing bésoek pon Allah	
sarwi késah tan asoewé	
jata lastari kang poedja-poedja ⁶⁾ islam	

1) No. 107 zonder: Maqdoem.

2) No. 107: katedak.

3) No. 107 mist twee regels, van af: ma'moemé, tot en met: ajoen.

4) No. 107: jata.

5) No. 107: telinging.

6) No. 107: poedji-poedji.

doepi ba'ta rija ika akoempoel para walioe'llah sjech Lembah abang datan soewé dèn-atoeri basané jèn ora nana	8
sjech Lemah abang tatapi Allah kang modjoed doepi ingatoeran toean Allah ngarawoehané maring masjid basané jèn ora nana	9
Allah tatapi sjech Lemah abang kang modjoed noeli ingatoeran ika ¹⁾ sakaroné sjech Lemah abang kang sartané toean Allah	10
jata rawoeh ing masjid énggal woes sinoeng doehoeng Kanta naga soenan Djati kagoengané ingoeloenguken ming soenan énggal ²⁾	11
soenan Koedoes angartos jata agoepoeh ika sjech Lemah abang pinardjaja tanpa soewé sinoedoek djadjané goemanberang tan pisah ³⁾	12
dèn-goejoni déning para wali moewoes wonten ta Jang ⁴⁾ Soekma kadi sêla ing atosé noeli pinindo dadya teroes kang djadja	13
moebal ⁵⁾ loedira ja ⁶⁾ petak woes atiroe ⁷⁾ patining ⁸⁾ kelapa doek semana pan toenggalé dèn-goejoni wonten ika Jang Soekma	14

1) No. 107 lascht in: baja.

2) No. 107: ingoengaken ming soenan Koedoes énggal.

3) Dr. Brandes merkt terecht op: lees pasah. Ook No. 107 heeft pasah.

4) No. 107 verkeerdelijk: tiang.

5) No. 107: moebal-moebal.

6) No. 107: -nja.

7) No. 107: mempoer, zonder: woes atiroe.

8) No. 107: kadi patining.

metoe getih poetih kaja tjatjing ikoe sakedap loedira abang mèrèt ing roepané sigra ngesoet napsoe ¹⁾ sapisan woes moesna	15
noeli ²⁾ ilang katoet ragané ja ³⁾ ikoe dèn-goejoni ana djalma sampoerna patiné djisimé mérad ika kadi siloeman	16
noeli woedjoad malih lajon ika woes atoehoe pinoelasaréa déning para wali kabèh siniraman sinalataken perjoga	17
noeli ana sewara ingkang karoengoe sabda tawang-tawang ⁴⁾ tapi ia soenan Tjerebon dadi ratoe merdika tan kaparéntah	18
teka ing anak-poetoe tatapi ing ⁵⁾ bésoek bésoek lamoén aha kebo boelé kahanané anak-poetoe bésoek adja katamboehan	19
soenan Djati loemiat maring loh mahfoedh inggih pan sanjata kadi mengkana toelisé dadi soenan ⁶⁾ darbé ing pangandika	20
hé anak-poetoe sakabèh lah ing bésoek jèn woes tedak sanga saking isoen sajogjané paña babak ⁷⁾ dèwèk kasapangutan ⁸⁾	21

1) No. 107 ten rechte: napas.

2) No. 107 zonder: noeli.

3) No. 107: talah.

4) No. 107: tabang-tabang.

5) No. 107 zonder: ing.

6) No. 107 lascht in: Djati, zonder: ing.

7) No. 107: babaka.

8) Van: $\dot{\text{ا}}\text{ش}\text{ا}\text{ف}\text{ا}\text{ن}$.

29e Gezang; dichtmaat: megatroë. (No. 107, p. 130.)

	jata ika sjech Lemah abang kang papoetjoek kang para wali lalis ¹⁾ doepi wekasaning lampoes ikoe kandjeng soenan Kali sjech Lemah abang woes kinahot	1
	ing Pamelatèn enggèn sinaréhipoen doepi woes pitoeng latri kersaning wali satoehoe angedoek ²⁾ ing majit kaja apa ³⁾ ingkang semono	2
62	doepi dèn-temoe lajoné sarta amoewoeng ⁴⁾ ana koeðoep melati sapasang permilanipoen minashoer kahoena koeni ⁵⁾ déning pandalemèning wong	3
	astana Pemelatèn kang ja ikoe ika woes lami-lami para wali ika noenggoe sagelar-gelaré malih nerambah agamaning wong	4
	jèn ing Djawa soeltan Demak wengkonipoen ratoe djawa agami 'adil ing sahoekoemipoen dèn-linggihi ika saking koeta pasisir Tjerebon	5
	ja Tjerebon negara kang awèt ikoe soeltan poenikoe ⁶⁾ lalis goemanti ming soenoe	6

1) No. 107: kalis.

2) No. 107: ingedoek.

3) No. 107: kajapa.

4) No. 107: amoeng.

5) No. 107: kahol nakoni.

6) No. 107: soeltan Demak tan lami.

pangéran Sabrang lor dadi
soeltan Demak ing kedaton

tatapi ika boten lawas toemoet
toemoeli lalis malih
kagentèn ing rajinipoen
raden Terenggana doemadi
soeltan Demak ing kedaton

7

kang memantoe dipati Padjang woelangoen
nama ki djaka Tingkir
soeltan Demak ingkang ikoe
kang goeroe ming soeltan Kali
soesoenan Kali kelakon

8

dèn-pondong ming Demak djoemenga ratoe
soepados soenan Kali
kandikané boja isoen
raghab maring doenja kaki
balikan iki keraton

9

jèn ana soekané si dipati poetoe
bésoek jèn oewis lalis
ramanira kijèn lakoe
dimoné Padjoeng moeponi ¹⁾
ing noesa Djawa kaperabon

10

doepi sira si dipati bahé loenggoeh
doepi isoen sih oerip
malih désa Adilangoe
désa kang ora nana ²⁾ haçil
enggon isoen aqèdèpok

11

jata soeka-manahé dipati poetoe
mila ika doemadi
sasirnaning Demak ikoe
anèng Padjang ngadeg hadji
moeponi djawa sang katong

12

63

1) No. 107: moemponi.

2) No. 107: orana.

masjhoer soeltan Pandjang rèhing linggihipoen ing Padjang panegari milané dipati poetoe kinatelah ing pernami soenan Perwata dining wong ¹⁾	13
moemponi sa-Demak bahé kang winengkoe maring Mangkoe rat djawi sabab Padjang kang amengkoe titahé djeng soenan Kali lami-lami ning rereton ²⁾	14
noeli kagenfi Metaram amengkoe ing sakabèh rat ³⁾ djawi woes djoemeneng ika ratoe soeltan Metaram rèh linggih ⁴⁾ ing ⁵⁾ Metaram seri kadaton	15
doepi soeltan Padjang amoehoeng amengkoe sa-Padjang bahé mari ⁶⁾ angerèh djawa sampoen manten ⁷⁾ sabab Metaram kang dadi wengkoning ⁸⁾ djawa kedaton	16
pon ja rempaging para wali èstoe toelis loh mahfoedh kaksi milaning adarbé roempoeg ⁹⁾ saka lisiking joeni aminḍah-minḍah kaperabon	17

1) No. 107: soenan-soenan para wati dining wong.

2) No. 107: reraton.

3) No. 107: ratoe.

4) No. 107: inggih.

5) No. 107 zonder: ing.

6) No. 107: mawi.

7) No. 107: mantoen.

8) No. 107 mist dit woord.

9) No. 107: ing.

30e Gezang; dichtmaat: ladrang. ¹⁾ (No. 107, p. 135.)

	doepi soeltan Padjang sasampoening lalis	1
	loentah sarma	
	ing ²⁾ poetra dèn-asrèni ³⁾	
	ngadeg dipati nama soesoenan Padjang	
	ja sarmané soeltan Maṭaram poeri	2
	ia talah	
	ing Tjerebon maksih aweting ⁴⁾	
	doeroeng ngalih-alih kang nama negara	
	doepi poetrane ⁵⁾ kändjeng soesoehan Djati	3
	ingkang nama	
	ratoe Ajoe rangda saking	
	soeltan Demak kerama ming wong agoeng sabrang	
	kang olih warisan gamelan seekati	4
	saking Demak	
	inggih ratoe Ajoe goesti	
	doepi kerama wong sabrang ingkang anama	
	ratoe bagoes Façeh kang arahé poetih	5
	tjarem kerama	
	mios poetranipoen isteri	
	ing nama ratoe Nawati-rarasa ⁶⁾	
	doepi agoeng pinakeramakaken maring	6
	ingkang poetra	
	pangéran Pasaréan ing	
64	-kang nama pangéran dipati Pakoengdja	
	inggih dipati ingkang séda ⁷⁾ Kamoening	7
	noeli ika	

1) Behalve de eindklank van den eersten regel, en de lengte van den tweeden regel, die zes lettergrepen zou moeten tellen, ook voor ladrang (= mas koemambang), is de maat veeleer regelmatig poetjoeng.

2) No. 107: ingkang.

3) No. 107: — istrèni.

4) No. 107: awit.

5) No. 107: poetriné.

6) No. 107: Wanawati raras.

7) No. 107 lascht in: ing.

mios poetranipoen malih kang nama pangéran agoeng Pakoeng radja ora lawas soenan goenoeng Djati lalis kang negara pangéran agoeng kang tampi djoemeneng panembahan ratoe Pakoengdja	8
kang olih kerama poetri Padjang kang nami ratoe emas sa-Padjang ika djenenging wadon ajoe toer bisa maring apria	9
malah ika panembahan ratoe lami anèng Padjang nembelas tahoen toemoeli mantoek maring Tjerebon noeli apoe-poetra	10
nama pangéran adipati Pakoengwati 1) kober tembé momolo sigra amlesat	11
maring Banten èsmoené Banten kang dingin gadangira ngadeg soeltan karihin noeli Tjerebon 2) ngadeg soeltan anèng woentat	12
jata masjid agoeng sampoen ingadèni waloejakaken 3) kaugadi woes djinis moeng momolo dèn-gawé dadi apapak 4)	13
mapan ika sakarsané soenan Kali ora iwang sesemon 5) woes ora lantjip panembahan ratoe andèrèk ing karsa	14

1) Hier zijn in No. 36 twee regels weggevallen. No. 107 vult aldus aan:

..... Pakoeng wati
ora lawas masjid agoeng kobar enz.
masjid agoeng Pakoeng wati
kobar enz.

2) In No. 107 ontbreken de derde regel en de eerste twee woorden van den vierden regel.

3) No. 107: dèn-waloeja
-kaken kang enz.

4) No. 107: anapak.

5) No. 107: sesemoné.

	tan lawas panembahan ratoe kawingkis dèn-perih séba ing Maṭaram ¹⁾ woes ngastoeti ²⁾ niwah panembahan Banten pon mengkana	15
	mila panembahan Banten angandjali kerananira ³⁾ aningali soenan Kali salinggihé ana ing balad ⁴⁾ Maṭaram	16
	paḍa-paḍa bareng soenan Kali lalis jata sedya Banten ika amanèni kadoegi késah ḥadji aminta ridha	17
	saking soelṭan Mekah sampoen dèn-idzini jèn ngadega ⁵⁾ soelṭan ing Banten negari sarawoehé ḥadji noeli ngadeg soelṭan	18
	jata soelṭan Maṭaram tan anglilani noesa Djawa	19
65	dèn-adegi soelṭan kakalih malah perang Banten kalawan Maṭaram pinten-pinten laminé ingkang adjoerit tan nana kang angalahi salah ⁶⁾ sidji soelṭan Maṭaram amèt seraja welanda	20
	mila dèn-rega-rega ⁷⁾ welanda sidji jèn matia soelṭan Maṭaram aperang ⁸⁾ patoekoené welanda sidji kang pedjah	21

1) No. 107: ngastoeni.

2) No. 107 veelal: Metaram.

3) No. 107: karana soenan.

4) No. 107: bala.

5) No. 107: maḍega.

6) No. 107: sada.

7) No. 107: dèn-réga-réga. zonder: mila.

8) No. 107 ten rechte: aparing.

sèwoe réjal regané kang koelit poetih parandénira ¹⁾ soeltan Metaram nedoeni ²⁾ pinten-pinten reregan kang dipoen-étang	22
datan lami toemoeli ana panjapih ja welanda djinderal Pinter reboet ³⁾ kang nami bagoes kertané bisa anjapih perang	23

3le Gezang; dichtmaat: dandang goela. (No. 107, p. 141).

basadjané wongagoeng welandi ming soeltan Banten atoer pitanggi ⁴⁾ toean soeltan soesoekeré manira ingkang nanggoeng ⁵⁾ ming ⁶⁾ manira aneda boemi kang dadi milik ingwang ⁷⁾ soepaja ⁸⁾ toemoewoeh sedenga enggo ⁹⁾ gawé oemah lan sasadya koela dagang anèng ¹⁰⁾ Djawi adjana kang njangketra ¹¹⁾	1
soté mengko jèn sampoen sajakti(h) soeltan Metaram woes kahalpoeka ing manah loeloes longsoré soeltan Banten amoewoes ia talah isoen njoekani ing sakarepanira kang semono ikoe sok oega dadia ardja	2

-
- 1) No. 107: parantosira.
2) No. 107: nedani.
3) No. 107: Piter boet.
4) No. 107: pitenggal.
5) No. 107: anagoeng.
6) No. 107: moeng.
7) No. 107: kang wang.
8) No. 107: soepajané.
9) No. 107: sedeng nganggo.
10) No. 107: dagang-dagang nèng.
11) No. 107: njangkreta.

loentah lampah wong agoeng welanda maring
Metaram abesadja

ing radja Metaram dèn abedami
soemandi toewan agoeng perbéa
lami tan ana peraghaté ¹⁾
pon woes sami jèn kétoeng
lan açiling negara sidji
aloekta ²⁾ sih ja éndah
ing Banten angratoe
moeng kang ³⁾ pesti kapoenloetan
poenapa bahé kang saroepea oepeti
naban tahoen toer ésak

66

ana déné ingkang walang galih
ing bok wong Banten wani djabela
lewih saking lelekeré
wong welanda kang nanggoeng
mangka soeltan Metaram ririh
ngandika soemembadan
ja talah katèngsoen
anoeroet sakertanira
lah wong Banten kon metoe patoegoer djalmi
saben tahoen wong saserahan ⁴⁾

silih ganti kang pinangka dadi
oepetiné maring seri ⁵⁾ Metaram
lakoe bok ora semono
baja tan idèp isoen
wong agoeng welanda nanggohi
sarta sila atoeran
sawoesing kadyèkoe
ing sakèhé toeloengingwang
ing salami-laminé angréwang djoerit
mengko jèn sampoen karta

1) No. 107: peragaté.

2) No. 107: aloekan.

3) No. 107: kapastl.

4) No. 107: sasra.

5) No. 107: sira'.

3

4

5

kaoela neda kewasa ing boemi
 kang sahèstoe dadi milik kaoela
 sepala soepaja kanggo
 agawé oemah amoeng
 sahambaning loemping sawidji
 lan adjana njangkreta
 ing padagangisoen ¹⁾
 soeltan Metaram sembada
 wong agoeng welanda ming Banten woes dadi
 kartané njapil perang

6

wong Banten doemoeloer anjahosi
 patoegoeran wong sèwoe ming Metaram
 kang pinangka beqaminé
 djénderal mindah aloenggoeh
 ing boemi Djaketra kang dèn-perih ²⁾
 terang lan ratoe djawa
 ing salakoenipoen
 anggelar-gelar padagang
 poetra Djaketra akèh ³⁾ njelawadi
 amoesoeh ming welanda

7

poetra Djaketra toeroené dgingin
 radja Lahoetan ika kadoega
 perang lan welanda mangké
 bedah Djaketra ikoe
 déning ⁴⁾ welanda dèng ⁵⁾ poengloe tahi
 marmané ingaranan
 Batawi ⁶⁾ ikoe
 nenggih ing tahoen welanda
 sèwoe nem-atoes sapoeloeh ika kawit
 -tanira ana djénderal

8

67

1) No. 107: gagatisoen.

2) No. 107: -parih.

3) No. 107 lascht in: kang.

4) No. 107: dèng.

5) No. 107: dèn.

6) No. 1907 lascht in: meka.

ing noesa Djawa ja ika noeli 9
 sjech Joesoef ana ing désa Karang
 anjelawadi anané
 maring welanda kadoeg
 dadi perang ika kang dadi
 pamoekira welanda
 aran Martinoe
 asarja lawan wong sabrang
 radja Bima radja Goea malah dadi
 sjech Joesoef ika mérad

pan Martinoe djaja ing adjoerit 10
 anama ika kapitan Karang
 doepe negara Tjereboné
 maksih sésébanipoen
¹⁾ Metaram tan kangkat wani ²⁾
 panembahan ratoe sirna
 kaganti ing poetoe
 djoemeneng malih panembahan
 doek aséba ³⁾ Metaram ika lalis
 sinarèng Girilaja

32e Gezang; dichtmaat: sinom. (No. 107, p. 147.)

poetra Tjerebon kali(h) djoega 1
 maksi(h) ana ing Metawis
 noeli ana titahira
 soeltan Banten metoek dadi
 poetra Tjerebon sekali(h)
 ingadegaken sang ratoe
 dèn-asri namanja soeltan
 ia Banten kang ngoewati
 dalah poetra Tjerebon tan wani mantoeka

maring Tjerebon kerananira 2
 adjrih ming Metaram hadji

1) No. 107: ming.

2) No. 107: adi.

3) No. 107 lascht in: ing.

mangka soeltan Banten minta(h)
 maring djenderal kang doemadi
 andel-andeling adjrih ¹⁾
 mangka rékané satoehoe
 welanda binaktanan
 kapitan Karang kang nami
 derapon toeminlih ing Tjerebon nagara

angraksa saloenggoehira 3
 soeltan ing Tjerebon sekali(h)
 amoeng soeltan keda(h) moelat
 ing sakareping welandi
 adjana sangkeret kardi
 ing sadagang-dagangipoen ²⁾
 ingkang aran welanda
 lah ikoe kawité dadi
 ana welanda anèng Tjerebon negara

soeltan sakalih woes natah 4
 kasepoehan miwah malih
 kanoman sagelarira
 ing Tjerebon asilapoeri ³⁾
 ora lawas toemoeli
 bedahing Metaram ikoe
 kena ⁴⁾ dèng Kartasoera
 lah adi ⁵⁾ pedjahing pinatji ⁶⁾
 sésébané sagelar-gelar rira ⁷⁾

ing Tjerebon lagi sekala ⁸⁾ 5
 pangéran arja malih
 negara ing katjerebonan
 ing Kertoesoera ⁹⁾ doek dadi

1) No. 107: djoerit.

2) No. 107: ing soedagang agengipoen.

3) De tweede, derde en vierde regel ontbreken in No. 107.

4) No. 107 zonder: kena.

5) No. 107: dadi.

6) No. 107: pandji.

7) No. 107: -nja.

8) No. 107: segala.

9) No. 107: kartasoera.

soeltan nanging tan lami
 beda(h) malih ika datoe
 Kertasoera dénira
 kang linggih ing Sala dadi
 ratoe djawa mengko ing sagelarira

doepi ing Tjerebon sekala ¹⁾
 pon maksih awèt alinggih
²⁾ momolo astana wis
 tiba remoek lah ing rikoe
 pernistaning ³⁾ Lemah abang
 doek dgingin ⁴⁾ ngila-hilani
 ing wong anom amoeng adarma ⁵⁾ loemampah

tan lami noeli konggahan
 Tjerebon ⁶⁾ Parasman noeli
 tan lami malih konggahan
 Inggres anitih negari
 kahanané doemadi
 ratoe agama peroetoel
 sami dèn ⁷⁾ tjoemponana
 ing sagelarira oerip
 Banten Tjerebon Jogja Sala woes kabawah

doepi tetelanira
 saking tetkalaning kawit
 ing Tjerebon anama soeltan
 ing kanoman soeltan goesti
 ingkang nama Badroe'ddîn
 noeli ika kang toemoeroen ⁸⁾
 ing poetra ingkang nama
 soeltan anom Hādhiroe'ddîn
 noeli toemedak ing poetra ingkang anama

1) No. 107: segala.

2) No. 36 komt hier twee regels te kort, No. 107 vult aldus aan:

. alinggih

maka witing rangka

woes ing tedak sanga dadi

momolo. enz.

3) No. 107: partoestaning.

4) No. 107 zonder: dgingin.

5) No. 107: darmané.

6) No. 107: lascht in: déning.

7) No. 107 zonder: dèn.

8) No. 107: noeli toemedak ikoe.

soeltan 'Alimoe'ddin neḏak 9
malih maring ingkang nami
soeltan Chairoe'ddin mengkana
toemeḏak soeltan kang nami
djeng soeltan Imāmoe'ddin
toemoeli teḏak poenikoe
soeltan anom kang nama
djeng Moeḥammad Qamaroe'ddin
ja ikoe oengkaraning peradja kanoman

doepi anèng kasepoehan 10
kawit-kawitané dadi
ana djoemeneng soeltan
69 ikoe djeng Aboe'Imakārim
toemoeli teḏak maring
soeltan Djamāloe'ddin ikoe
teḏak ning soeltan nama
djeng Moeḥammad Zainoe'ddin
noeli teḏak maring soeltan ingkang nama

Tādjoe'lāsiqīn Moeḥammad 11
Zainoe'ddin toemeḏak malih
soeltan Ḥafijoe'ddin ingkang
masjhoer soeltan Batang hadji
kaganti ingkang raji
soeltan moeḏa djenengipoen
Ḥasanoe'ddin toemeḏak
soeltan malih ingkang nami
Moeḥammad Djoharoe'ddin namaning besar

33e Gezang; dichtmaat: kinanti. (No. 107, p. 152.)

noeli ganti ming sedoeloer
soeltan sepoeḥ ingkang nami
Moeḥammad Sjamsoe'ddin néka ¹⁾
oengkara kasepoehan seri
doepi soeltan panembahan
moeng teloe teḏak nitih

1) No. 107: iki.

dingin panembahan agoeng ia panembahan goesti kang sadjadjar witing soeltan noeli kapindo kang nami panembahan To perlaja kaping teloe ¹⁾ maning nami	2
panembahan noeli oewoes doepi soeltan katjerebonan awit saking ingkang nama pangéran Arja Tjerebon asiwi djeng soeltan Merta widjaja kaganti déning kang raji	3
soeltan Adiwidjaja ikoe ²⁾ kang ³⁾ toemoeli ika kaganti déning kang mantoe anama soeltan Aboe hawat ⁴⁾ noeli ora nana loentanira doepi ing Banten negari	4
ingkang kawit-kawitipoen kandjeng soeltan Aboe'lmafächir Mahmoed 'Abdoe'lqadir nama djeng soeltan agoeng Kanari noeli kaganti ing poetra kang nama Aboe'lma'ali	5
Almad kandjeng soeltan agoeng Kartajasa noeli ganti sing ⁵⁾ kang poetra ingkang nama Aboe'lfatāh ingkang nami soeltan agoeng Tirtajasa ia ikoe kang ngasrèni ⁶⁾	6

1) No. 107: teloahé.

2) No. 107: agoeng.

3) No. 107 zonder: kang.

4) No. 107: Hajoeh.

5) No. 107: ming.

6) No. 107: ngistrèni.

70	soeltan Tjerebon pon ja ikoe kang toeloeng bawah narpati noeli ganti ming kang poetra soeltan 'Abdoe'lqahār noeli ganti poetra ingkang ¹⁾ nama djeng soeltan Zaina'l'ābidīn	7
	noeli ganti maring soenoe djeng soeltan Zaina'l'ārifīn noeli ganti maring poetra djeng soeltan Zaina'l'āsjiqīn noeli ganti maring poetra kandjeng soeltan 'Alijoe'ddīn	8
	toemoeli gempar nagri agoeng ing Banten tan ana ²⁾ hadji doepi soeltan anèng Demak poetra Palèmbang doek dīngin mantoené ki Arjang damar sampoening ³⁾ Talang ingkang nami	9
	pati Tjina açalipoen kabias ngoelati wali doemadi maring Palèmbang mahabara sakti lewih sartané ⁴⁾ Arjang damar sampoen Talang ngadeg hadji	10
	maring Djawa sébahipoen lagi zaman Madjapahit noeli pinaringan garwa(h) déning ratoe Madjapahit pon ja poetra ingkang açal saking Tjina doek garbini	11
	rong woelan anoeli sinoeng ming ratoe Palèmbang dadi	12

1) No. 107 zonder: ingkang.

2) No. 107 zonder: tan ana.

3) No. 107: sampoe.

4) Dr. Brandes geeft als variant: sasirnané, welke bevestigd wordt door den tekst van No.107.

babar mios radèn Patah
soeltan Demak kang roemihin
njata titisé nalendra
Madjapahit mila maris

maris adadi sang ratoe 13
noeli ganti maring siwi
soeltan Sabar¹⁾ lor tan lawas
toemedak maring kang raji
soeltan Terenggana mengkana
soeltan ²⁾ ing Padjang amaris

amaris dadi sang ratoe 14
sabab rembes Madjapahit
dingin lagi éjangira
maringi negara Bali
doek mogol ming Madjalengka
kalakon negara Bali

noengkoel kadi doek roemoeboen 15
noeli pinaringan poetri
sang dèwi Andajaningrat
poepoetra ³⁾ ki ageng Pengging
Pengging ⁴⁾ ika poepoetra
lanang aran djaka Tingkir

ja ika kahananipoen 16
djaka Tingkir ngadeg hadji
ing Padjang djoemeneng soeltan
anjelang Demak narpati
tan lami malih kaselang
71 déning ⁵⁾ sénapati Metawis

34e Gezang; dichtmaat: asmaradana (wong kédanan).

(No. 107, p. 156.)

marmané ki Sénapati
anjelang ing karadjahan

1) No. 107 ten rechte: Sabrang.

2) No. 107 zonder: soeltan.

3) No. 107: poetra.

4) No. 107: nenggé.

5) No. 107: dèng.

karana ikoe terahé
 ratoe Madjapahit oega
 poetra ingkang kasingsal
 Bonggan kamadjawan ¹⁾ ikoe
 soesoepan ing alas-alas

mias poetranira nami
 Pamanahan apoepoetra
 Sénapati ngalagané
 ikoe kang djoemeneng nata
 nama soeltan Mataram
 kaganti ing poetranipoen
 soeltan Mataram kang séda

2

ing Kamoening ika noeli
 toemedak ing poetranira
 soeltan Mataram kang saré
 ing Karapjak noeli nedak
 ing poetrané doemadya
 soesoenan ing Tegal aroem
 pon inggih soeltan Mataram

3

toemoeli kang njelang mangkin
 soeltan anèng Kertasoera
 marmané njelang kaperabon
 pon toenggil terahing nata
 Madjapahit kang ningsal
 maring pasisiran kidoel
 ia ikoe ingkang nama

4

Boejoet Banjoe biroe noeli
 poepoetra ki Maben ²⁾ deria
 toemoeli malih poetrané
 kang nama ki Toja kembang
 noeli ika poepoetra
 radèn Djené ja ikoe
 kang dadi ratoe agama

5

1) No. 107: Banda kadjawan.

2) No. 107: Menjan-

soeltan Kertasoera nami 6
 tatapi ora lawas
 moeli kareboet roeroehé
 déning toeroening Metaram
 saking soenan Mangkoerat
 djoemeneng ing Sala agoeng
 soeltan angrata ¹⁾ agama

lami-lami ika malih 7
 dadi roro mapan pada
 sakaro warginé déwèk
 ing Ngajogja dadinira
 soeltan sarja welanda
 dadiné ardja toemoewoeh
 soeltan roro ing rat Djawa

inggih wong agoeng welandi 8
 ingkang kerta perigelira
 ing perkara doenza liré
 welanda andjaloek oepah
 saking soeltan Ngajogja
 rolas negara poenikoe
 oepah-oepahing angrata

sing ²⁾ Sala mekaten oegi 9
 ika oeroet pasisiré ³⁾
 kageming welanda kabèh
 awit negara Belangbangan
 doegi ming Kaberebesan
 lami-laminings toemoewoeh
 ratoe Djawa toemarima

ora angasta ⁴⁾ negari 10
 ming tarima dinoelangan
 dahar sami-saminé ⁵⁾

72

1) No. 107: angerèh.

2) No. 107: saking.

3) No. 107: pasisiran.

4) No. 107: angastoe.

5) No. 107: salami-laminé.

welanda ingkang anjelang
 karadjahaning djawa
 kerana ing koenanipoen
 ana poetri Padjadjaran

ingkang ora pajoe laki 11
 kerana metoe geni moentab
 saking seri pawadonané
 doepe dèn-dol ming welanda
 dèn-toekoe ika lawan
 djinising beḍil teteloe
 poetri woes binakta njabrang

dèn-tambani ning ¹⁾ Koempeni 12
 waras geni tan medal
 dadi isteri kena kanggo
 saparanti anak-anak
 koemanak ika dadya
 welanda kang sami oenggoel
 milanipoen djénderal djawa

alinggih anèng Batawi 13
 sabab Batawi poenika
 wilajat Pedjadjaran rèh ²⁾
³⁾ koenané poetri ika
 açal waris Pakoean
 marmané doemadi oenggoel
 gèné njelang noesa Djawa

lamoen ⁴⁾ djénderal alinggih 14
 ing negara wétan kaja
 mangsa semana oenggoelé
 rèhing doedoe warisira
 moenggoeh Allah ta'āla
 aparing ilhām ing machloeq
 atas ing sawarisira

1) No. 107: dèng.

2) No. 107: nè.

3) No. 107: rèh.

4) No. 107: ta.

35e Gezang; dichtmaat: pangkoer. (No. 107, p. 160).

lan malih marmané soenan 1

1) angratoe ing Tjerebon negari
 karanané ingkang iboe
 açal sing Padjadjaran
 lan Tjerebon ikoe tjanṭılan sahèstoe
 wilajating Padjadjaran
 soenan Djati ika maris

sawarising dzawi'larḥām 2

mila soenan Djati ambek pawèstri
 enggèné angratoe ikoe
 ora babar angganal
 tansah aningid anggerba 2) lakoe
 doegi soeméréné pisan
 astana dèn-kikib-kikib

jèn ta linggi(h)a ing 'Arab 3

73

soenan Djati jaktiné angganali
 sabab angrèh d(z)awi'lfoerōēdh
 olia pon waskita
 ora samar ing sagelar-gelaripoen
 wali Tjerebon kalintang
 apiké angliliwati

mila awèt karatonira 4

Tjerebon ika doeroeng angalih-alih
 karana 3) ing apikipoen
 soenan Djati tetkala
 ngadeg ratoe boten pati-pati poeroen
 angratoe ing noesa Djawa
 karsané kalajan idzin

(n)ingkang para nabioe'llah 5

mila sowan maring Béta'lmoeqdis
 doek arsahé ngadek ratoe

1) No. 107: Djati.

2) No. 107: anggerba gerta.

3) No. 107 zonder: karana.

ja hikoe kang pinalar
 kadadian mabarangkang ¹⁾ apik ikoe
 doemadi kanggoné lawas
 mengkana 'adating thahir

doepi kang tan ingapikan
 gelis boḍol mengkana 'adat thahir
 adja talah salah tanggoeh
 marmané iboenira
 soenan Djati késah njabrang kerananipoen
 iboené sang rara Satang
 wong Singapoera negari ²⁾

6

kang aran Soejang kerantjang
 gi poenika winihira soenan Djati
 miosaken sekawan soenoe
 ikoe Tjakra boeana
 lan radja Léwana lawan malihipoen
 kang nama radja Sengara
 lan rara Satang sang dèwi

7

rara Satang doewé bagdja
 laki sang ratoe anahing Bani'sra'il
 miosaken poetra djaloe
 soenan Djati poerba
 doek zaman kali angsal sèwoe teloeng-atoes
 tapi ana poendjoelira
 wowoloe tahoen njepeti

8

doek rawoché soesoenan
 angedjawa babading zaman kali
 sèwoe teloeng-atoes tahoen
 lan teloeng-poeloe papat
 doepi kala babar panembahan ratoe
 babad zaman kalinira
 sèwoe teloeng-atoes warsi

9

1) No. 107 zonder: mabarangkang.

2) Hiermede eindigt de tekst in No. 107.

- 74 poendjoel sangangdasa sanga 10
 tetkala winangoen astana giring
 Semboeng zaman kalinipoen
 sèwoe tahoen kalawan
 patangatoes doepe tetkala winangoen
 masdjid agoeng Tjerebon babad
 zaman kaliné winarni
- sèwoe patangatoes sanga 11
 doepe kala soemèrèn soenan Djati
 babading zaman poenikoe
 sèwoe tahoen kalawan
 patangatoes poendjoelipoen woloelikoer
 doek kobar masdjid besar
 anèng Pakoengwati
- babad zaman kalinira 12
 sèwoe patangatoes tahoen lan malih
 poendjoelipoen pitoengpoeloeh
 sidji doepe tetkala
 soemalahé kandjeng panembahan ratoe
 limangatoes tigangdasa
 sasanga doeking waris

36e Gezang; dichtmaat: midjil.

- doepe tetkala soemalah hadji 1
 panembahan katong
 kang sinaré Girilaja mangké
 babad zaman doek sèwoe warsi
 limang atoes malih
 poendjoel woloeng poeloeh
- lilima doepe tetkala ngasri 2
 soeltan Tjerebon karo
 soeltan sepoe soeltan anom mangké
 sarawoehé sing Banten dadi
 soeltan sepoe lagi
 babad zamanipoen

sèwoe nem atoes djedjegé doepe 3
 rawoehé bala wong
 welanda kaptèn Karang djenengé
 tetkala babad zaman kali
 sèwoe tahoen malih
 nem atoes rong tahoen

pareng ika ngisterènané dadi 4
 kandjeng soeltan anom
 olih rong tahoen noeli boeraké
 koeta Tjerebon ikoe kerananéki
 para goesti sami
 tan ngartos ing oewoes

75 tjara malajoe pan dèrèng ngarti 5
 doemadi sosonggon
 gawé toemenggoeng wong Tjina arané
 Arja Tjelèk dèn-pertjajani
 ing sagoegaté paranti ngéka toetoer

rérékan gawé apa atasing 6
 toemenggoeng kang rapot
 kalawan welanda bedaminé
 koeta Tjerebon dèn-doli
 dèng Arja Tjelèk maring
 welanda kang toekoe

welanda ora njana jèn sangli 7
 marmaning karaton
 ora sanggan-singgoen patoekoené
 toer ta Arja Tjelèk ngatoeri
 atoer ming djeng goesti
 jèn koeta dèn-samboet

arsa dèn-gawé bèntèng mapani 8
 moesoehé sang katong
 sekali andoeloerané
 milané koeta Tjerebon dadi
 binoebrak lastari
 bèntèng kang winangoen

paragating bèntèng doek kinardi
 babad kali mangko
 sèwoe nem-atoes teloelas mangki
 doepi boeraking koeta nenggi(h)
 wahoené doek olih
 babad sèwoe tahoen

9

nem-atoes papat doepi pèling
 wawangoenan Tjerebon
 Soenja ragi ika doek paragaté
 babad zaman kali doek olih
 sèwoe lawan malih
 nem-atoes lan poendjoel

10

sawidak nenem lah iki
 pèling wigjaning Tjerebon
 tjaroenaning oengkara sakèhé
 zaman kali ikoe pidoeni
 hing zaman kang batjitji
 ikoe zaman soekoe

11

ning boemi roro ingkang kari
 zaman kali ikoe.

والله أعلم بالصواب

Asmaradana poepoehna.

sim koering hatoer pépèling
 ka sakoer noe mararatja
 oelah tonggoj lagoe baé
 sarèng oelah tjètjèloekan
 karana ijeu wawatjan
 tjarita noe leuwih aloes
 njaritakeun Walioe'llah

karana goesti Jang Widi
 hanteu pisan ngaridha'an
 kanoe sok borak-borak teh
 balikan ijeu wawatjan
 hasilna kabina-bina
 mangsana wali bërhimpoen
 sadajana moepakatan